

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΞΕ' | ΤΕΥΧ. 4' | ΙΩΑΝ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1988 | ΑΡΙΘ. 15

ΕΥΧΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

(Ἐξ ἀφορμῆς τῆς Χιλιετηρίδος αὐτῆς*)

Πρὸ εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν, τὴν 27ην Ὀκτωβρίου 1964, οἱ συντάκται τοῦ «Περιοδικοῦ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας» ἐζήτησαν ἐκ τοῦ ὑπογραφομένου, ὁ ὁποῖος τὴν ἡμέραν ἐκείνην εὐρίσκετο ἐν τῇ Σοβιετικῇ πρωτεύουσῃ, νὰ δώσῃ — ὡς ἐκπροσωπῶν, τότε ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ συντάκτου, τὸ Ἐπίσημον Δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἐκκλησία» —, εὐχετήριο μῆνυμα πρὸς δημοσίευσιν τούτου εἰς τὸ ρωσικὸν πατριαρχικὸν περιοδικόν. Τὸ μῆνυμα τοῦτο ἐδόθη ἄνευ ἀναβολῆς καί, μεταφρασθὲν εἰς τὴν ρωσικὴν γλῶσσαν, ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 τεῦχος τοῦ «Περιοδικοῦ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας» κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1965. Ἐν τῷ μνημύματι ἐκείνῳ ἐλέχθησαν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς:

«Πολὺ συνεκινήθη ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι ρωσικοὶ ναοὶ εἶναι πλήρεις ὑπὸ πλήθους πιστῶν, οἵτινες προσεύχονται μετὰ κατανύξεως καὶ συχνάκις ψάλλουν πάντες ὁμοῦ κατὰ θαυμάσιον τρόπον.

»Τὸ γεγονός ἐπειτα, ὅτι ἐν Ρωσίᾳ ὑπάρχουν νέοι Χριστιανοί, οἵτινες ἀγαποῦν τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ἦτο δι' ἐμὲ νέα εὐχάριστος ἐκπληξίς. Πράγματι ὁ σπóρος τῆς χριστιανικῆς πίστεως πίπτει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νέων.

»Εὐχομαι ἐξ ὅλης καρδίας, ὅπως ὁ ρωσικὸς λαὸς συνεχίξῃ νὰ παρουσιάξῃ μεγάλα ἐπιτεύγματα εἰς τὴν περιοχὴν τῶν εἰρηνικῶν καὶ πολιτιστικῶν ἔργων. Ἐπίσης εὐχομαι,

ὅπως ἡ ρωσικὴ νεολαία ἔχῃ ζωντανὴν σχέσιν πρὸς τὰ ὑψηλά χριστιανικά ἰδεώδη. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ ἐπιδῇ ψευὴ εἰς τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν πᾶσαν εὐλογίαν, ἵνα αὕτη συνεχίξῃ νὰ παραμένῃ εὐεργετικὴ ζύμη διὰ τὸν λαόν της καὶ φωτεινὸς φάρος εἰς ὅλην τὴν Οἰκουμένην πρὸς δόξαν τῆς ἁγίας Ὀρθοδοξίας μας, ἥτις εἶναι ἡ μόνη ἐλπίς τοῦ κόσμου»⁵³.

Ἡ αὕτη θερμὴ γενικὴ εὐχὴ ἐπισφραγίζει καὶ τὴν παροῦσαν κατακλιεῖδα τῆς σειρᾶς τῶν ἄρθρων μας, τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν ἐξ ἀφορμῆς τῶν λαμπρῶν ἑορτασμῶν τῆς χιλιετηρίδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας. Ἀλλ' ἡ γενικὴ ἐκείνη εὐχὴ, συναρτωμένη πρὸς τὰς νέας προοπτικάς, αἱ ὁποῖαι διανοίγονται σήμερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναλυθῇ εἰς πολλὰς ἐπὶ μέρους συγκεκριμένους εὐχάς, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τὰς ἐξῆς:

1) Ἐν πρώτοις εὐχόμεθα, ὅπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ δρέπῃ πάντοτε τοὺς καρπούς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ Ὅποῖον εἶναι ἡ κυρία γενεσιουργὸς αἰτία τῆς ἐν Σοβιετικῇ Ἐνώσει ἀνθήσεως τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς ἀνανεώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ὡς ἔχει εἶπει ὁ φίλος ρώσος πρωτοπρεσβύτερος πατήρ Βλαδίμηρος Roskov, ἡ ἀναζωπύρησις τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς ἐν Ρωσίᾳ «δύναται πρὸ πάντων νὰ ἐξηγηθῇ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἀμέσου μυστικῆς ἐπενεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 515 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 14 τεύχους.

53. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἐντυπώσεις ἐκ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, σ. 118.

‘Ημεῖς οἱ Χριστιανοί, συνεχίζει, πρέπει νὰ ἐρμηνεύωμεν τὰ πνευματικὰ φαινόμενα οὐ μόνον ἐξ ἐπόψεως ὀριζοντίου, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐπόψεως κατακορύφου»⁵⁴.

‘Ὅθεν ἡ διάπυρος εὐχή μας εἶναι, ὅπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, ἥτις εἰσέρχεται εἰς τὴν δευτέραν χιλιετίαν τοῦ βίου της, συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως βλέπη ἐν ἑαυτῇ τοὺς καρποὺς τῆς ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι Χριστοκεντρικῆς ζωῆς. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ συνεχίσῃ νὰ ἐμβαπτίζει τοὺς πιστοὺς της εἰς τὰ ζωογόνα ρεῖθρα τῆς λαμπρᾶς λατρευτικῆς ζωῆς καὶ λειτουργικῆς της παραδόσεως, περὶ τῆς ὁποίας ἔχομεν ὁμιλήσει ἐν τοῖς πρόσθεν.

Διὰ νὰ ἔλθῃ ἐνωρίτερον ἡ ποθητὴ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ κυφορουμένη ἐν Ρωσία πνευματικὴ ἀναγέννησις θὰ ἔχῃ ὀλοκληρωθῆ, εἶναι ἀπαραίτητος ἡ συμβολὴ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ὁμολογουμένως παρουσιάζει σήμερον ἀξιοθαύμαστον ζωτικότητα καὶ ἀγωνίζεται μετὰ συνέσεως πρὸς διατήρησιν καὶ ἀξιοποίησιν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Ὁ ἀγὼν της οὗτος ἀσφαλῶς θὰ ἐντείνεται καὶ θὰ εἶναι νικηφόρος, ὅταν αὕτη συνεχίξῃ σταθερῶς νὰ μὴ δελεάζεται ἐκ τοῦ πειρασμοῦ τῆς ἐκκοσμικεύσεως καὶ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν σφαλμάτων τῆς τσαρικῆς ἐποχῆς, τὰ ὁποῖα, ὡς μὴ ὄφελε, εἶναι ἡ ἀνεξάντλητος πηγὴ ἀνεφοδιασμοῦ τῶν σοβιετικῶν ἀθειστικῶν φαρετρῶν.

2) Εὐχόμεθα, δεύτερον, ὅπως ἡ Σοβιετικὴ κυβέρνησις προχωρήσῃ ταχέως εἰς τὴν νέαν νομοθετικὴν ρύθμισιν τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Κράτους. Αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ κατὰ τρόπον, ὥστε τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας νὰ μὴ ἀπολαύουν μόνον τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἐντὸς τῶν ἱερῶν ναῶν λατρείας, ἡ ὁποία ἐλευθερία εἶναι ἡγγυημένη διὰ τοῦ ὑπ’ ἀριθ. 124 ἄρθρου τοῦ Σοβιετικοῦ Συντάγματος⁵⁵, ἀλλὰ νὰ ἔχουν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς δημοσίας ἐκφράσεως τῶν θρησκευτικῶν τῶν πεποιθήσεων, τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐκτὸς τοῦ ναοῦ δημοσιῶν συναθροίσεων, διαλέξεων καὶ παντὸς εἶδους ἐκδηλώσεων, τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐνεργοποιήσεως τῆς πίστεως

διὰ τῆς ὁργανώσεως κοινωνικοῦ διοικητικοῦ ἔργου καὶ φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀπεριορίστου ἐκδόσεως εἴτε ἐποικοδομητικῶν διὰ τὸν λαὸν καὶ τοὺς νέους βιβλίων, εἴτε ἀπολογητικῶν μελετῶν πρὸς ἀντίκρουσιν τῆς ἀθειστικῆς προπαγάνδας, ἡ ὁποία μονομερῶς ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ Τύπου καὶ τῶν ραδιοτηλεοπτικῶν μέσων, ὡς καὶ ἐν τοῖς σχολείοις. Ὡς εἶχε δηλώσει ἐν συνεντεύξει τοῦ ὀλίμου Μητροπολίτης Λένινγκραντ Νικόδημος, «τὰς μεγαλυτέρας δυσκολίας ἀντιμετωπίζει ἡ Ὀρθόδοξος Ρωσικὴ Ἐκκλησία εἰς τὸν τομέα τῆς θρησκευτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Εἰς τὰ σχολεῖα ἡ διδασκαλία εἶναι διαπεποτισμένη ὑπὸ τῆς προπαγάνδας ὑπὲρ τῆς ἀθεΐας. Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ διδάξῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ μόνον ἐντὸς τῶν ναῶν ἢ εἰς τὴν κατοικίαν τῶν ἐνοριτῶν, δὲν δύναται νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ σχολεῖα, οὔτε νὰ ὁργανώσῃ θρησκευτικὰ μαθήματα»⁵⁶.

3) Ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν μελῶν της οὐ μόνον ἐντὸς, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῶν ἱερῶν ναῶν θὰ δημιουργήσῃ ἀρίστην προϋπόθεσιν διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ μία τρίτη εὐχή. Αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸ νὰ ἐνισχυθῇ ἡ Ἐκκλησία τόσο εἰς τὰς πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς εἰρήνης προσπάθειάς της, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἠθικοπλαστικὴν, ἐξανθρωπιστικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν ἀποστολήν της, ἥτις ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Σοβιετικῆς κυβερνήσεως διὰ τοῦ μηνύματος αὐτῆς πρὸς τὴν προσφάτως συνελθοῦσαν ἐν Ζαγκόρσκ Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας. Τὸ ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἐκλήθη διὰ τοῦ μηνύματος αὐτοῦ νὰ συνεχίσῃ νὰ ἐργάζεται διὰ τὴν ἐνδυνάμωσιν τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ καὶ ἠθικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας»⁵⁷ σημαίνει κατ’ οὐσίαν ἐκκλησίαν, ἵνα αὕτη βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἠθικῆς καταπτώσεως, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλυψαν λ.χ. αἱ ἐκθέσεις τοῦ Κρουστσώφ, τὸ βιβλίον «Περεστρόϊκα» τοῦ Μιχαὴλ Γκορμπατσώφ καὶ οἱ εὐρύτατα χρησιμοποιούμενοι σήμερον προβολεῖς τῆς «διαφανείας» (γκλάζνοστ). Ὁ γραφειοκρατικὸς

54. Ἐνθ’ ἄνωτ.

55. Ἀναστασίου Ν. Μαρίνου, Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία, Ἀθήναι, 1972, σ. 357.

56. Ἐνθ’ ἄνωτ., σ. 360.

57. Ἐφημ. «Τὰ Νέα», 7 Ἰουνίου 1988. Πρβλ. ἐφημ. «Ἐθνος», 7 Ἰουνίου 1988.

ὑπερσυγκεντρωτισμός, ἡ στασιμότης, ὁ μονόλογος, ἡ ἀνευθυνότης, ἡ ὀκνηρία, ἡ ἀδιαφορία, ἡ αὐθαιρεσία, ἡ κολακεία, ἡ δουλοπρέπεια, ἡ οἰκογενειακρατία, ὁ νεποτισμός, ὁ ἐγωϊσμός, ἡ καταπάτησις τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος, ἡ διαφθορά, ἡ ἀνεξέλεγκτος κατὰ-χρησις τῆς ἐξουσίας, αἱ σταλινικαὶ καὶ μετασταλινικαὶ ἐκκαθαρίσεις, οἱ ἐκτοπισμοὶ καὶ ἡ ἐξόντωσις ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀντιφρονούντων ἢ καὶ ἀπλῶς διαφωνούντων, αἱ μαζικαὶ ἐκτοπίσεις ἀνηκόντων εἰς ἄλλας ἐθνότητας, αἱ ἑκατοντάδες τῶν ἀνακαλυπτομένων ὀμαδικῶν τάφων τῶν θυμάτων τοῦ σταλινισμοῦ, ἡ νεοτσαρική διαβίωσις τῶν ἀξιώματούχων τοῦ κόμματος, ἡ ἰδιοτελής καὶ ἄνισος κάρπωσις τοῦ πακτωλοῦ τοῦ κολλεκτιβιστικοῦ πλοῦτου, ἡ δωροδοκία, αἱ οἰκονομικαὶ καταχρήσεις, ὁ ἀρριβισμός, ἡ οἰκονομικὴ ὀλιγαρχία, ἣτις κατευθύνει τὴν παραιοικονομίαν καὶ διαθέτει («νονοῦς») καὶ ὀργάνωσιν τύπου («μαφίας»), οἱ εἰσαγόμενοι τρόποι διαβρωτικῆς ψυχαγωγίας, ἡ ἀλλοτρίωσις, ἡ ἐξασθένισις τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν, ὁ ἐπιδεινούμενος ἀμοραλισμός, ἡ τρομακτικὴ αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βιασμῶν, τῶν διαζυγίων, τῶν ἐκτρώσεων, τῶν ἀλκοολικῶν, τῶν ναρκομανῶν — πάντα ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα ὠδήγησαν εἰς τὴν ἀπομύθευσιν τῆς ἠθικῆς τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ἀπεκάλυψαν τὴν εἰδεχθῆ μορφήν ἐνὸς πολυκεφάλου τέρατος, ἐναντίον τοῦ ὁποίου μετ' ἀξιοθαυμάστου θάρρους καὶ ἀποφασιστικότητος ἐστράφη ἡ νέα «ἐπανάστασις τῆς περестρόϊκα». Ὁ νέος σημερινὸς Πρόεδρος τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, — ἀφοῦ ὁμολογεῖ τὴν «διάβρωσιν τῶν ἰδεολογικῶν καὶ ἠθικῶν ἀξιών τοῦ λαοῦ», τὴν «αὐξήσιν τῆς ἐγκληματικότητος» καὶ τὴν ἐξάπλωσιν τῶν στερεοτύπων μιᾶς «μαζικῆς κουλτούρας», ἡ ὁποία «ἀνέπτυξε τὴ χυδαιότητα καὶ τὰ χαμηλὰ γοῦστα καὶ ἐπανεφέρε τὴν ἰδεολογικὴν ξηρασίαν»⁵⁸, δὲν διστάζει νὰ σημάνη συναγεμὸν πρὸς ἠθικὸν ἐπανεξοπλισμὸν τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ καὶ νὰ κηρύξῃ: «Σήμερα, τὸ κύριο καθήκον μας εἶναι νὰ ἐξυψώσουμε τὸν ἄνθρωπο πνευματικά, μὲ σεβασμὸ γιὰ τὸν ἐσωτερικὸν του

κόσμον καὶ δίνοντάς του ἠθικὴν δύναμιν»⁵⁹. Καὶ προσθέτει χαρακτηριστικῶς: «Ἡ ἠθικὴ πλευρὰ ἔχει τεράστια σημασία»⁶⁰. ἀπαιτεῖται «ὕγιεστερο ἠθικὸ κλίμα στὴν κοινωνία»⁶¹.

Ἡ ἀχίλλειος ὄμως πτέρνα τῆς «περестρόϊκα», ἐξ ἐπόψεως ἠθικῆς εἶναι ὅτι, ἐνῶ περιγράφεται ἡ παθολογία τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας καὶ ὑποδεικνύονται φάρμακα πρὸς θεραπείαν συμπτωμάτων, δὲν ἐπιζητεῖται ἡ ἐκρίζωσις τῆς κυριωτέρας αἰτίας τοῦ ἠθικοῦ ἀμοραλισμοῦ, δηλαδὴ τῆς προπαγανδίζομένης ὑπὸ τοῦ κράτους ἀθεΐας. Οὕτω λησμονεῖται ἡ διαπίστωσις τοῦ Ντοστογιέβσκη (λ.χ. εἰς τοὺς «Ἀδελφοὺς Καραμάζωφ»), ὅτι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀποτινάσῃ τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν, τότε εὐρίσκει δεδικαιολογημένην τὴν διάπραξιν οἰασδήποτε ἠθικῆς παρεκτροπῆς καὶ οἰουδήποτε ἐγκλήματος. Ὡς διεκήρυττεν ὁ M. Allard εἰς τὴν γαλλικὴν βουλὴν: «Φονεύοντες τὸν Θεόν, ἐξαφανίζετε πᾶσαν ἠθικὴν, ἣτις εἶναι ἀναγκαία... Ἀπὸ Θεὸν φονευμένον οὐδεμία κατηγορικὴ προσταγὴ πηγάζει»⁶². «Ἐὰν εἴμεθα ρεαλισταί, τονίζει ὁ ἐπιφανὴς παιδαγωγὸς Foerster, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, διατί, ὅταν δὲν πιστεύῃ εἰς τὸν Θεόν, πρέπει νὰ θυσιάσῃ τὰς τέρψεις, τὰς ἀπολαύσεις, τὸν ἀρριβισμόν, πρὸς χάριν ἐνὸς ἀφηρημένου ἠθικοῦ συμφέροντος· ὅταν τις δὲν ζῇ sub specie aeternitatis, ὅταν δὲν προσανατολίζεταί πρὸς τὴν αἰωνιότητα, ὅταν δὲν συναρτᾷ τὸ ὁρατὸν πρὸς τὸ ἀόρατον, ὅταν δὲν αἰσθάνεται τὴν εὐθύνην μιᾶς ἀνωτέρας κλήσεως, τότε πάντα τὰ ἐμπόδια καὶ οἱ πειρασμοὶ τῆς γῆς ἀποκτοῦν ἀκατάσχετον ἐπιρροὴν καὶ ἀκατανίκητον θέλητρον»⁶³. Ὅθεν ποῖος ἐγγυᾶται, ὅτι ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς ἀθεΐας καὶ τῆς ἐλλείψεως δραστηκῶν ἠθικῶν

59. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 45.

60. Αὐτόθι, σ. 178.

61. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 181.

62. Εὐαγγελίου Δ. Θεοδώρου, Ὁλοκληρωμένοι προσοπικότητες, ἐν Ἀθήναις 1964, σ. 166.

63. F. Foerster, Religion und Charakterbildung, 1925 ἐν Β. Ἐράστου, Γύρω ἀπὸ τὰ θεμέλια τῆς Παιδαγωγικῆς, περ. «Ἀκτίνες», ἔτος 1946, σ. 30. Εὐαγγελίου Δ. Θεοδώρου, Μαθήματα Κατηχητικῆς ἢ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς, ἐν Ἀθήναις 1978, σ. 341.

58. Μιχαὴλ Γκορμπάτσώφ, Περестρόϊκα — Νέα σκέψη γιὰ τὴν χώρα μας καὶ τὸν κόσμον, μτφρ. ἀπὸ τὰ ἀγγλικά Λγγέλας Βερυκοκάκη-Ἀρτέμη, Ἀθήνα 1987, σ. 29-31.

κινήτρων καὶ ἐλατηρίων, δὲν θὰ συνεχισθοῦν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἱ αὐταὶ ἠθικαὶ παρεκτροπαὶ καὶ παθολογικαὶ καταστάσεις;

Ἡ εὐχή μας εἶναι, ὅπως ἡ ἐμμονὴ εἰς τὴν ἀθείαν εἶναι ἐλιγμὸς τακτικῆς τοῦ Γκορμπατσῶφ κατὰ τὸν χρόνον τῆς συγκρούσεως τῆς «περεστρόϊκα» πρὸς τοὺς συντηρητικοὺς ἀθέους κομμουνιστὰς καὶ ὅπως εἰς τὸ ἐγγὺς μέλλον ἀρθῆ ὁ ἐπίσημος ἀθεϊστικὸς προσανατολισμὸς τοῦ σοβιετικοῦ κράτους. Εὐχόμεθα, ὅπως αἱ πρόσφατοι διακηρύξεις τῆς Σοβιετικῆς Κυβερνήσεως περὶ τῆς ἠθικοπλαστικῆς, ἐξανθρωπιστικῆς καὶ ἐκπολιτιστικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας ἀξιοποιηθοῦν τάχιστα διὰ τῆς παροχῆς εἰς αὐτὴν τῆς ἀναγκαίας ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀναγκαίου δημοσίου ζωτικοῦ χώρου, ἵνα ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἐπιδρᾷ οὐ μόνον ἐντὸς τῶν ἰ. ναῶν, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς ὀλοκλήρου τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας. Ἡ ἠθικὴ ἐκστρατεία τῆς ἐλπιδοφόρου «περεστρόϊκα», ἐὰν συνεχίσῃ νὰ εἶναι ἀποκεκομμένη ἐκ τοῦ ἀνακαινιστικοῦ δυναμισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, θὰ καρκινοβατῆ ἐμποδιζομένη ὑπὸ πανισχύρου τροχοπέδης καὶ εἰς τὸ τέλος θὰ ἀποβῆ ἄντλημα εἰς πύθον Δαναΐδων ἢ κατρακύλημα σισυφείου λίθου. Δι' αὐτὸ ἐπ' ἐλπίδι εὐχόμεθα, ὅπως ἡ ὀξυδέρκεια τοῦ ἰσχυροῦ πλέον Προέδρου Γκορμπατσῶφ δώσῃ τὴν δυνατότητα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν οὐ μόνον ἵνα αὕτη διακηρύττῃ ὅτι ἡ ἀληθὴς παγκόσμιος εἰρήνη δὲν εἶναι δυνατόν νὰ οἰκοδομηθῇ μακρὰν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἵνα ἀποβαίῃ ἡ ζωτικὴ ἐντελέχεια, ἣτις θὰ ἐμψυχώσῃ πάσας τὰς πτυχὰς τῆς ἀτομικῆς, οἰκογενειακῆς, κοινωνικῆς, πολιτικοοικονομικῆς καὶ πολιτισμικῆς ζωῆς τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως.

4) Τέλος εἶναι αὐτονόητος ἡ εὐχή τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας ἀνοίξῃ ἐκ νέου πάντας τοὺς κλεισμένους ναοὺς τῆς καὶ ἀποκτήσῃ περισσότερα νέα ἐνθουσιώδη στελέχη, τὰ ὁποῖα θὰ ἀξιοποιήσουν τὸν θεῖον δυναμισμόν τῆς Ἐκκλησίας καὶ θὰ συσχετίσουν τὸ αἰώνιον ἀνακαινιστικὸν ἔργον τῆς πρὸς τὰς συγχρόνους ἀνάγκας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν σημερινῶν καιρῶν. Ἐπίσης εἰς τὰς λαμπρὰς Θεολογικὰς

Ἀκαδημίας τῆς Μόσχας (Ζαγκόρσκ) καὶ τοῦ Λένινγκραντ πρέπει νὰ προστεθοῦν σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἄλλαι Θεολογικαὶ Σχολαὶ πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου, ἵνα ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας ἀυξήσῃ τὸ θεολογικὸν τῆς δυναμικόν, ὅπερ εἶναι ἀπαραίτητον οὐ μόνον εἰς τὸ ἔργον τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς τῆς νεολαίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς διορθοδόξους καὶ διεκκλησιαστικὸς διαλόγους, οἵτινες διεξάγονται ὑπὸ τὰς εὐλογίας τοῦ πρωτοθρόνου ἐν τῇ καθ' ὄλου Ὁρθοδοξίᾳ Σεπτοῦ Οἴκου-μενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦ ὁποῖου ἐκλεκτὴ θυγάτηρ εἶναι καὶ ἡ ἐορτάζουσα τὸ ἰωβηλαῖον τῆς χιλιετηρίδος τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας.

(Τέλος)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΕΚΔΟΣΙΣ

ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπολίτου Πατρῶν

ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

Θ Ε Ο Μ Η Τ Ο Ρ Ι Κ Α Μ Η Ν Υ Μ Α Τ Α
Τ Ο Μ Ο Σ Α'

Ἀκάθιστος Ὕμνος· Ἡ Ὁδὴ τῆς Θεοτόκου· Θεομητορικὸν Ἐορτολόγιον (Γενέσιον, Εἰσόδια, Εὐαγγελισμὸς, Κοίμησις, «Ἀπόδοσις», Συναξίς, Ὑπαπαντή, Ζωοδ. Πηγὴ, Ἁγία Σκέπη, Τιμία Ἐσθῆς, Ἁγία Ζώνη, Ἐορταὶ θαυμάτων καὶ Εἰκόνων Τῆς).

Ἐνας ἀνεκτίμητος «πανδέκτης», πραγματικὸ ἠθασύρισμα κηρυγμάτων ἐποικοδομητικοῦ περιεχομένου, ποὺ ἀνταποκρίνεται στὶς λειτουργικὰς καὶ ἐορτολογικὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Σελίδες 516, δεχ. 800.

Γράψατε: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασιῶν 1 — 115 21 Ἀθήνα (τηλ. 722.8008).

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσανίου 2, Πλατ. Κλαυθμῶνος, τηλ. 322.8637.

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 2808
ΔΙΕΚΠ. 1388

Ἀθήνησι τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1988

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2472

Π ρ ὶ ς

Τ ὸ ν ε ὕ σ ε β ῆ Ἑ λ λ η ν ι κ ὸ ν Λ α ὸ ν

Εὐσεβεῖς Χριστιανοί,

Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας μας κατὰ τὴν τελευταία της συνεδρία ἠσχολήθη μὲ τὴ νέα βεβήλωση, ποὺ ἐπιχειρεῖται γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά στὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν κινηματογραφικὴ ταινία «ὁ τελευταῖος πειρασμός» καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀπευθυνθῆ πρὸς ὄλους σας μὲ τὴν γλῶσσα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰλικρινείας, τὴν γλῶσσα τῆς μάνας πρὸς τὰ παιδιά της σὲ κρίσιμες ὥρες.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἡ νέα αὐτὴ ἐπιθεσις καὶ βεβήλωσις, ποὺ θέλουν τὸν Κύριόν μας ἕνα ἀπλὸν ἄνθρωπον ποὺ ὑποκύπτει στὰ σαρκικὰ πάθη καὶ ἐκχυδαῖζουν τὴν ἀγίαν Του ζωὴ, δὲν εἶναι ὁ πρῶτος ἢ ὁ τελευταῖος πειρασμός τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του, ἀλλὰ ἀφ' ἐνός μὲν ἢ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἐπαλήθευσις τῆς προφητείας τοῦ Θεοδόχου Συμεῶν: «οὗτος κείται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον», ἀφ' ἑτέρου δὲ ἢ βεβαιότης, ὅτι οὔτε τώρα, οὔτε αὔριο, οὔτε ποτὲ πρόκειται νὰ σταματήσῃ ἡ ἐπιθετικότης κατὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἡ μητέρα ὅμως Ἐκκλησία, ποὺ δὲν

εἶναι ἕνας κατεστημένος θεσμός ἢ ἕνα ἀνθρώπινο σωματεῖο ἀλλὰ αὐτὸ τὸ Θεάνθρωπο Σῶμα καὶ κατέχει τὴν πλήρη καὶ ὀλοκληρωμένη ἀλήθεια γιὰ τὸν Θεόν, τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κόσμον, ἐπιδιώκει καὶ θέλει τὴν σωτηρία κάθε ἀνθρώπου. Ἐνα δὲ ἀπὸ τὰ μέσα ποὺ διαθέτει εἶναι ὁ λόγος, ἡ διδασκαλία, ἡ καθοδήγησις διὰ τῶν ποιμένων της εἰς τὴν βίωση αὐτῆν τῆς ἀληθείας, ἀφοῦ ὁ ποιμὴν «διδάσκαλός ἐστιν ὄντως». Γι' αὐτὸ ἀπευθύνεται πρὸς ὄλους σας τὴν ὥρα αὐτῆ τοῦ πειρασμοῦ, ἀφ' ἐνός μὲν γιὰ νὰ σᾶς στηρίξῃ, ὑπενθυμίζοντας τὴν διδασκαλία Της διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ σᾶς προτρέψῃ νὰ ἐνεργήσετε ὅπως πρέπει τέτοιες ἄρες, ὑπογραμμίζοντας τὸ τοῦ Κυρίου «ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμὲ ἀκούει καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με».

Βασικὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Θεάνθρωπος, δηλαδὴ τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος. Ἡ θεία μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύση ἐνώθησαν ἀτρέπτως, ἀναλλοιώτως, ἀσυγχύτως καὶ ἀχωρίστως στὸ πρόσωπο τοῦ Λόγου. Αὐτὴ ἢ πίστις εἶναι τὸ θεμέλιο τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς. Δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ λεπτομέρεια, ποὺ, ἂν κλονισθῇ δὲν ἐπι-

φέρει καμμιά ἀλλοίωση στὸν Ἐκκλησιαστικὸ Ὄργανισμό, ἀλλὰ γιὰ κεντρικὸ θεμέλιο τῆς πίστεως. Γιατὶ ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἂν κλονισθῆ αὐτὴ ἢ διδασκαλία, τότε αὐτομάτως καὶ ἡ Ἐκκλησία συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν ἀνθρωποκεντρικῶν συστημάτων καὶ ἐπομένως ὁ ἄνθρωπος παραμένει αἰωνίως ἀλύτρωτος.

Δυστυχῶς, ἄγευστος αὐτῆς τῆς λυτρώσεως ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου, θέλησε τὰ δικά του προβλήματα καὶ τὶς δικές του «ἀδυναμίες καὶ ἀσθένειες» νὰ μεταφέρῃ στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν δύναμη νὰ ρωτᾷ τοὺς συγχρόνους του «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;» καὶ γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἔγραφε: «ὡς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὗρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ». Αὐτὸς ἀκριβῶς εἶναι ὁ στόχος τοῦ ἔργου αὐτοῦ. Νὰ κλονίσῃ αὐτὴν τὴν πίστη γιὰ νὰ κρημνίσῃ ἐν συνεχείᾳ τὸν ἄνθρωπο. Νὰ τοῦ κάνη τὴν πίστη ἀναιμική, ἀσπόνδυλη καὶ συμβατική, νὰ τοῦ διδάξῃ, ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἱερά καὶ ὅσια καὶ ὅτι ὅλα ἐπιτρέπονται, ἀφοῦ καὶ ὁ Θεὸς του εἶναι σαρκικὸς καὶ χυδαῖος.

Τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων ποὺ διαμαρτύρονται σ' ὅλο τὸν κόσμο, δὲν ἀναλαμβάνουν τὴν ὑποστήριξη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διότι Αὐτὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη ὑποστηρίξεων, δὲν ὑφίσταται καμμιά προσβολὴ ἀπ' τὴν προβολή, ὅπως ὁ ἥλιος δὲν φθείρεται ἀπὸ ἀνθρώπινες ἀμφισβητήσεις. Ἀγανακτοῦν, ἀηδιάζουν. Ἀγωνιοῦν γιὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς φθορᾶς τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ μεῖς, οἱ Ἕλληνες εὐσεβεῖς ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἀγανακτοῦμε, διαμαρτυρόμεθα, διότι ἐπιχειρεῖται νὰ σπλωθῆ τὸ ἄσπιλον πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ καὶ

κυρίως μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ πληγωθῆ ὁ ἄνθρωπος. Γιατὶ κάθε Χριστολογικὸ θέμα ἀναφέρεται καὶ ἐπεκτείνεται στὸν ἄνθρωπο καὶ ἄρα εἶναι ἀνθρωπολογικὸ καὶ σωτηριολογικὸ πρόβλημα. Κάθε ἐχθρική κίνηση ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, κάθε ὑποτίμηση τοῦ Χριστοῦ, ἔχει τρομακτικὴ συνέπεια στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, στὴ ζωὴ μας.

Ἡ διαμαρτυρία μας αὐτὴ ὡς Ἕλληνων πολιτῶν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀκουσθῆ ἀπ' τοὺς ἀρμοδίους, νὰ φθάσῃ σὲ κάθε λογῆς Ἐξουσία ποὺ ὑπάρχει γιὰ νὰ ὑπηρετῆ τὸν λαό. Κυρίως νὰ ἀπαιτήσουμε ἀπ' τοὺς πολιτικούς ἐκπροσώπους μας στὸ Ἑλληνικὸ Κοινοβούλιο νὰ σεβασθοῦν τὴν θρησκευτικότητα τοῦ λαοῦ, νὰ μὴν ἐπιτρέπουν τέτοιου εἴδους βεβηλώσεις στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶναι τὸ «ὑπὲρ πάντων ὀνομα», μάλιστα δὲ σὲ χρόνους ποὺ σύρονται στὴν Δικαιοσύνη ἄνθρωποι ποὺ ἀσέβησαν καὶ πρόσβαλαν μὲ λόγους ἢ ἔργα συνανθρώπων των ποὺ ὑπηρετοῦν κοινὸς ἀνθρώπινους θεσμούς.

Καιρὸς νὰ τονισθῆ πρὸς κάθε κατεύθυνση· «φθάνει πιά· πολλὰ τὰ ξυλοκέρατα τῆς πείνας»· καιρὸς νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅλοι μας, ὅτι τὰ προβλήματα ποὺ μαστίζουν τοὺς ἀνθρώπους σήμερα δὲν εἶναι τόσο πολιτικά, κοινωνικά, οἰκονομικά, ὅσο κυρίως καὶ πρὸ παντὸς πνευματικά. Καὶ ἡ δημιουργία τέτοιων πνευματικῶν προβλημάτων εἶναι ἐκείνη ποὺ ναρκοθετεῖ τὴν ἴδια τὴν υγεία καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς κοινωνίας.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ξεχνᾶμε καὶ τὴν ἄλλη διάσταση τῆς Ἐκκλησίας, σὰν πνευματικὸ νοσοκομεῖο. Σ' αὐτὴ τὴν ἐπίθεση κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του, δὲν ἀρκοῦν οἱ ἀντιδράσεις καὶ οἱ διαμαρτυρίες τῶν Χριστιανῶν. Χρειάζεται ἡ δική τους ἐπίθεσις. Ἐπίθεσις καὶ

ἐκστρατεία προσευχῆς. Προσευχῆς γὰρ τοὺς «ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἀρρώστους». Γιατί ὅλοι αὐτοὶ οἱ «ἐχθροὶ» εἶναι παιδιὰ, εἶναι εἰκόνες τοῦ Θεοῦ πατέρα πὺν τὰ ἀγαπᾶ καὶ ἐνδιαφέρεται γι' αὐτά. Παιδιὰ Του, πὺν δὲν ἔχουν παρὰ μόνον μιὰ περιορισμένη καὶ ἀποσπασματικὴ θεώρηση τῆς ζωῆς καὶ τῆς πίστεως. Ὁ Σαοὺλ πρὶν γίνεῖ Παῦλος πρωτοστατοῦσε στὸ λιθοβολισμὸ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου καὶ ὁ ἅγιος Πορφύριος, ὁ «ἐκ τῶν μίμων», πρὶν μαρτυρήσει γὰρ τὸν Χριστὸ διακωμωδοῦσε στὸ Θέατρο τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος.

Στὸ Εὐαγγέλιό μας διασώζεται ἕνας οὐσιαστικὸς διάλογος: «Ὁ Ἰησοῦς ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων· τίνα με

λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; οἱ δὲ εἶπον· οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἡλίαν, ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ ἕνα τῶν προφητῶν. λέγει αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπε· σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος».

Ἄδελφοί,

Αὐτὴ ἡ διαβεβαίωσις τοῦ Πέτρου νὰ γίνῃ βίωμά μας, νὰ γίνῃ ὕμνος ὡς «ἀπό φωνῆς ὑδάτων πολλῶν» καὶ τότε καὶ «ὁ τελευταῖος πειρασμὸς» ὅπως τόσοι ἄλλοι διαμέσου τῶν αἰῶνων πειρασμοὶ «νεφύδριον ἔσται καὶ θάπτον παρελεύσεται».

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

† Ὁ Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, Πρόεδρος.

† Ὁ Σιδηροκάστρου Ἰωάννης.

† Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης Σεβαστιανός.

† Ὁ Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἑορδαίας Ἀύγουστινός.

† Ὁ Λαγκαδᾶ Σπυρίδων.

† Ὁ Βερροίας καὶ Ναούσης Παῦλος.

† Ὁ Ἡλείας Γερμανός.

† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Ἰερώνυμος.

† Ὁ Κερκύρας Τιμόθεος.

† Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἀγίου Βλασίου Ἀλέξανδρος.

† Ὁ Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων Παντελεήμων.

† Ὁ Ἀργολίδος Ἰάκωβος.

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ἀρχιμ. Ἰάκωβος Παπαθανασίου-Γκίνης.

Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ, ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Ἡ Ἱερά Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου, ἀποτελοῦσα τὴν κατακλειῖδα τῆς ὅλης Ἀγίας Γραφῆς, συνεγράφη, καθ' ὁμόφωνον παλαιολόγητον ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, ἀναγομένην μέχρι τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ δευτέρου αἰῶνος, ὑπὸ τοῦ ἡγαπημένου Μαθητοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου († 105-110), τοῦ Ἱεροῦ συγγραφέως τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου καὶ τῶν τριῶν φερωνύμων Καθολικῶν Ἐπιστολῶν¹.

Ὡς καὶ ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐπιστολῇ κεφ. 13,1-7, οὕτω καὶ ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀποκάλυψι κεφ. 13ον, διατυποῦνται περὶ Πολιτείας ἀπόψεις, αἵτινες ἐν συνδέσει πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀληθείας τῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως, συναποτελοῦσι τὰς θεμελιώδεις γενικὰς ἀρχάς, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων δέον νὰ ρυθμίζονται αἱ σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας².

Τὸ πρόβλημα τῆς Πολιτείας ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀποκάλυψι προβάλλει σαφέστερον καὶ ἀναμφισβήτητον ἢ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, διότι ἡ Πολιτεία ἐν τῷ Ἱερῷ Βιβλίῳ τούτῳ μεταβάλλεται εἰς τὸ θηρίον τοῦ 13ου κεφ., τὸ ὁποῖον ἀγνοῖε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν Θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ³. Ἡ Πολιτεία ἐν τῇ Ἀποκάλυψι ἐξεληθούσα τῶν δι' αὐτὴν προσδιορισθέντων ὀρίων προσεχώρησεν εἰς τὴν παράταξιν αὐτοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου⁴ τούτου, εἰς τὴν παράταξιν δηλονότι τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ, μεταβληθεῖσα εἰς τὴν ὁρατὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ Ἀντιχρί-

στου⁵, διότι ἐπέβαλλεν εἰς πάντας τοὺς ὑπηκόους αὐτῆς τὴν λατρείαν τοῦ αὐτοκράτορος⁶. Οὕτως ἡ Πολιτεία διὰ τοῦ σφετερισμοῦ τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸν Θεὸν ἀποβαίνει ἐξουσία σατανική, διότι ἀπὸ διάκονος τοῦ Θεοῦ μεταποιεῖται διὰ τῆς υπερβάσεως τῶν καθηκόντων τῆς εἰς ὄργανον τοῦ Διαβόλου⁷.

Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἀντιχρίστου ἐν Ἀποκάλυψι 13,1 ὡς θηρίου ἐμφαίνει τὴν ἀπανθρωπιαν αὐτοῦ καὶ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων, ἥτις διασαφεῖται κάλλιον ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ⁸. Διὰ δὲ τὸ προαναφερθὲν θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς θαλάσσης μετὰ τῶν ἐπτὰ κεφαλῶν καὶ τῶν δέκα κεράτων, «καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας»⁹ διετυπώθησαν ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας πολλὰ γινῶμαι, ἐξ ὧν αἱ κυριώτεραι εἶναι δύο καὶ δὴ ἀντίθετοι πρὸς ἀλλήλας.

Κατὰ μὲν τὴν ἀρχαιότεραν ἐκδοχὴν, ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου προσωποποιεῖ τὸ καταπολεμοῦν τὸν χριστιανισμόν καὶ οἰονεὶ ἐνσαρκοῦν τὴν ἀντίθεον δύναμιν Ρωμαϊκῶν Κράτος.

Κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ἐκδοχὴν, τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα εἶναι ἄσχετα πρὸς τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος, πρόκειται δὲ ἀπλῶς περὶ τῆς ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἐνσαρκώσεως δαίμονος τινος ἢ περὶ τοῦ μέλλοντος νὰ ἐμφανισθῇ τότε Ἀντιχρίστου¹⁰, ὡς ἀπεκάλεσε τοῦτον αὐτὸς ὁ ἡμέτερος Ἰωάννης¹¹. Πιθανωτέρα γνώμη

5. Πρβλ. Oscar Cullmann, Der Staat im Neuen Testament, Tübingen, 1956, σελ. 53.

6. Πρβλ. Ἐπισκόπου Κασσιανοῦ, Ἡ Βασιλεία τοῦ Καίσαρος κατὰ τὴν Καινὴν Διαθήκην, Paris, 1948, σελ. 44 (Ρωσιστί). Oscar Cullmann, Dieu et César, Paris, 1956, σελ. 77. Τοῦ Αὐτοῦ, Der Staat im Neuen Testament, Tübingen, 1956, σελ. 53.

7. Πρβλ. Oscar Cullmann, Der Staat im Neuen Testament, Tübingen, 1956, σελ. 62.

8. Παναγιώτου Μπρατσιώτου, ἐνθ' ἂν., σελ. 208.

9. Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, 13,1.

10. Ὁ Ἀντιχρίστος καὶ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Εὐαγγελίων (Ματθαίου, 24,24. Μάρκου 13,22, Λουκᾶ, 21,8) καὶ κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον (Β' Θεσσαλονικεὶς 2,3 ἐξ.), ἀναμένεται ὡς μέλλον νὰ προηγηθῇ τῆς Δευτέρας τοῦ Χριστοῦ Παρουσίας. Βλ. Χρήστου Ἀνδρουτσου, Δογματικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 439, ἐκδοσις δευτέρα, Ἀθήναι, 1956. Ἰωάννου τοῦ Σασσομενάκη — Ἀρχιμανδρίτου Ἀντωνίου Κόμπου, Ἐγχειρίδιον Δογματικῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 417, Θεσσαλονίκη, 1970.

11. Α' Ἰωάννου, 2,18: «ἤκούσατε ὅτι ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν». Πρβλ. Αὐτόθι 2,22. 4,3. Ἐνταῦθα ἡ διάκρισις προσώπου τινὸς Ἀντιχρίστου, τὸ ὁποῖον θὰ ἔλθῃ εἰς τὸ μέλλον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλα ἀντίχριστα πρόσωπα ὑπάρχοντα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ συγγραφέως, εἶναι προφανές, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ ἀξιμνηστὸς Καθηγητῆς Χρήστου Ἀνδρουτσου (1869-1925). (Χρήστου Ἀνδρουτσου, Δογματικὴ, σελ. 432).

1. Βλ. Ἀρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, Ἐρμηνεῖα τῆς Ἀποκαλύψεως, σελ. 5 ἐξ. Καλάμα 1950. Παναγιώτου Μπρατσιώτου, Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου, σελ. 24 ἐξ. Ἀθήναι, 1950. Antre Feuillet, L' Apocalypse σελ. 81, 1963.

2. Ἡ περὶ Πολιτείας διδασκαλία τῆς Καινῆς Διαθήκης οὔτε πλήρης εἶναι οὔτε συστηματικῶς ἀναπτύσσεται. Αἱ περὶ Πολιτείας ἀπόψεις τοῦ Κυρίου καὶ τῶν λοιπῶν θεοπνεύστων συγγραφέων τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐκτίθενται ἐν αὐτῇ συμπτωματικῶς καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ καὶ συνεπῶς δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ συστηματικῆς Πολιτειολογίας ἐν αὐτῇ, πολλῶν δὲ ἦττον περὶ πλήρους ρυθμίσεως τῶν σχέσεων Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας. Πρβλ. Oscar Cullmann, Der Staat im Neuen Testament, Tübingen, 1956. H. Schlier, Der Staat nach dem Neuen Testament, ἐν «Catholica» 4 (1959), σελ. 241-259. A. Weithaas, Kirche und Staat in paulinischer Sicht ἐν Theologie und Glaube 45 (1955), σελ. 433 ἐξ. Leon Goppelt, Der Staat in der Sicht des Neuen Testament ἐν «Macht und Recht» hrsg. von Hans Dombois und E. Wilkens, Berlin, 1956, σελ. 9-21. Κωνσταντίνου Μουρατίδου, Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, τόμος πρῶτος, σελ. 66 ἐξ., Ἀθήναι, 1965.

3. Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, 13,6.

4. Ἰωάννου, 12,31. Πρβλ. Β' Κορινθίους, 4, 4. «Ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου».

κατά τὸν ἀείμνηστον Καθηγητὴν Παναγιώτην Μπρατσιώτην (1889-1982) εἶναι ἡ συνδυάζουσα ἀμφοτέρας τὰς προηγουμένας¹².

Καθ' ἡμᾶς ὁ Ἀντίχριστος οὗτος εἶναι τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος, διότι βάσει τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου 13,1-8 καὶ 19,19-20, τὸ θηρίον τοῦτο ἔχει τέσσαρα χαρακτηριστικά: α) καταδιώκει καὶ ἀποκτείνει τοὺς Χριστιανούς, β) θεοποιεῖ ἑαυτὸ, γ) θά ἡττηθῆ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ δ) τὰ γράμματα τοῦ ὀνόματός του μετατρέπομενα εἰς ἀριθμούς δίδουσι τὸ ἄθροισμα 666. Πράγματι, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰεροῦ συγγραφέως Ἀντίχριστος εἶναι ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία, ἥτις εἶχε τὰ ἀνωτέρω χαρακτηριστικά, διότι καὶ τοὺς αὐτοκράτορας αὐτῆς ἐθεοποίησε καὶ τοὺς Χριστιανούς κατὰ τοὺς ἀπηνεῖς διωγμούς ἐφόνευε καὶ ἡττηθῆ ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου (288-337) ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τέλος τὰ γράμματα τοῦ ὀνόματος «Λατεῖνος»¹³, τὸ ὁποῖον δηλοῖ τὴν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, δίδουσι τὸ ἄθροισμα 666.

Τὴν ἀποψιν τοῦ Lohmeyer¹⁴, καθ' ἣν οὐδεμία σχέση ἐφίσταται μεταξύ τῶν ὀπτασιῶν τοῦ Ἰεροῦ συγγραφέως καὶ τῶν γεγονότων τῶν λαβόντων χώραν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Αὐτοῦ, ἐλάχιστοι τῶν ἐρμηνευτῶν ἀσπάζονται¹⁵.

Γενικῶς ἀναγνωρίζεται, ὅτι τό, ἐν τῷ 13ῳ κεφαλαίῳ τῆς Ἀποκαλύψεως, θηρίον ἀντιπροσωπεύει τὴν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, ἐν τῇ ἀξιῶσει αὐτῆς, ὅπως, οἱ ἀπανταχοῦ τῆς ἀχανοῦς αὐτοκρατορίας λαοὶ ἀπονέμωσι λατρείαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, πρὸς δὲ καὶ πᾶσαν γῆν τὴν Πολιτείαν, ἥτις ἀποβαίνει ὀλοκληρωτικῆ¹⁶.

12. Βλ. Παναγιώτου Μπρατσιώτου, ἐνθ' ἄν., σελ. 205-206.

13. Βλ. Ἰππολύτου, Περὶ Χριστοῦ καὶ περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου, Λ., Β.Ε.Π., σελ. 214-215, τόμος 6, Ἀθήναι, 1957. Ἄνδρ ε ο υ, Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, Ἐρμηνεῖα εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν, Κεφ. 13ον, ΜΡΓ., 106, 341.

14. E. L o h m e y e r, Die Offenbarung des Johannes. Ἡ δευτέρα ἐκδοσις ἐδημοσιεύθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συγγραφέως, ὑπὸ τοῦ Cünther Bornkamm, 1953.

15. E. R i s s i, Zeit und Geschichte in der Offenbarung des Johannes, 1952. Ἡ «Πολιτικὴ» ἐρμηνεῖα ὑπεστηρίχθη μετὰ δυνάμει ὑπὸ τοῦ K. L. S c h m i d t, «Das Gegenüber von Kirche und Staat in der Gemeinde des Neuen Testaments», Theol. Blätter, 1937, σελ. 1 ἐξ.

16. Πρβλ. Oscar Cullmann, Dieu et César, σελ. 79, Paris, 1956. Κατὰ τὴν ὁμόφωνον διδασκαλίαν ἀμφοτέρων τῶν πηγῶν τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, Ἁγίας Γραφῆς καὶ Ἱερῶς Παραδόσεως, ὁ θεσμὸς τῆς Πολιτείας μόνον ὡς ἀπρόσωπος ἐξουσία εἶναι καταγωγῆς θείας, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ ἐκάστοτε κυβερνήσεις ἀπ' εὐθείας ὑπὸ Θεοῦ τεταγμένα. Διότι αἱ κυβερνήσεις ἢ οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες, δι' ὧν ἀσκειῖται ἡ ἐξουσία τῆς Πολιτείας, ὡς ἄνθρωποι ὑπόκεινται εἰς σφάλματα καὶ ἐνδεχομένως ἀπὸ ὀργάνων τοῦ Θεοῦ, τοῦ θελήματος αὐτοῦ ὑπηρετικῶν, δύνανται νὰ ποιώνται κατάχρησιν τῆς ἐξουσίας καὶ νὰ μεταβάλλονται εἰς τυράννους, ἥτοι εἰς ὄργανα τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου, τοῦ Σατανᾶ (Ἐφεσίου 6,12), ὅτε καὶ ἡ Πολιτεία τὴν ὁποῖαν ἐκπροσωποῦν, δίδει ὄψιν τοῦ ἐν κεφ. 13 τῆς Ἀποκαλύψεως περιγραφομένου θηρίου. Τὸ γεγονός τοῦτο, ὅπερ συχνότατα ἐλαβε χώραν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πολιτευμάτων, παρέσχεν εἰς πολλούς, παλαιότερους καὶ νεωτέρους, ἀφορμὴν νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἡ Πολιτεία εἶναι ἐφεύρημα τοῦ Σατανᾶ. Ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι ἐξ ἐπόψεως Χριστιανικῆς ἀστήρικτος, ὡς συγκρινομένη πρὸς τὸ χωρίον καὶ δὲ οὕτως ἐξουσία ὑπὸ τοῦ

Ἐν τῇ διηγῆσει τῶν πειρασμῶν τοῦ Κυρίου¹⁷ κατὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον παραμονὴν Αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὁ Σατανᾶς πειράζων τὸν Ἰησοῦν λέγει, ὅτι δύναται νὰ διαθέσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν τὴν ἐξουσίαν ὅλων τῶν Βασιλειῶν τῆς γῆς, ἃς καὶ προσφέρει εἰς τὸν Χριστόν, ἐὰν δεχθῆ ὁ Θεάνθρωπος νὰ προσκυνῆσθαι αὐτόν.

Ἡ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἀπέβη σατανικὴ, λόγω τῆς σκανδαλώδους αὐθαιρεσίας τῆς. Ἐν ἀπάσῃ τῇ ἀποκαλυπτικῇ φιλολογίᾳ καὶ δὴ τῇ Ἰουδαϊκῇ, ἡ θεοποιουσα ἑαυτὴν Πολιτεία θεωρεῖται ὡς κατ' ἐξοχὴν προσωποποίησης τοῦ Ἀντιχρίστου¹⁸.

Αἱ «ἐξουσίαι» ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῇ 13,1 ἐξ., περὶ ὧν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀποφαίνεται, ὅτι εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς τάξεως τοῦ Θεοῦ, ἀξιοῦσιν ὑπακοὴν παρὰ τῶν Χριστιανῶν, ἥτις ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Πολιτείας ὡς ἀπρόσωπου καθιδρύματος καὶ οὐχὶ εὐθέως εἰς πᾶσαν μορφήν κυβερνήσεως¹⁹, ἐνῶ ἐν τῷ 13ῳ κεφ. τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου αἱ αὐταὶ ἐξουσίαι ὡς ὑπερακοντίσασαι τὰ τεθέντα αὐταῖς ὅρια διὰ τῆς διεκδικήσεως θείων ιδιοτήτων κατέστησαν σατανικαί.

Τὸ ἐκ τῆς θαλάσσης ἀναβαῖνον θηρίον εὐρίσκειται ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Σατανᾶ, ὅστις «ἐδωκεν αὐτῷ... τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν μεγάλην»²⁰. Οὐ μόνον ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας πᾶσα Πολιτεία ὑπερβαίνουσα τὰ ἑαυτῆς ὅρια χαρακτηρίζεται ὡς ἐνσάρκωσις δυνάμειος σατανικῆς, ἀλλ' ἡ ἀποψὶς αὕτη πρὸ μακροῦ ἤδη ἀπαντᾷ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Ἰουδαϊσμῷ²¹.

Ὁ Ἰωάννης ὁ θεολόγος ἐν τῇ ὄντως μεγαλοπρεπεῖ περιγραφῇ τοῦ θηρίου ἐν τῇ Ἀποκαλύψει 13,1 ἐξ., δανεῖζεται πᾶσας τὰς ιδιότητας τούτου, ἐκ τοῦ Προφήτου Δανιὴλ (Ζ' καὶ Στ' π.Χ. αἰών), ἃς χρησιμοποιεῖ οὗτος ἐν τῷ 7ῳ κεφ. τῆς προφητείας αὐτοῦ, ἵνα ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν τεσσάρων ζώων περιγράψῃ

Θεοῦ τεταγμένα εἶσιν» (Ρωμαίους, 13,1), μόλις εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ εἰπωμεν. Βλ. Παναγιώτου Δημητριοπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 16.

17. Ματθαίου, 4,1-11. Μάρκου, 1,12-13, Λουκᾶ, 4,1-13. Βλ. καὶ Σάββα Νανάκου, Ἐξηγητικὴ προσπάθεια τῶν πειρασμῶν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, σελ. 38-48, Θεσσαλονίκη, 1967.

18. Oscar Cullmann, Dieu et César, Paris, 1956, σελ. 79.

19. Συγγραφεῖς τινες νεώτεροι ὑπέθεσαν ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν Ρωμαίοις 13,1 ἐξ. ὑπολαμβάνει τὰς κοσμικὰς κυβερνήσεις θεόθεν καθεσταμένας, τοὺς δὲ κοσμικοὺς ἄρχοντας ἀντιπροσώπους τοῦ Θεοῦ, εἰς οὓς οἱ πολῖται ὀφείλουν ὑποταγῆν ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι λογικῶς ἀσύστατος, διότι ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸσον αἱ κακαὶ ὅσον καὶ αἱ κακαὶ κυβερνήσεις διορίζονται ἐξ Ἰσου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅπερ συνεπάγεται ἀναγκάτως τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἐνεργὸς τοῦ τε ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἡ συνέπειά δ' αὕτη ἦτο ἀδύνατον νὰ εἶχε διαφύγει τὴν προσοχὴν τοῦ Παύλου. Βλ. Παναγιώτου Δημητριοπούλου, Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐξ ἐπόψεως Ὁρθοδόξου, Ἀθήναι, 1966, σελ. 6.

20. Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, 13,2.

21. Oscar Cullmann, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 79.

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟΦΥΛΑΚΙΟΝ ΑΥΤΗΣ(*)

22. «Βενετία 1610). Μην αἶον. Βιβλίον τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός, περιέχον τὴν πρόπουσαν αὐτῷ ἀκολουθίαν, κ.λ.π. Ἐνετίησιν ἀπὸ τῆς ἐνσάκου οικονομίας, ἀχι, κάτωθεν τοῦ ἐπιτίτλου κοσμήματος ἢ ἐπιγραφῆ ΜΙΜΗΤΑΙ ΕΣΤΕ ΧΡΙΣΤΟΥ. Εἶναι τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως μετὰ τὸ προηγούμενον μηναῖον τοῦ Σεπτεμβρίου. Τυπογρ. α-ν ἅπαντα εἰσὶ τετράδια πλὴν τοῦ ν ἕπερ ἐστὶ τριάδιον. Βιβλιοδεσία κατεστραμμένη.

23. (Βενετία 1545). Τυπικὸν καὶ τὰ ἀπόρητα Ἄνδρέου Κορνάδου. Τυπι-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 526 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

κὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀγίας λαύρας τοῦ Ὀσίου καὶ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Σάββα. Αὕτη δὲ ἡ ἀκολουθία γένηται καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Μονῶν, ἐτι δὲ καὶ ἐν ταῖς κατὰ τόπον Ἀγίαις τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις. Ἐνετίησιν ἐν οἰκίᾳ Ἰωάννου Ἀντωνίου καὶ Πέτρου τῶν Σαβιέων καὶ ἀδελφῶν ἀφκέ', Ἰανουαρίου δ'. Τυπογρ. σήμα: παραλληλόγραμμον ὁμοίθετον πρὸς τὴν σελίδα, φέρον κεντητὸν πλαίσιον, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου εὐρίσκεται ἐν κινήσει, πλαισιωμένος διὰ καμπυλογράμμων ἐν εἴδει οἰκοσήμεον.

Διαστάσεων 20X30. Τυπογρ. αα-ωω καὶ ΑΑ,

τὰς τέσσαρας αὐτοκρατορίας, αἵτινες ἐν τῇ εἰρημένῃ προφητεῖᾳ ἀναφέρονται κεχωρισμένως, ἐνῶ ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀποκαλύψει συγκεντροῦνται εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Οἱ ἐρμηνευταὶ ὀρθῶς παραπέμπουσιν εἰς τὰ παράλληλα χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐξ ὧν ἀρύεται ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἱερᾶς Ἀποκαλύψεως τὸ ὑλικὸν τῆς περιγραφῆς τοῦ θηρίου²². Ἀλλ' ἐκεῖνο, ἕπερ χρῆζει ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως, τόσον διὰ τὸν ἀρχέγονον Χριστιανισμόν ὅσον καὶ διὰ τὸν Ἰουδαϊσμόν, εἶναι ὅτι ἡ ὀλοκληρωτικὴ Πολιτεία ἀποτελεῖ τὴν κλασσικὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Διαβόλου ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ περιγραφὴ τοῦ θηρίου ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ συγγραφέως εἶναι ὁμολογουμένως μεγαλοπρεπής: σύμπασα ἡ γῆ, πλήρης θαυμασμοῦ ἀκολουθεῖ τὸ θηρίον καὶ γονυπετεῖ ἐνώπιον τοῦ Δράκοντος καὶ αὐτοῦ²³. Ἡ θεραπεία τῆς κεφαλῆς τοῦ θηρίου ὑπὸ τοῦ Δράκοντος σημαίνει τὴν ἐπὶ τῆς ἀντιχριστοῦ Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀντιχριστοῦ τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν τοῦ κόσμου παροδικὴν ἀναζωογόνησιν αὐτοῦ, εἰς ὃ ὡς ὄργανον τοῦ Σατανᾶ ἀπονέμεται θεία τιμὴ παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν παροδικὴν ἀναζωογόνησιν τοῦ θηρίου, ἡ ἀναζωογόνησις «τοῦ ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ»²⁴, τοῦ Χριστοῦ εἶναι αἰώνιος. Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐκδοχὴν ὁ θαυμασμός καὶ ἡ προσκύνησις τοῦ θηρίου καὶ τοῦ Δράκοντος εἶναι ἡ καισαρολατρεία ἐπὶ τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ Ἀντιχριστοῦ κατὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου ὡς θεῶν ὑπὸ τῶν ἀπίστων²⁵. Ἀνα-

ποφεύκτως ἀγόμεθα εἰς τὴν σκέψιν, ὅτι πᾶσα ὀλοκληρωτικὴ Πολιτεία τὸ πᾶν μετέρχεται πρὸς ἀποπλάνησιν καὶ ἔλξιν τῶν μαζῶν. Τοῦτο εἶναι ἴδιον τοῦ Διαβόλου, ὅστις θέλει νὰ μιμηταὶ τὸν Θεόν, ἀποτελεῖ δὲ ἰδιάζον χαρακτηριστικὸν τῆς διαβολικῆς Πολιτείας τῆς ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀποκαλύψει περιγραφομένης, τοῦ θηρίου δηλονότι, ἕπερ ἀποτινάσσει τὴν τάξιν τοῦ Θεοῦ δι' ἀποσείσεως τῶν ἀλύσεών του. Ἡ ὀλοκληρωτικὴ Πολιτεία ἀξιοῖ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τὸ σαφῶς ἀνῆρον εἰς τὸν Θεόν καὶ οὕτως ἐμφανίζεται μεθ' ὧν τῶν θείων ἰδιότητων, διὸ καὶ ὀρθῶς ἡ θρησκευτικὴ αὕτη ἀξίωσις τῆς Πολιτείας θεωρεῖται διαβολικὴ. Πρὸς τοῦτοις, ἡ ἀξίωσις αὕτη τῆς Πολιτείας ὑπενθυμίζει τὴν ἔντονον ἄρνησιν, ἣν ἐκάστοτε ἀντέτασεν ὁ Κύριος εἰς τὸν μεσσιανισμόν τῶν Ζηλωτῶν, ἵνα κάλλιον νοήσωμεν τὴν ρῆσιν τοῦ Ἰησοῦ «ὑπάγε ὀπίσω μου, σατανᾶ» (Ματθαίου, 4,10), τὴν ὁποίαν ἀπευθίνει πρὸς πάντας τοὺς ἐκκλίνοντας τῆς εὐθείας ὁδοῦ. Ἡ ἐπιθυμία, ὅπως μιμηταὶ τις τὸν Θεὸν ἀντικατοπτρίζεται ἐν τῇ εἰκόνι ἐκείνη τῆς γονυπετοῦσης μάζης, ἣτις χαιρετᾷ τὸ θηρίον, ἀκριβῶς διὰ τῶν λόγων ἐκείνων, οἵτινες κατὰ τὸ Ἱερὸν Βιβλίον τῆς Ἐξόδου 15,11 ἀπειδιδονται μόνον εἰς τὸν Θεόν: «Τίς ὁμοίός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε; τίς ὁμοίός σοι, δεδοξασμένος ἐν ἀγίοις, θαυμαστός ἐν δόξαις, ποιῶν τέρατα». Τὸ θηρίον, τούτέστι ἡ ἀντίθεος δύναμις, ἐκσπᾷ εἰς βλασφημίαν κατὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, τοῦ σκηνώματος Αὐτοῦ ὡς καὶ κατὰ τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ συσκηνώτων μετ' Αὐτοῦ, ὑπὸ τοὺς ὁποίους νοοῦνται οὐ μόνον οἱ ἄγγελοι, ἀλλὰ καὶ οἱ τετελειωμένοι ἄγιοι²⁶.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

22. Ἐκτὸς τοῦ E. L o h m e y e r, Die Offenbarung des Johannes, ἔκδοσις Günther Bornkamm, 1953. Βλ. ἐπίσης, καὶ τὰ κάτωθι ὑπομνήματα εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀποκάλυψιν. R. H. C h a r l e s, The Revelation of St. John, 2 τόμοι, 1920. E. B. A l l o, St. Jean, L' Apocalypse, 1924. W. H a d o r n Die Offenbarung des Johannes, 1928. A. W i c k e n h a u s e r, Offenbarung des Johannes, 1947. C h. B r ü t s c h, Clarté de l' Apocalypse, 4η ἔκδοσις, 1955.

23. Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, 13,3-4.

24. Ἰωάννου, 1,29,36.

25. Ὁ μέγας θαυμασμός τοῦ θηρίου, θὰ ἀποβῆ κλυθμὸς μέγας ἐν τῷ 18ῳ κεφαλαίῳ ἐπὶ τῇ καταστροφῇ αὐτοῦ.

26. Πρβλ. Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου, 21,3. Ἡ βλασφημία τοῦ θηρίου σημαίνει τὸ μῖσος καὶ τὴν λύσιν τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατορῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Ἀντιχριστοῦ κατὰ τὰς ἐσχάτας ἡμέρας τοῦ κόσμου κατὰ τῶν πιστῶν.

ἄπαντά εἰσι τετράδια πλήρ τοῦ ρ ἄπερ ἐστὶ δυνάδιον. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

24. (Βενετία 1603). Τυπικό ν. Τὸ παρὸν τυπικὸν τετύπεται ἐνετίησι, παρὰ Ἀντωνίω τῷ Πινέλλω, ἀναλώμασι μὲν τοῖς αὐτοῦ, ἐπιμελεία δὲ πολλῇ καὶ ἐπιδιορθώσει, ἐμοῦ Ἰωάσαφ Ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἀνδρου. Ἐπιτροπεύοντος τοῦ πανιερωτάτου καὶ σοφωτάτου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κηροῦ Γαβριήλ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου. Ἐνετίησι, παρὰ Ἀντωνίω Πινέλλω ἀγγ'. Ἐπίτιτλον κόσμημα: κίονες εἰς τοὺς ὁποίους ἐλίσσεται ἄμπελος, εἰς τὸ κέντρον ἄνωθεν ὁ Κύριος εὐλογῶν, εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταί. Εἰς τὸ τέλος τοῦ τυπικοῦ ἀναγράφεται: ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· τὸ δὲ πασχάλιον οὐχ ἐδιορθώθη παρὰ τοῦ Ἰωάσαφ ἀγγ'.

Διαστάσεων 18X28. Περιέχει φύλλα α-ρμβ'. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

25. (Βενετία 1771). Τυπικὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀγίας Λαύρας τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Σάββα, νεωστὶ τυπωθὲν, ἐκ πολλῶν μὲν σφαλμάτων ἐκαθαρθὲν ἐπιμελεία τε καὶ σπουδῇ Σπυρίδωνος Ἱεροδιακόνου τοῦ Παπαδοπούλου διορθωθὲν, ἐνετίησιν ἀφορὰ παρὰ Νικολάω Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. CON LICENZA DE SUPERIORI E PRIVILEGIO. Ἐπίτιτλον κόσμημα. Κίονες ραβδωτοὶ μετὰ ἀετώματος, ἄνωθεν ὁ Κύριος εὐλογῶν, εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα οἱ Εὐαγγελισταί, κάτωθεν, ΜΙΜΗΤΑΙ ΕΣΤΕ ΧΡΙΣΤΟΥ. Τυπ. σῆμα μέλισσα ἐκατέρωθεν αὐτῆς τὰ γράμματα Ν. ΓΛ.

Διαστ. 22X31. Φύλ. 1-159. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

Χειρ. σημ. «1845 ἀπριλίον 23 ἀγόρασα ἰτούτον τὸ βιβλίον καλούμενον τυπικὸν διὰ τὰ βρίσκειται εἰς τὸ μοναστήριον Ζάβορδας σίλβεστρος Ἱερομόναχος Οἰγούμενος αἰωνία ἢ μνήμη καὶ ὅποιος τοῦ ἀποξινώσι ἀφορισμένους».

26. (Λιψία Σαξονίας 1761).... ἔλλειπον δὲ λέξεις. Παινή κ τ η καλεῖται πᾶσαν τὴν τοῦ χρόνου ἀκολουθίαν περιέχουσα νεωστὶ μετατυπωθεῖσα διὰ δαπάνης καὶ σπουδῆς τοῦ τιμιωτάτου καὶ χρησιμωτάτου ἐν πραγματευσταῖς Κυρίου Ἀποστόλη Ρεζάνη ἐκ πόλεως Κοζάνης ἐπιμελῶς διορθωθεῖσα παρὰ τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις Γεδεῶν ἀγιοταφίτου τοῦ Κυρίου. Ἐν Λιψία τῆς Σαξονίας ἀγγ'.

Διαστ. 14X21. Σεδ. 1-1516. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

Χειρ. σημ. Κἄνω ἐνθήμισιν πῶς εἰς τοὺς χρόνους 1832 δικεμβρίον 1 ὄρισεν ὁ Θεὸς καὶ ἔριξεν ἕνα χιόνι ὅτο τόσο πολλὴ λοιπὸν τ' ἀγίοισιν μιὰ παραστή ὅσω πάροσιν τὸ πωτάμι ὄλον, παρὰ ὅπου ἦτον ρέμα μιγάλον ἐκεῖ δὲν πάροσιν καὶ τὸ ἄλον ὄλον ἦγεν παγόσι ὅπου ἀπιοροῦσαν ἢ ἄνθρωποι ἀπάνω μὲ μολάρια φωροτομένα, ἀπὸ τὸν ... κουνιάρι πίνων εἰς τοὺς μίλους τοὺς σιρβιότικους (ἐννοεῖ τὸν Σερβίον). ἡμεῖς

ἠδὴ ἀπιοροῦσαμε εἰς τὸ λογκὰ καὶ εἰς τὸ ζιρβομοίλω ἢ κοζιανίτης. ἀπάνω εἰς τὸν πάγο καὶ αὐτὸν τὸν κιορὸν πάροσαν ἄνθρωποι πολί. εἰς τὸ βαρδάρι διὼ τζιπαπαρέη μὲ ὄλον τῆς τὴν κοπί εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν ἔστειλεν ὁ σατραζέμις 250 χιλιάδες ἀσκέρι καὶ τὸν μιμὲτ ἄλλιν ἐπειδὴ εἶχαν ἀμάχι καὶ πάροση ὄλον τοῦ ἀσκέρι».

27. (Βενετία 1562). Εὐχολόγιον. Ἐπισέλιδος εἰκὼν τῆς Σταυρώσεως. Προηγείται φύλλον μὲ τὴν ἀκολουθίαν εἰς μετανοοῦντας χειρογράφων. Ἐκ τοῦ τέλους τοῦ Εὐχολογίου πληροφοροῦμεθα: Ἐνετίησιν παρὰ Χριστοφόρῳ τῷ Τζανέτῳ, νεωστὶ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας διορθωθὲν καὶ ἀνατυπωθὲν, τῷ ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀφξβ'. Τυπ. σῆμα: τρία ἀκόντια εἰς ὀρθίαν θέσιν, ἐκατέρωθεν αὐτῶν τὰ ἀρχικά τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου C. Z.

Διαστ. 15X20. Τυπογρ. α-ω καὶ Α-Π ἄπαντά εἰσι τετράδια πλήρ τῶν Α-Π ἄπερ ἐστὶν δυνάδια. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

28. (Βενετία 1562). Εὐχολόγιον. Ἀντίτυπον Δεύτερον, ὅμοιον τοῦ προηγουμένου. Φύλλα σγ' (290).

29. (Βενετία 1564). Εὐχολόγιον. Ἀκέφαλον, ἐκ τοῦ τέλους πληροφοροῦμεθα: ἔτη τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀφξδ' νοεμβρίον 8, οἱ τοῖνυν ἀναγνώσκοντες ἔρωσθε καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ ἀμφοτέρων.

Διαστ. 11X21. Φύλ. σλε. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

30. (Βενετία 1585). Εὐχολόγιον. Ἡ παροῦσα βίβλος νεωστὶ ἐτυπώθη, ἐνετίησιν, ἐκ τῶν τύπων Κουνάδου, ἀφιερωθὲν δὲ μετὰ πλειστής ἐπιμελείας ἔτ(ι) ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀφπε'. Τυπογρ. σῆμα: παραλληλόγραμμον ὁμοίωθεν πρὸς τὴν σελίδα, φέρον πλαίσιον κεντητὸν δι' ἀνθέω, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ἐδρίσκειται κύων ἐν κινήσει, πλαισιωμένος διὰ καμπυλογράμμων ἐν εἰδει οἰκοσῆμου.

Διαστ. 16X21. Φύλλα σπδ. Βιβλιοδεσία ξυλόδετος μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

31. (Βενετία 1589). Εὐχολόγιον. Τὸ παρὸν βιβλίον τετύπεται ἐνετίησιν παρὰ Πέτρον τοῦ υἱοῦ τοῦ ποτ(αι) Χριστοφόρον τοῦ Τζανέτου, ἀναλώμασιν μὲν τοῖς αὐτοῦ, ἐπιμελεία δὲ καὶ διορθώσει Γεωργίου ἱερέως Βλαστροῦ κρητός· τοῦ ἐπονομαζομένου Πουνιαλέτου, ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀφπθ'. Οἱ τοῖνυν ἀναγνώσκοντες σὺν Θεῷ ἔρῶσθε, καὶ ἡμῶν μέμνησθε, εἰδ' εἴτι σφαλερὸν εἶη ἐπανορθώσατε χαλκογράφων γὰρ πάθος τὸ ἀμαρτάνειν. Ἐπίτιτλον κόσμημα: διακεκοσμημένον πλαίσιον φερόμενον ὑπὸ δύο Ἀγγέλων, εἰς τὸ ἄνω μέρος ὁ Κύριος εὐλογῶν, εἰς τὰ πλάγια κεφαλαὶ ἁγίων ἀνδρῶν Πέτρον, Ἀντωνίου, Στεφάνου, Χριστοφόρου, Ἰακώβου.

Διαστ. 16X21. Σελ. σμγ'. Βιβλιοδεσία ξυλοδεσματόδετος.

32. (Βενετία 1589). Εὐχολόγιον. Τὸ παρὸν τετύπεται ἐνετίησιν παρὰ Πέτρον υἱοῦ τοῦ ποτ(αι) Χριστοφόρου τοῦ Τζανέτου, ἀναλώμασιν τοῖς αὐτοῦ.

Ἐπιμελεία δὲ καὶ ἐπιδιορθώσει Γεωργίου ἱερέως Βλαστρουῦ κρητὸς τοῦ ἐπονομαζομένου πουνιαλέτου. Ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀφθ. Οἰοίτων ἀναγινώσκοντες σὺν Θεῷ ἔβδωσθε κ.τ.λ., τυχάνει ὁμοιον μὲ τὸ προηγούμενον.

33. (Βενετία 1729). *Εὐχολόγιον* νεωστὶ σὺν Θεῷ Ἀγίῳ μετατυπωθὲν καὶ πρὸς ἐντελεστέραν τάξιν μετενεχθὲν μετὰ διαφόρων χρησίμων ὑποσημειώσεων καὶ μετὰ προσθήκης ὡς ἐν εἴδει δευτέρου, προσφωνηθὲν τῷ Παναγιωτάτῳ καὶ Θεοπροβλήτῳ Οἰκουμεικῷ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Παϊσίῳ καὶ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διορθωθὲν παρὰ Κυρίου Ἀλεξάνδρου Καγκελλαρίου. Τυπογρ. σῆμα: Μέλισσα ἐντὸς καλλιτεχνικοῦ πλαισίου, ἔχουσα ἐκατέρωθεν αὐτῆς τὰ γράμματα Ν. ΓΛ. Ἐνετίησιν ἀφθ', παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων.

34. (Βενετία 1729). *Εὐχολόγιον*, ὁμοιον μὲ τὸ προηγούμενον, δευτέρου ἀντίτυπον. Χειρ. σημειώσεις: «κατέλιπεν τὸν βίον ὁ ἐν ἱερεῦσι Χρῦσανθος κατὰ τὸ 1830 ἐπὶ μηνὸς μαρτίου 30 ἡμέρα Κυριακῆ βαΐφόρου ὥρα ἐνδεκάτη».

35. (Βενετία 1777). *Εὐχολόγιον τὸ Μέγα*, ἐν ᾧ περιέχονται κατὰ τάξιν αἱ τῶν ἑπτὰ Μυστηρίων Ἀκολουθίαι καὶ πάντα ὅσα ἐν τοῖς προτυπωθεῖσιν *Εὐχολογίοις* ἐξέδοτο. Προσετέθησαν δὲ καὶ τῶν χειροτονιῶν τάξεις κατὰ τὴν ἐν τῷ Ἀρχιερατικῷ, ἔρμηνειαν ἢ τε τῶν ἐγκαινίων τοῦ Ναοῦ Ἀκολουθία κατὰ τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ ἔκδοσιν, ἔτι δὲ καὶ τὰ Ἀποστολοευαγγέλια καὶ ἄλλα πλείστα εἰς τὴν νεκρῶσιμον ἀκολουθίαν τῶν ἱερέων. Τὰ πάντα εὐρύθμως καὶ κρείττονι τινὶ τάξει, ἢ ἐν τοῖς προεκδοθεῖσιν *εὐχολογίοις* ἐκτεθέντα, νῦν μετατυπωθὲν, πολλῶν τε σφαλμάτων ἐκκαθαρθὲν καὶ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διορθωθὲν. Τυπ. σημ.: Δικέφαλος ἐστεμμένος ἀετὸς φέρων σπάθη καὶ βασιλικὸν σκήπτρον καὶ ἐκατέρωθεν αὐτοῦ τὰ γράμματα Δ. Θ. Ἐνετίησιν ἀφθ', παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. *CON LICENZA DE SUPERIORI*.

Διαστ. 17X23. Σελ. 6 ἄ.ἄ. καὶ 1-574, κολοβομένον, δερματόδετον.

36. (Βενετία 1759). *Εὐχολόγιον τὸ Μέγα*, ἐν ᾧ περιέχονται κατὰ τάξιν αἱ τῶν ἑπτὰ Μυστηρίων Ἀκολουθίαι καὶ πάντα ὅσα ἐν τοῖς προτυπωθεῖσιν *Εὐχολογίοις* ἐξέδοτο. Προσετέθησαν δὲ καὶ αἱ τῶν Χειροτονιῶν τάξεις κατὰ τὴν ἐν τῷ Ἀρχιερατικῷ ἔρμηνειαν, ἢ τε τῶν ἐγκαινίων τοῦ Ναοῦ Ἀκολουθία, κατὰ τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ ἔκδοσιν. Τὰ πάντα εὐρύθμως, καὶ κρείττονι τινὶ τάξει, ἢ ἐν τοῖς προεκδοθεῖσιν *Εὐχολογίοις* ἐκτεθέντα. Νῦν μετατυπωθὲν, πολλῶν τε σφαλμάτων ἐκκαθαρθὲν καὶ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διορθωθὲν παρὰ Γεωργίου Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Τυπ. σῆμα: Μέλισσα ἔχουσα ἐκατέρωθεν αὐτῆς τὰ ἀρχικά τοῦ ἐκδότου Δ. Θ. Ἐνετίησιν ἀφθ', παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. *CON LICENZA DE SUPERIORI*.

Διαστ. 17X26, 5. Βιβλιοδεσία δερματόδετος.

37. (;) *Εὐχολόγιον Μέγα*, ἀκέφαλον καὶ κολοβομένον, σελ. ἀπὸ 3-464, δερματόδετον, ἴσως τοῦ 17ου αἰῶνος. Περιέχει χειρόγραφον ἐνθύμησιν: «Τὸ παρὼν *εὐχολόγιον* ἐδέθη παρ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἁμαρτωλοῦ παπαγεωργίου 1795 μηνὶ Σεπτεμβρίου πέμτη».

38. (Βενετία ;). *Εὐχολόγιον*, ἐνετίησιν παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Τυπογρ. σῆμα: Μέλισσα ἐντὸς καλλιτεχνικοῦ πλαισίου, ἐκατέρωθεν αὐτῆς τὰ ἀρχικά τοῦ ἐκδότου Ν. ΓΛ.

Διαστ. 17X23. Σελ. 472, δερματόδετον.

39. (Βενετία 1869). *Εὐχολόγιον τὸ Μέγα*. Περιέχον τὰς τῶν ἑπτὰ Μυστηρίων Ἀκολουθίας, τὰς τῶν Χειροτονιῶν τάξεις, κατὰ τὴν ἐν τῷ Ἀρχιερατικῷ ἔρμηνειαν τὴν τε τῶν Ἐγκαινίων τοῦ Ναοῦ ἀκολουθίαν, κατὰ τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ ἔκδοσιν τὰς τε ἄλλας ἀκολουθίας καὶ εὐχὰς καὶ τὰ Ἀποστολοευαγγέλια τῶν ἐπισημοτέρων ἑορτῶν. Ἐκδοσις τρίτη. Σπουδῆ καὶ ἐπιστασία Σπυρίδωνος Ἱερομονάχου Ζεροβοῦ Ἀρχιμανδρίτου τοῦ Οἰκουμεικοῦ θρόνου. Ἐν Βενετία ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς τυπογραφίας τοῦ Φοῖνικος 1869. Τυπογραφικὸν σῆμα: Φοῖνιξ ἐπὶ πυρᾶς. Διαστ. 0,15X0,23. Σελίδ. 696. Βιβλιοδεσία: Χαρτόδετος.

40. (Βενετία 1877). *Εὐχολόγιον τὸ Μέγα*, περιέχον τὰς τῶν ἑπτὰ Μυστηρίων Ἀκολουθίας, τὰς τῶν χειροτονιῶν τάξεις κατὰ τὴν ἐν τῷ ἀρχιερατικῷ ἔρμηνειαν, τὴν τῶν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ ἀκολουθίαν κατὰ τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ ἔκδοσιν τὰς τε ἄλλας ἀκολουθίας καὶ εὐχὰς καὶ τὰ Ἀποστολοευαγγέλια τῶν ἐπισημοτέρων ἑορτῶν. Ἐπιδιορθωθὲν καὶ ἐξακρυσθὲν ὑπὸ Σπυρίδωνος Ἱερομονάχου Ζεροβοῦ, Ἀρχιμανδρίτου τοῦ Οἰκουμεικοῦ Θρόνου, ἔκδοσις τετάρτη. Βενετία ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Τυπογραφείου ὁ ΦΟΙΝΙΞ 1877.

Διαστ. 15X23. Σελ. 696. Βιβλιοδεσία δερματόδετος.

41. (Βενετία 1877). *Εὐχολόγιον*. Δεύτερον ἀντίτυπον τοῦ ἔτους 1877, ὁμοιον μὲ τὸ προηγούμενον.

42. (;) 1769). Ὠρολόγιον. Σελ. 1-502, ἐφθαρμένον δέσιμον, ἀκέφαλον.

43. (Βενετία 1832). Ὠρολόγιον τὸ Μέγα. Περιέχον ἅπασαν τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ Ἀκολουθίαν, μετὰ προσθήκης τοῦ Ἱεροῦ Συμβόλου, Πασχαλίων μδ' καὶ ἄλλων τινῶν χρησίμων. Βενετία, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Νικολάου Γλυκεῖ. 1832. Τυπογρ. σῆμα: Μέλισσα. Εἰς τὸ τέλος: Γλυκεῖς Ἐκδότης καὶ Τυπογράφος. Διαστ. 0,9X0,17. Σελ. 1-720. Βιβλιοδ. δερματόδετος.

44. (; 1871). Ὠρολόγιον τὸ Μέγα, περιέχον ἅπασαν τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ ἀκολουθίαν κατὰ τὴν τάξιν τῆς Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ἐξαιρέτως τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ εὐαγῶν Μοναστηρίων, διορθωθὲν καὶ εἰς τρία μέρη διαιεθὲν ἀδείᾳ Πατριαρχικῆ, ὑπὸ Βαρθολομαίου Κουτλου-

ΩΦΕΛΟΥΝ ΣΧΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ;*

Δὲν εἶναι ἐπομένως ὑπερβολὴ ἂν λεχθῆ, ὅτι ὅλοι μας εἴμαστε πολὺ ἐξοικειωμένοι μετὰ τὸ κατεστημένο ἐνὸς διηρημένου κόσμου, μετὰ μιὰ Ἐκκλησίαν κατατεμαχισμένη καὶ διηρημένη. Καὶ ἐπαναπαυόμεθα. Ἔχουμε συνηθίσει νὰ βλέπουμε σήμερον τόσες παραφυάδες τοῦ Χριστιανισμοῦ μετὰ ποικίλα ὀνόματα: Ἀρειανοί, Σαβελλιανοί, Δοκητισταί, Ἀπολλινάριοι, Παλαιοκαθολικοί, Λουθηρανοί, Ἀγγλικανοί, Καλβινιστές, Πεντηκοστιανοί, Μονοφυσίτες, Νεστοριανοί, Βαπτιστές, Πρεσβυτεριανοί, Μεθοδιστίες... Ὑπαλείγονται σὲ 85 οἱ ἀνεγνωρισμένες στὴν Οἰκουμένην Κίνησι — WORLD CHRISTIAN COMMUNITIONS — Ὁμολογίες, χωρὶς ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς νὰ ἀποδίδει τὴν πραγματικότητά. Γιὰ μερικοὺς ἢ διαίρεση αὐτῆς τῆς Μιᾶς Ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὅπως τὴν ἤθελε ὁ ἰδρυτὴς τῆς, καὶ ὅπως τὴν ὁμολογεῖ τὸ γνωστὸ ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως τῆς Νικαίας, «πιστεύω εἰς μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν», ἀποτελεῖ σκάνδαλον ἀπαράδεκτον. Ἐνῶ ἄλλοι δὲν θέλουν ν' ἀνήκουν σὲ καμμιά Ἐκκλησίαν, προφασίζονται ὅτι πρωτεύει ἡ ἔνωσις μετὰξὺ τους. Καμμιά ἀμφιβολία δὲν χωρεῖ ὅτι ὁ χωρισμὸς αὐτὸς ζημιώνει πολὺ τὴν ἀπὸ κοινοῦ μαρτυρίαν καὶ δράσιν τῶν πιστῶν σ' ἓνα κόσμον ποὺ ποδοπατεῖ ἀξίους πνευματικῶν καὶ ἔχει μεθύσει ἀπὸ αὐτοπεποίθησι καὶ ἐγωϊσμὸν. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ὑπάρχει μεγάλη ἀνάγκη μιᾶς δράσεως κοινῆς ὄλων τῶν πιστῶν. Γι' ἄλλους ἡ διαίρεσις αὐτὴ ἀποτελεῖ μυστήριον ἀνεξήγητον, ὅπως καὶ τόσα ἄλλα ἀνεξήγητα μυστήρια.

Ὑπάρχει ὅμως καὶ μιὰ ἄλλη ἐξήγησι θετικὴ τὴν ὁποίαν προτείνει ὁ ἱ. Χρυσόστομος. Ὅτι ἀνήκει στὸ παιδαγωγικὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ, μιὰ ἀποψις μᾶλλον διδακτικὴ, ὠφέλιμη, δυναμικὴ. Σύμφωνα μετὰ τὴν θέση αὐτῆ, υἱοθετομένη ἀπὸ τοὺς Πατέρας, τίποτε στὸν κόσμον δὲν γίνεται τυχαῖα καὶ χωρὶς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Θεοῦ. Ὑπάρχει ἀσφαλῶς ἓνα σχέδιον καθωρισμένο ἀπὸ τὸν Θεόν, ποὺ σὲ κάθε ἀνωμαλία, διαστροφή τῆς ἀλήθειας καὶ ἐκτροπῆ καὶ παραχάραξιν τῆς πίστεως ἀπὸ

τοὺς ἀνθρώπους, μετὰ τὰ σφάλματα αὐτὰ ἐπιδιώκει κατὰ ὠφέλιμον.

Τὸ θέμα αὐτὸ τῆς ἀπορίας ἀφ' ἐνὸς ἐνὸς Θεοῦ ποὺ ὑπερασπίζει τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ν' ἀφήνει τὴν ἀλήθειαν νὰ ποδοπατῆται μέχρι βαθμοῦ τοῦ σχηματισμοῦ κακοδοξιών τοῦ διηρημένου χριστιανικοῦ κόσμου, ἀπασχόλησε πολὺ τὸν ἱ. Χρυσόστομον (344-398). Ἐζήσε ὁ ἴδιος σὲ ἐποχὴ ἤδη διαιρέσεων, χωριστικῶν κινήσεων, σχισμάτων, αἵρέσεων. Καὶ μόλις ἐσβηγε ἡ μιὰ αἵρεσις, ἀμέσως ἐμφανίζονταν μιὰ ἄλλη ἀπὸ ἰσχυρογνώμονες φανατικούς δημαγωγούς. Ἀγωνίστηκε πολὺ ἐναντίον τῶν ὁμάδων αὐτῶν ποὺ τάραξαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ εἰρήνην τόσο στὴν Ἀντιόχεια, ὅσο καὶ στὴν πρωτεύουσαν, τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ σὲ ἄλλα τμήματα τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Συχνὰ στίς ὁμιλίαις του ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν πολλῶν συγχρόνων του γιὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν αἵρέσεων, γιὰ τὸ κατάντημα αὐτὸ τῶν πολλαπλῶν αἵρέσεων καὶ γιὰ τὴν ζημιὰ ποὺ προκαλοῦσαν. Τὴν ἐποχὴ μάλιστα ἐκεῖνη πολὺ περισσότερο ἐπιβαλλόταν ἐνότητις ὥστε νὰ προχωρήσῃ τὸ ἱεραποστολικὸν κίνημα εὐαγγελισμοῦ τῶν περιοχῶν ἀνά τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀσίαν ποὺ δὲν γνώριζαν τὴν ἀλήθειαν καὶ περιέμεναν στὴν εἰδωλολατρεία. Ἰδιαιτέρως δὲ ὁ ἱ. Χρυσόστομος πολὺ πρόσεχε τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ εὐαγγελίου καὶ τὴν ἐπιστροφήν τῶν Γότθων καὶ διαφόρων φυλῶν στὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τοῦ Δούναβη.

Ἀσφαλῶς ἄκουε τὰ συχνὰ πικρὰ παράπονα αὐτὰ καὶ τίς αἰτιάσεις. Ἀποδοκίμαζε ὅμως τὸν πανικὸν καὶ τὴν φοβίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀναλύων τὰ αἴτια τῶν αἵρετικῶν ὁμάδων προσπαθοῦσε νὰ οἰκοδομήσῃ καὶ ἔτσι ἐνέπνεε αἰσιοδοξίαν. Ἡ ἀπάντησίς του ἦταν «Μὴ σκανδαλιζώμεθα ἐπὶ τοῖς αἵρετικοῖς!» Καὶ μετὰ θαυμασία βαθυστόχαστη πρότασι ἐξήγει τὸν λόγον: «Οὐδὲ γὰρ ἐνὶ καλοῦ τινος γενομένου μὴ συνυφεστάναι καὶ πονηρόν!» (Ὁμιλία 33,2-3 εἰς Πράξ. Ἄπ. Ρ.Γ. 60,243).

Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἱ. Χρυσόστομου, ὅσον γενικώτερα καὶ τῶν Πατέρων, βασίζεται στὴν στάσιν καὶ τὴν σοφὴν διαπίστωσιν τοῦ ἀπ. Παύλου, ὅτι δεῖ καὶ αἵρέσεις, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γίνωνται» (1 Κορ. 11,19).

Ἡ χριστιανικὴ ζωὴ μετὰ ἄλλας λέξεις, καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῆς Πίστεως, ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ γνωρίσουν ἀντιδράσεις καὶ δοκιμασίες. Δὲν εἶναι μιὰ ἀνεπι, ἀμέριμνη καὶ ἡσυχὴ ζωὴ. Ὅ,τι δὲν δοκιμάζεται μετὰ ἀντίθετες δυνάμεις, δὲν ἔχει ἀντοχὴ καὶ μεγάλη διάρκειαν. Τὸ ἀγαθὸ ἔχει ἀξίαν, ἀκριβῶς γιὰτὶ ὑφίσταται ἐπιθέσεις, ἀντικρούει πολέμους. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ γνήσιος ἀγαθὸς πιστὸς κτυποῦμενος δὲν κλονίζεται. Ἀνθίσταται, πολεμᾷ, ἀγωνίζεται νὰ διακρατήσῃ ἀνόθευτον τὴν Πίστην. Πρέπει νὰ πληρώσῃ τὸ τίμημα τῆς παρακαταθήκης ποὺ τοῦ ἐμπιστεύθηκε ὁ Χριστός, τοῦ θησαυροῦ ποὺ κατέχει. Γιὰτὶ εἶναι θησαυρὸς καὶ γι' αὐτὸ ἔχει ἀτίμητην ἀξίαν, ὑποβλέπεται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του. Ὁ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 529 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 14 τεύχους.

μουσιανοῦ τοῦ Ἰμβρίου, ὅφ' οὗ προσετέθη καὶ σύντομος ἱστορία πᾶσων τῶν ἑορτῶν τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ. Ἐκδόσις νεωτάτη ἐπὶ τὸ ἀκριβέστερον ἐκτελεσθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Ἰωάννου καὶ Σπυρίδωνος τῶν Βελούδων. Ἐνετίμησεν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου 1871. Διαστ. 16Χ22. Σελ. 527. Βιβλιοθεσία δεσματόδετος.

45. Ὁ ρ ο λ ο γ ι ο ν, πιθανῶς τοῦ 16ου αἰῶνος, ἔχον σελ. 844, δεσματόδετον, βιβλιοθεσία κατεστραμμένη.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

ι. Χρυσόστομος ἐξηγεῖ τοὺς λόγους τῆς ἔλλειψης ἐνότητας στὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τῆς κατάρτισης τοῦ Χριστιανισμοῦ. Γιατί θεωρεῖ τὴν ἀποστολική παρακαταθήκη καὶ τὴν Εὐαγγελικὴ ἀλήθεια ὅχι στατική εὐλογία, ἀλλὰ ὑποκειμένη σὲ ἀνθρώπινη ἐρμηνεία καὶ παρερμηνεία, σὲ οἰκτρὴ νόθευση. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν παύει νὰ κρούη τὸν κῶδωνα τοῦ κινδύνου γιὰ ἀλλοιώσεις στοὺς ὁπαδοὺς του, ὥστε νὰ δείχνουν ἀνύστακτη ἐπαγρύπνηση, ἀγωνιστικὸ πνεῦμα ἐναντίον κάθε ἐνδεχόμενης νόθευσης:

Νὰ μὴν κλονιζόμεστε λοιπόν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ εὐχαριστοῦμε τὸν Θεό, λέει, γιατί κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ ἐμφάνιση αἱρέσεων («εὐδοκιμωτέρους ἡμᾶς ποιεῖ»). Κάθε πιστὸς πρέπει νὰ γνωρίζη τὸ ἀλφάβητο, τὰ πρῶτα γράμματα τῆς πίστεως πού δέχτηκε μὲ τὸ Βάπτισμα. "Ὅτι δηλ. εἰσερχόμενος στὴν Ἐκκλησία σὰν μέλος τῆς, δὲν μπῆκε σὲ μιὰ κοινωνία ὅπου τὰ πάντα θὰ εἶναι ἡσυχά, ἀνενόχλητα, ἤρεμα καὶ ἀτάρακτα, ἀδέσμευτη ἀπὸ εὐθύνες καὶ δοκιμασίες καὶ ἀντιδράσεις. Ἡ διαφορὰ τῶν πιστῶν μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους συνίσταται, ὅτι αὐτὲς οἱ θλίψεις καὶ ἀντιθέσεις ὅχι μόνο δὲν ἀποθαρρύνουν, ὅχι μόνον δὲν μᾶς λυγίζουν, ὥστε νὰ γονατίσουμε ἀπὸ τὸ βάρος τους, ἀλλὰ μᾶλλον «λαμπρότερους ἡμᾶς ἐργάζονται». "Ἄν δὲν ὑπῆρχε στὴν καθημερινὴ ζωὴ ἀντίδρασις ὡς διαστροφή τῆς ἀλήθειας, ὡς πλάνη καὶ ὡς αἵρεση, τότε δὲν θὰ ἐξετιμᾶτο ὅσο θὰ ἔπρεπε ἡ ἀλήθεια. Ἡ ἀξία τοῦ πιστοῦ ἐγκρίεται ἀκριβῶς σ' αὐτὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἐνῶ ὅταν ὅλα γύρω του ἀλλοιώνονται, πλαστογραφοῦνται, παραποιῶνται, νοθεύονται, ὅταν ἡ σύγχυσις θριαμβεῦει, τὸ κακὸ πλημμυρίζει, ἡ ἀγυρτεία πρωτεύει, τὸ ψέμα κυριαρχεῖ, ἡ πλάνη θριαμβεῦει, καὶ ἡ κακία, παρ' ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλα, ὁ πιστὸς μένει στὴν παραδοθεῖσα ἀπ' τὴν

ἀλήθεια πιστὴ, ἀκλόνητος σὰν γρανίτης, ἀλύγιστος, ὄρθιος. "Ὅταν ὅλα γύρω του πέφτουν, καὶ ὅταν πολλοὶ λιποτακτοῦν ἀπὸ τὶς τάξεις τῆς μιᾶς καὶ μόνης Ἐκκλησίας, παρασυρόμενοι ἀπὸ δελεάσματα καὶ εὐκόλες λύσεις ὡς πρὸς τὸ δόγμα, αὐτὸς μένει πιστὸς, ἀτάραχος, φύλακας τῶν τιμαλφῶν πού κληρονόμησε.

* * *

Μερικοί, συνεχίζει ὁ ἱ. Πατὴρ, πάνω σ' αὐτό, ἐνδέχεται νὰ σκεφτοῦν: «Μὰ πῶς ἐπιτρέπεται τότε ὁ Θεὸς νὰ ποδοπατεῖται ἡ ἀλήθειά Του καὶ νὰ περιφρονεῖται ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας Του; Δὲν βλέπει τὸ μεγάλο κακὸ; Καὶ γιατί τότε νὰ μὴ ἐπεμβάλῃ;» "Ὁχι, ἀπαντᾷ ὁ ἱ. Χρυσόστομος, ἡ αἰτία ὄλων αὐτῶν τῶν ἀκαταστασιῶν δὲν εἶναι ὁ Θεὸς ὁ ἴδιος. Ἀπλούστατα, αὐτὴ εἶναι ἡ παιδαγωγικὴ μέθοδός του. "Ὅταν αὐξάνει ἡ ἀποστασία καὶ θριαμβεῦει τὸ κακὸ, («στὴν πραγματικότητα μᾶς εὐεργετεῖ») ὁσοδῆποτε κι ἂν αὐτὸ μᾶς φαίνεται παράδοξο. Ποτὲ ὁ Θεὸς ὁ ἴδιος, ἐννοεῖται, δὲν διανοήθηκε νὰ ἐμφανιστῇ τὸ ψέμα, νὰ πλημμυρίσῃ ἡ πλάνη καὶ ἡ κακία. Μᾶλλον ὁ ἴδιος προσευχήθηκε πρὸς τὸν Πατέρα Του: «Δὸς αὐτοῖς ἵνα ὄσιν» (Ἰω. 17,21).

Μάλιστα, ὑπογραμμίζει, τὸ κακὸ ὅχι μόνο δὲν βλάπτει τοὺς πραγματικοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ καὶ ὠφελεῖ. Αὐτὸ συνέβη καὶ συμβαίνει ἀκόμα καὶ σήμερα, μὲ τοὺς ἁγίους Μάρτυρας: ὅσοι τοὺς καταδιώκουν, καὶ μὲ ὅποιονδήποτε τρόπο δυσχεραίνουν τὴν ζωὴ καὶ δράση τους ὡς ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ οἱ διώκτες, χωρὶς νὰ τὸ σκεφθοῦν καὶ τὸ προδιαγράψουν κἄν, γίνονται ἀφορμὴ μεγάλων ἀγαθῶν. Γιατί ὑπάρχει μιὰ βασικὴ ἀρχή, ὅτι κανένας δὲν μπορεῖ νὰ βλάψῃ τὸν πιστό, μὰ κανένας ἀπολύτως, ὅταν ὁ ἴδιος δὲν θελήσῃ νὰ βλάψῃ τὸν ἑαυτὸ του. Καὶ εἶναι γνωστὸ, ὅτι πάνω σ' αὐτὸ ὁ ἱ. Χρυσόστομος ἔγραψε εἰδικὴ πραγματεία*. Συνήθως ὑπερτονίζουμε καὶ μεγαλοποιούμε τὴν βλάβη τῶν ἐξωτερικῶν κινδύνων καὶ ξένων παραγόντων. "Ἐχομε καλοσυνηθίσει, παραπονούμενοι καὶ ἐπικρίνοντες ὅλους ἐκείνους, εἴτε πρόσωπα, εἴτε καθ' ὅστα μὲ ἀθεϊστικὲς ἰδεολογίες, ὅτι μᾶς ἐχθρεύονται καὶ πιέζουν τὴν δράση τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλη τελείως διαφορετικὴ ἀξιολόγησις κάνει ὁ Θεός, κατὰ τὸν ἱ. Χρυσόστομο. "Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, θεωρούμενοι μὲ τὰ δικὰ μας δεδομένα σὰν ἐπιζήμιοι ἀρνητικοὶ παράγοντες, ἐμμέσως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τους, ὠφελοῦν, στηρίζουν, δυναμώνουν ὥστε ἡ πίστις νὰ γίνῃ πιὸ ἐνσυνείδητη καὶ προσωπικὴ καὶ ἔτσι νὰ στερεώσῃ. Ὁ δυνατὸς ἀνεμὸς δὲν βλάπτει τὰ δένδρα. "Ὅσο βίαιη εἶναι ἡ ὄρμη τοῦ ἀέμου, τόσο τὸ βεηθεῖ νὰ βυθίσῃ τὶς ρίζες του στὸ χῶμα, νὰ προχωρήσῃ βαθύτερα καὶ ἔτσι νὰ ἰσχυροποιηθῇ καὶ γιγαντώσῃ.

Ἐπὶ αὐτῶν ὁμοῦ καὶ ἕνας ἀκόμα λόγος τῆς διαστρέβλωσης τῆς ἀλήθειας, τῆς παραποίησης καὶ διαστροφῆς: τὸ δόγμα ἀπὸ τὴ φύση του, ἐπειδὴ εἶναι ἀνεκτίμητης ἀξίας, ὑπόκειται κατὰ φυσικὸν λόγον σὲ

* Λόγος ὅτι τὸν ἑαυτὸν μᾶς μὴ ἀδικοῦντα, οὐδεὶς παρβαλάφῃ δύναται, Ρ.Γ. 52, 459-480.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπ. Ἀλεξανδρουπόλεως κ. ΑΝΘΙΜΟΥ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- * ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΤΙΧΡΙΣΤΟ
- * ΓΙΑ ΤΟ 666
- * ΓΙΑ ΤΟΝ Ε.Κ.Α.Μ.

"Ἔργο πού χαρακτηρίζεται γιὰ τὴν καυτὴ ἐπικαιρότητά του. Δίνει ἀπαντήσεις στὰ τρία καίρια ἐρωτήματα πού ἀπασχολοῦν ὅλους, ἀνεξαρτήτως τοποθετήσεων καὶ θαύμου θρησκευτικότητας.

(Σελ. 24, δρχ. 30).

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖο ὁδ. Δραγατσίου 2 — Πλατ. Κλαυθμώνος.

Γράψατε: Ἰασιῶν 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλέφ. 7228.008.

παραποίηση και μίμηση. Ἐάν δὲν ἦταν τέτοιο, δὲν θὰ τὸ πρόσεχαν οἱ παραχαράκτες. Νοθεύονται στὴν ἀγορά, παρατηρεῖ ὁ ἱ. Χρυσόστομος, μόνο ὅσα εἶναι πολυτίμητα και ἀκριβά. Κανένας δὲν θὰ ἀσχοληθῆ με ἀπομιμήσεις εὐτελῶν πραγμάτων και πολὺ φθηνῶν ἐμπορευμάτων. Ἔτσι τὰ πανάκριβα εὐώδη ἀρώματα, οἱ ἐπιτήδριοι προτιμοῦν και προσπαθοῦν νὰ τὰ ἀπομιμηθοῦν. «Ἐπειδὴ εἶναι σπάνια και ἀναγκαῖα, πολλὰ και νόθα γίνονται». Κανένας δὲν θὰ ἐνδιεφέρετο νὰ νοθεύσει και νὰ κάμει ἀπομίμηση εὐτελῶν πραγμάτων. Ἡ διαπίστωση αὐτὴ μᾶς ὁδηγεῖ στὸ γιατί ὑπάρχουν τόσες κακοδοξίες, πλάνες δογματικές, πλαστογραφίες και νοθεύσεις στὴν θρησκευτικὴ ζωὴ, με ἐξωτερικὸ κάλυμμα εὐσέβειας και στὴν πραγματικότητά βουτηγμένοι σὲ ὅλα τὰ εἶδη κακιῶν. Ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι εὐεξήγητο. Κανένας δὲν θὰ ἀσχοληθῆ νὰ πλαστογραφησῆ εἰς αὐτὸ χυδαῖο, φαῦλο, θὰ κοιτάξῃ ὅμως νὰ μιμηθῆ τὸν γνήσιο και ἕναρετο.

* * *

Τὸ μυστήριό τῆς διαίρεσης τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ σὲ πλῆθες κατατρεπόμενες ομάδες, μπορεῖ νὰ κατανοηθῆ ἐπὶ πλέον, στὰ πλαίσια τῆς σχέσης τῆς θ. Πρόνοιας και τῆς ὑπαρξῆς τοῦ κακοῦ στὸν κόσμο. Πῶς δηλαδὴ συμβιβάζεται εἰς Θεὸς Παντοδύναμος, Παντοκράτορας ἀφ' ἑνός, και ἀφ' ἑτέρου μιᾶς διαίρεση μεταξὺ τῶν δημιουργημάτων του, πού προκαλοῦν και ζοῦν σὲ πλημμύρα ἀδικίας, πλάνης, συστηματικῆς διαστρέβλωσης τῆς ἀλήθειας;

Στὰ δίκαια ἐρωτήματα αὐτά, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς βεβαιώνει τὰ ὅρια τοῦ καταστρεπτικοῦ ἔργου τοῦ κακοῦ και τῆς πλάνης, ἐναντι τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ ὅτι τὸ κακὸ ποτὲ δὲν θὰ ὑπερισχύσει (Σοφ. 7,30). «Τὸ φῶς διαδέχεται ἡσυχία, σοφίας δὲ οὐ κατισχύει κακία». Ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει, ἐννοεῖται, τὸ κακὸ στὸν κόσμο, ἀλλὰ τὸ ἐπιτρέπει και τὸ ἀέχεται γιὰ στόχους πρὸς ψηλοῦς. Στὴν πραγματικότητα, ὅμως, δὲν θέλει τὸ κακὸ. Ἡ αὐτοαλήθεια και ἡ ἀγιότητα μισεῖ τὸ κακὸ. Στὸ αἰῶνιο ἀπὸ καταβολῆς κόσμου σχέδιο τοῦ Θεοῦ, και στὴν «συντηρητικὴν» τοῦ κόσμου ἐνέργειά του, κάθε κακὸ, ἠθικὸ ἢ δογματικὸ, κατὰ θεῖα παραχώρηση ἐξυπηρετεῖ στὴν ὅλη φροντίδα σωτηρίας και τελειοποιήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπὸ τὸ κακὸ, δηλαδὴ, ὁ Θεὸς ἐξάγει ἀφέλιμο και λυτρωτικὸ. Τὸ εἶδαμε αὐτὸ στὰ Πάθη και τὴν ἀδικὴ σταύρωση τοῦ Χριστοῦ, ὅπου ὁ Πατέρας μετέτρεψε τὸν Σταυρὸ σὲ θρίαμβο τῆς Ἀνάστασης και λύτρωσης τοῦ ἀνθρώπου γένους. Τὸ θῦμα πού ὁδηγήθηκε σ' ἕνα θάνατο ἀπὸ τοὺς πρὸς φρικτούς, ἔγινε ὄργανο ἀνθρώπινης σωτηρίας.

Ἀπὸ αὐτὸ βγαίνει τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀπὸ τίς θλίψεις ὑπάρχει ἕνα στοιχεῖο παιδαγωγικὸ, ἀνορθωτικὸ και ἀφέλιμο, πού προετοιμάζει ἀμίαν κληρονομίαν ἀφθαρτον ἀμίαντον και ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ἡμᾶς» (1 Πέτρ. 1,4). Ὑφίσταται ἕνα σχέδιο, πού ἀπὸ τὰ ἐρείπια κτίζεται μιᾶς ὑπέροχης οἰκοδομῆς. Ὑπάρχει μιᾶς «σοφία» τοῦ Θεοῦ πού ἐργάζεται συνεχῶς και βγάζει γλυκὸ ἀπὸ τὸ πικρὸ, πρᾶγμα

πού ἔκαμε τὸν Παῦλο νὰ ἐκφωνήσῃ με θαυμασμό: «Ἦ βάθος πλοῦτου και σοφίας και γνώσεως Θεοῦ. Ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ και ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ» (Ρωμ. 11,33).

Αὐτὴ τὴ «σοφία» τοῦ Θεοῦ οἱ πρῶτοι Ἀπολογητὲς προβάλλουν στοὺς τότε πιστοὺς, γογγύζοντας με τὸ δίκιο τους, ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση και πλημμύρα κάθε εἶδους αἰρετικῶν, Γνωστικῶν, ἀντιδράσεων και διωγμῶν. Ἦθελαν νὰ τοὺς βοηθήσουν νὰ καταλάβουν, ὅτι πίσω ἀπὸ τραγικὴς καταστάσεις κρύβεται ἡ ἀγάπη και ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Με τέτοιο πνεῦμα γράφει ὁ ἀπ. Πέτρος στοὺς δοκιμαζομένους πιστοὺς: «ἐν ᾧ ἀγαλλιάσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δὲ ἐστίν, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς» (1 Πέτρ. 1,6). Σὲ αὐτὰ τὰ παρήγορα χωρία ἀναφέρεται ὁ ἱ. Χρυσόστομος διὰ νὰ σηριξῆ τὸν παιδαγωγικὸ χαρακτῆρα τῆς πλάνης.

Οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ Πέτρου ἀναφέρονται στὴν Π. Διαθήκη, και ἰδιαιτέρα στὸ βιβλίό τοῦ Σειράχ 2,5: «Ὅτι ἐν πυρὶ δοκιμάζεται χρυσὸς και ἄνθρωποι δεκτοὶ ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως. Πίστευσον αὐτῷ και ἀντιλήψεται σοῦ».

Μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα ὁμιλεῖ ὁ Ἰάκωβος τονώνοντας τὸ ἠθικὸ τῶν πιστῶν (1,2-4): «Πᾶσαν χαρὰν ἠγήσασθε ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν». Καὶ ὁ ἀπ. Παῦλος συγκρίνει τίς θλίψεις με μιᾶς κύηση ὀδυνηρῆ (Ρωμ. 8,22-3). Ἀλλὰ ὁ ἴδιος συμπληρώνει μ' ἕνα τόνο αἰσιόδοξο (Ρωμ. 8,28): «Οἶδαμεν δέ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν...».

Παράλληλα με ὅλα αὐτά, ἡ παροχὴ ποικίλων ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ σὰν Πατέρα, ὑποκρύπτει και ἕνα ἀριστοτρόπο ἀγωγῆς ἰδιαίτερης γιὰ τὰ παιδιά του. Ὑπάρχει μιᾶς παιδαγωγικὴ πού ἀνταποκρίνεται θαυμάσια στὴ φύση μας, μιᾶς παιδείας πού μορφώνει τὸν χαρακτῆρα μας και μᾶς ἐξυψώνει. Ἐπιδιώκει μιᾶς πορεία πρὸς τὴν ἀλήθεια, μιᾶς ἐγερση και προώθηση πρὸς τὰ ἄνω με κτυπήματα και ἐρεθισμούς. «Τίς γὰρ υἱὸς δὲν οὐ παιδεύει πατήρ; Εἰ δὲ χωρὶς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγονάσιν πάντες, ἄρα ἴσθοι και οὐκ υἱοὶ ἐστε» (Ἐβρ. 12,7-10). «Ὅλη αὐτὴ ἡ ἐπέμβαση τοῦ Θεοῦ ὀνομάζεται στὴν Πατερικὴ γλῶσσα «οἰκονομία».

* * *

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Σηλυβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ (ΤΙΜΙΑΔΗΣ)

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὴς ἐπιταγὲς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» και «Ἐφημέριος», νὰ σημειώνουν και τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΝ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΦΩΤΙΑΔΗΝ

Φόρον εὐγνωμοσύνης ἀποτίουσα, ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ ἡ Θεολογικὴ τῆς Χάλκης Σχολή, ἐναποθέτει τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν ἐπὶ τοῦ σκήνου τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτῆς τέκνου, Ἐμμανουὴλ Φωτιάδου, Ἀρχοντος Ὀφφικιάλου καὶ Καθηγητοῦ, εὐχομένη ἐν συγκινήσει βαθυτάτῃ ἀλγιστὸν τὴν μνήμην καὶ αἰώνιαν αὐτοῦ τὴν ἀνάπαυσιν.

Πλὴν ὁ ὀμιλῶν, δὲν προτίθεται, ὅπως καύση πλούσιον λιβανωτὸν καὶ εὐοσμὸν θυμίαμα, πρὸ τοῦ σκήνου τοῦ μεγάλου νεκροῦ. Δὲν θὰ συλλέξῃ ἄνθη, ἀπὸ τὸν ἀγρὸν τῆς γνώσεως, διὰ νὰ πλέξῃ καὶ ἐναποθέσῃ στέφανον, πρὸ τῆς σοροῦ τοῦ μεταστάντος. Ἐστεφανώθη ὁ ἀειμνήστος, διὰ τῆς νομίμου ἀθλήσεως, τῆς θετικῆς συμβολῆς καὶ προσφορᾶς εἰς τε τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν καὶ περιττεύουν τὰ πενιχρὰ καὶ ἄσπασμα ἄνθη, τοῦ ἀτέχνου λόγου καὶ τῆς ψυχρᾶς διαλεκτικῆς.

Ἡ μνήμη, ὡς ἱκανότης διατηρήσεως καὶ ἀναπλάσεως τῆς ὕλης τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνάμνησις, ὡς πνευματικὴ γεώτρησις καὶ ἀνάκλησις, ἐντὸς τοῦ παρόντος, τοῦ πλουσίου κόσμου τῆς συνειδήσεως, ὅπου τὰ ἀπεικασματα καὶ ἡ αἴσθησις ἀπεικόνισις, τῆς αἰσθητῆς πραγματικότητος, παρέχουν τὴν δυνατότητα, διὰ πλούσιον ἀντήλημα καὶ δαψιλῆ ἀνάβλυσιν, εἰς πνευματικὰ βιώματα, μεταφυσικὰς πτήσεις καὶ ὑπερβατικὴν ἐμπειρίαν, ἅτινα συνιστοῦν, αὐτὴν ταύτην τὴν ζωὴν τοῦ ἐκλιπόντος καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς σκέψεως καὶ τῆς γραφίδος αὐτοῦ, ὡς ἀποδεικνύουν τὰ ἀπὸ τῆς ἕδρας κείμενα καὶ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς Ἐκκλησίας. Αἱ θυμιάσεις ὅμως καὶ οἱ ἀποθρόσκοντες καπνοὶ καὶ τὰ ἄεχνα λιβανίσματα τοῦ λόγου, δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Ἡ ἐκθείασις τοῦ ἔργου καὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀειμνήστου, εἶναι ἔργον τοῦ μέλλοντος. Ὁ νεκρὸς, θὰ τιμηθῇ σήμερον, ἐν σιγῇ καὶ διὰ σιγῆς. Καὶ τοῦτο ὄχι μόνον διότι εἶναι σύμφωνον, πρὸς τὸν ἀπλοῦν καὶ ἄτυφον καὶ ταπεινόφρονον χαρακτήρα αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου ἔμβλημα καὶ θυρεὸς ὑπῆρξε τὸ λάθε βιώσας τῆς ἀρχαίας σοφίας καὶ τὸ ἔζησε καλῶς, αὐτὸς ποῦ ἐκρύβη καλῶς, τοῦ Καρτεσίου, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ Θεολογικὴ ἡμῶν Σχολή, ἡ ὁποία θὰ ἀναρτήσῃ εἰς τὴν Πινακοθήκην αὐτῆς, τὴν σεμνὴν μορφήν τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου ἡμῶν, προτίθεται ὅπως ἀναλύσῃ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τῶν ἀοιδίμων αὐτῆς διδασκάλων καὶ καθηγητῶρων, διὰ νὰ φέρῃ εἰς φῶς, μίαν ἱστορίαν περιλάμπρον καὶ τετιμημένην, πλουσίαν εἰς εὐγενῆ παλαίσματα καὶ ἀγωνίσματα, ἀλλὰ καὶ εὐλαβῆ ἐπιτεύγματα, ὅσα διὰ μέσου τῆς μακρᾶς αὐτῆς ἱστορίας, ἀφανῶς καὶ ἀθορύβως ἐπετέλεσε καὶ ἐπίτελεῖ. Ἡ ἱστορία τῶν ἰδανικῶν τῆς Σχολῆς Τέκνων, ὅσα διέλαμψαν εἰς τὸ στερέωμα αὐτῆς, εἰς τε τὴν θύραθεν γνώσιν καὶ τὴν κατὰ Θεὸν σοφίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν βιοτικὴν καὶ πολιτείαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἱστορία τῆς Σχολῆς, ἱστορία ἀλαλήτων στεναγμῶν καὶ παθημάτων,

ἧς τὰ μὴ ὀρώμενα δαψιλέστερα τῶν ὀρωμένων, ἡ σιγῇ πλουσιωτέρα τῆς πολυφώνου μαρτυρίας καὶ τὰ παθήματα ἐντονότερα τῶν ἐνεργημάτων. Ἐγλυκάνθη τὸ ἱερὸν αὐτῆς μέτωπον, ἀπὸ τὸν πόνον τοῦ μαρτυρίου καὶ τὸ βάρος τοῦ Σταυροῦ, ὠραίζομένη διαρκῶς ἀπὸ τὸν ἀκάνθινον αὐτῆς στέφανον, ὃν φέρει ἀγρυγύστως, ἀτενίζουσα διαρκῶς πρὸς τὰ Ἄνω, ἐν μυστικῇ σιωπῇ καὶ εὐλαβείᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ὑπομονῇ καὶ καρτερίᾳ πολλῇ· καὶ ἡ ὑπομονὴ γεννᾷ τὴν ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν, ἡ προσδοκία ἐνισχύει τὴν πίστιν καὶ ἡ πίστις μεταβάλλει τὸν χῶρον εἰς ἄπειρον καὶ τὸν χρόνον εἰς αἰωνιότητα.

Ἡ συμβολὴ καὶ προσφορὰ τοῦ ἀειμνήστου εἰς τὸ Α' Πατριαρχικὸν Γραφεῖον καὶ τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν, εἶναι μεγίστη καὶ ἀνεκτίμητος. Ἡ εὐορκία αὐτοῦ διακονία καὶ ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸ καθῆκον, ὑπῆρξεν ἀπαράμιλλος καὶ ὑποδειγματικὴ. Ἐπίστευεν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὸ καθῆκον ἐμπερικλείει ἐν ἑαυτῷ καὶ τὴν δύναμιν, πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ. Γνώστης βαθύς τοῦ Ὀρθοδόξου δόγματος καὶ τῆς Ἀπολογητικῆς τῶν πιστευομένων, ἐχειρίζετο ὡς ἄριστα, τὸν ἑλληνα λόγον, πρὸς ἀκριβῆ διατύπωσιν τῶν ὑψηλῶν νοημάτων, τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης καὶ τῶν ἐπιστήμων τῆς Ἐκκλησίας ἐγγράφων, ἐγκυκλίων Γραμμάτων καὶ Συνοδικῶν Πράξεων. Μακρὰν πάσης ἐπίδειξεως τῆς ἀξίας αὐτοῦ, φύσει ταπεινὸς τὸ φρόνημα, ἀπετέλει ὑπόδειγμα πρὸς μίμησιν, εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν, ὅπου τὰ μικρὰ ἀναστήματα, οἱ αἰώνιοι Ζαχαῖοι τοῦ πνεύματος, μεγάλα ὑπὲρ φρονοῦν περὶ αὐτῶν καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν, ἐνῶ μόλις ἐγγίζουσιν τὰ πτωχὰ φυλλώματα τῆς ἀπλῆς συκομορέας.

Ἄπλοῦς καὶ ἄτυφος καὶ ἀνεπιτήδευτος, φίλεργος καὶ φερέπνοος ἐπεξεργάζετο τὸν εὐπλαστον πηλὸν τῶν σπουδαστῶν, σμιλεῦον ἀετώματα καὶ λαξεύων κιοσόκρανα, ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς βουλήσεως αὐτῶν.

Συνδυάζων γιῶσιν καὶ ἀπλότητα, πρᾶξιν καὶ θεωρίαν, ἀπέβη πνευματικὴ φρυκτωρία, καθοδηγοῦσα τοὺς προσφιλεῖς μαθητὰς αὐτοῦ, πρὸς τὰ πνευματικὰ λικνίσματα καὶ τὰς πρὸς τὰ ἐπέκεινα αἰωρήσεις.

Ἐκάμφθη ὁ κόσμος, ἐκλιναν οἱ κλάδοι, ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ χρόνου καὶ τῆς πολυκαρπίας. Ἐπεσε τὸ καλλίκαρπον καὶ εὐσχιόφυλλον δένδρον. Ἐκοιμήθη ὁ ἀκάματος ἀγωνιστής, ὁ σεβαστὸς διδάσκαλος. Ἰπνος τοῖς δικαίοις ὁ θάνατος.

Τετιμημένε Νεκρέ,

Ἰδοὺ ἡμεῖς, οἱ πολυπληθεῖς μαθηταὶ Σου, οὓς ἠγάπησας καὶ παρ' ὧν ἠγαπήθης, οἱ ἐγγὺς καὶ οἱ μακρὰν, οἱ κυκλοῦντες τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἕδρας καὶ τοῦ ἄμβωνος, ἐξάγγελοι τῶν ὑπερφυσικῶν μυστηρίων, τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως καὶ τῶν ἀκαταλύτων ἀξιών, ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν, κύκλω τοῦ φερέτρου Σου. Ἐξεκινήσαμεν εἰς τὴν ἀνα-

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ἐρευνήσας τὸ περιοδικὸν ΠΑΝΤΑΙΝΟΣ τοῦ ἔτους 1968 (Μαΐου, ἀριθμὸς 5, σελίδες 308 κ. ἑ.), ἀνέγνω τὸν Πατριαρχικὸν Ὑμνον, ὁ ὁποῖος ἀπὸ πεντηκονταετίας ἰσχύει, ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῶν αὐδιμῶν Πατριαρχῶν Φωτίου, Μελετίου, Νικολάου τοῦ Ε΄, Χριστοφόρου καὶ Νικολάου τοῦ ς΄ καὶ ἐψάλλετο κατὰ τὰς ἐπισήμους ἡμέρας.

Ἐπειδὴ ὁ ὕμνος οὗτος ἠγνοήθη σχεδόν, διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται νὰ δημοσιευθῆ, ὥστε νὰ καταστῆ γνωστὸν τὸ τε ποιητικὸν καὶ τὸ μουσικὸν κείμενον αὐτοῦ.

Ἐν πρώτοις ἐστιχουργήθη ἐν ἔτει 1913 ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Ἰωάννου Πολέμη, ἐμελοποιήθη δὲ ὑπὸ τοῦ μουσοργοῦ Δ. Λαυράγκα.

Ἀναμφιβόλως ἡ μεγαλὴ πρέπεια καὶ τὸ ἀργὸν τοῦ μέλους ποιοῦν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς θεοσεβεῖς χριστιανούς.

Τὸ ποιητικὸν καὶ μουσικὸν κείμενον τοῦ ἐν λόγῳ ὕμνου εἶναι ὡς ἀκολουθῶς παρατίθενται.

† Ὁ Λεοντοπόλεως ΤΙΤΟΣ

*Φωτειῶν ἐνδόξων χρόνων μωριόφωτος ἀκτὺς
Στοῦ Σωτῆρος μας τὸν Θρόνον, σκῆπτρον τὸν Σταυρὸν
κρατεῖς*

*Ἀπὸ Λιβυκῆς θαλάσσης μέχρι βάθους Ἀφρικῆς
Ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου πάσης, νοῦς οὐράνιος οἰκεῖς (τρὶς)*

*Καὶ τὴν Ποίμνην Σου ποιμαίνεις, ὀρθοδόξως καὶ
σοφῶς
Μὲ τὸ πῦρ Σου τὴν θερμαίνεις, τὴν φωτίζεις μὲ τὸ φῶς.
Καὶ μ' ἐλάβειαν ἁγίαν, ὁ λῶς Σου καρτερῶς
Προσοκᾶ τὴν Ἐδλογίαν τῆς Ἁγίας Σου χειρός. (τρὶς)*

***

τολὴν τῆς ζωῆς μας ὑπὸ τὰ ἑωθινὰ κελadhήματα καὶ τὰ λικνίσματα τοῦ Ὁρθρου τῆς Ἀναστάσεως, μικροὶ ἀετιδεῖς μὲ ἀσταθῆ περυγίσματα, Σὲ συνηγήσαμεν εἰς τὸν ἱερὸν τῆς ἐλπίδος λόφον καὶ Σὲ προσφωνοῦμεν εἰς τὴν δύσιν τῆς ζωῆς Σου. Τὸ λυκόφως μετὰ τὸ λυκαυγές. Οἶα ἀντίθεσις τῶν τότε καὶ τῶν νῦν. Ὁχι βεβαίως διὰ Σέ, τὸν ἥδη ζῶντα τὴν ζωὴν τὴν ἀληθινὴν καὶ ἀν λέγηται θάνατος, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς, τοὺς ζῶντας τὸν πραγματικὸν θάνατον καὶ ἀν λέγηται ζωὴ. Ὁχι διὰ Σέ, τὸν μεταστάντα ἐκ τῆς Ἀνατομίας καὶ Σωματολογίας, εἰς τὴν Φυσιολογίαν καὶ Ψυχολογίαν τῆς Θείας Ἐπιστήμης, τὸν ζῶντα τὴν μεταφυσικὴν ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν, ἣν ἐδίδαξας καὶ ὑπὲρ ἧς ἀπελογήθης, ὡς πραγματικότητα πλέον, καὶ κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς τοὺς ζῶντας ἀκόμη τὴν ζωὴν τῆς σκιάς καὶ τῶν ἀποχωρήσεων, εἰς τὸ σκοτεινὸν καὶ ἀνήλιον σπήλαιον τῆς Πλατωνικῆς Γνωσιολογίας.

Ἀνιχνεύεις πλέον τὰ ὑπὲρ φύσιν καὶ λόγον μυστήρια τοῦ Ὑπερπεραν, ἐμβατεύεις τὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀτενίζεις τὸν Θεὸν «ὡς ἐστίν» (πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ἀπηλλαγμένα πλέον, τοῦ φαρτοῦ σαρκικοῦ περιβλήματος.

ΥΜΝΟΣ Εἰς τὴν Α.Θ.Μ. Τὸν Πάπαν καὶ Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας.

Ὑμνος: Ἰ ΠΡΑΞΗΝ Μουσική: Δ ΛΑΥΡΑΓΚΑ.

ἌΡΧΗΣ καὶ ΜΕΛ. ὉΡΘΟΔΟΞ.

ΑΣΜΑ

Ὁμιλοῦντες τὸν Θεὸν τὸν ἄπροκρινον ἡμῶν καὶ φωνάζοντες ἅπαντες ἐπιφάνειαν
ἐν τῇ ποιμνῇ σου καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σου ὡς ἐπὶ τὸν Θεόν. Σὺ καὶ ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς

Ὁμιλοῦντες τὸν Θεὸν τὸν ἄπροκρινον ἡμῶν καὶ φωνάζοντες ἅπαντες ἐπιφάνειαν
ἐν τῇ ποιμνῇ σου καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σου ὡς ἐπὶ τὸν Θεόν. Σὺ καὶ ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς

Ὁμιλοῦντες τὸν Θεὸν τὸν ἄπροκρινον ἡμῶν καὶ φωνάζοντες ἅπαντες ἐπιφάνειαν
ἐν τῇ ποιμνῇ σου καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σου ὡς ἐπὶ τὸν Θεόν. Σὺ καὶ ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς

Ὁμιλοῦντες τὸν Θεὸν τὸν ἄπροκρινον ἡμῶν καὶ φωνάζοντες ἅπαντες ἐπιφάνειαν
ἐν τῇ ποιμνῇ σου καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σου ὡς ἐπὶ τὸν Θεόν. Σὺ καὶ ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς

Ἀναπαύου λοιπὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν Σου κόπων καὶ μόχθων, πολυσέβαστε διδάσκαλε. Ἀναπαύου ἐν εἰρήνῃ. Τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, διαδέχεται ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει σοι Κύριος, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος Κριτής».

Σὲ συνοδεύουν αἱ εὐχαὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Σεπτοῦ αὐτῆς Προκαθημένου, αἱ εὐχαὶ τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου, καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς. Αἱ εὐχαὶ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων καὶ τοῦ συμπροσευχομένου εὐσεβοῦς πληρώματος.

Σὲ συνοδεύουν ἀκόμη ὅπως ἰδιαίτερος αἱ εὐχαὶ καὶ ἡ αἰδῖος εὐγνωμοσύνη τῶν συναδέλφων Καθηγητῶν καὶ πολυπληθῶν μαθητῶν Σου, τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς.

Σὲ συνοδεύει τέλος ἡ ἀπεριόριστος στοργή, ἡ ἀφοσίωσις τῆς ἐκλεκτῆς Σου συντροφῆς καὶ τῶν ἠγαπημένων Σου τέκνων.

Αἰωνία Σου ἡ μνήμη πολυσέβαστε Διδάσκαλε.

† Ὁ Σταυρουπόλεως ΜΑΞΙΜΟΣ

“ΓΕΝΗΘΗΤΩ ΤΟ ΘΕΛΗΜΑ ΣΟΥ: Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΣΗΜΕΡΑ,,

ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΜΗ - ΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ(*)

Νεάπολις (Θεσσαλονίκη), 15-24 Ἀπριλίου 1988

A. Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΣΗΜΕΡΑ

Ἀποστολική Μαρτυρία

Ὁ Θεὸς προσφέρει τὴν σωτηρία σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὅλων τῶν ἐποχῶν χωρὶς περιορισμούς καὶ ἐξαιρέσεις, διότι ὁ Θεὸς «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν» (Α΄ Τιμ. 2,4). Ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἀμέτρου ἀγάπης του πρὸς τὸ ἀνθρώπινο γένος, τὸ ὁποῖο, μὲ τὴν κατάχρηση τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως, ὑπετάγη στὸ κακό, τὴν ἁμαρτία καὶ τὸν θάνατο, ὁ Θεὸς ἀπέστειλε τὸν μονογενῆ του Υἱὸ ἀίνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον» (Ἰω. 3,16).

Ὁ Χριστὸς νίκησε τὴν ἁμαρτία καὶ τὸν θάνατο, συμφιλίωσε τὰ πάντα, τόσο τὰ ἐπίγεια ὅσα καὶ τὰ ἐπουράνια, ἔφερε τὴν εἰρήνη (πρβλ. Κολ. 1,20) καὶ χάρισε τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως, πού ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τοῦ χριστιανικοῦ μηνύματος. «εἰ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία καὶ ἡ πίστις ὑμῶν· ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν» (Α΄ Κορ. 15,17).

Ὁ Χριστὸς ἔδωσε στοὺς μαθητὰς καὶ ἀποστόλους του τὴν ἐντολὴ νὰ κηρύξουν τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τῆς σωτηρίας σὲ ὅλα τὰ ἔθνη (Ματθ. 28,19), στὸν κόσμον ἅπαντα καὶ σὲ ὁλόκληρη τὴν κτίση (Μάρκ. 16,15), ὥστε ἡ ἀπολυτρωτικὴ χάρις νὰ ἀποκαλυφθεῖ «τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους» (Λουκ. 1,

79). Οἱ ἀπόστολοι ὄφειλαν νὰ εἶναι καὶ νὰ καταστοῦν μάρτυρες ὅλων τῶν σωτηριωδῶν γεγονότων τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ (πρβλ. Λουκ. 24,48· Πράξ. 10,39). Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ μαρτυρία ἀπετέλεσε τὴν κατ' ἐξοχὴν ἀποστολὴ τῶν μαθητῶν καὶ ἀποστόλων. Γι' αὐτὸ καὶ σὲ ἀντικατάσταση τοῦ Ἰούδα, οἱ ἀπόστολοι διάλεξαν κάποιον ὁ ὁποῖος, ὅπως καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, ἦταν μάρτυρας τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος (Πράξ. 1, 22). Κηρύττοντες τὴν ἀνάσταση οἱ ἀπόστολοι διαβεβαίωναν τοὺς πάντες ὅτι ἦσαν μάρτυρες τοῦ γεγονότος ἐκείνου (Πράξ. 3,16). Δὲν μπορούσαν νὰ παρακαμφθοῦν τὴν ὑποχρέωση νὰ κηρύξουν ὅλα ὅσα εἶδαν καὶ ὅλα ὅσα ἄκουσαν (Πράξ. 4,20), γιατί ἡ χαρὰ μιᾶς τέτοιας ἐμπειρίας τότε μόνο εἶναι πεπληρωμένη, ὅταν μοιράζεται μὲ τοὺς ἄλλους καὶ μεταδίδεται στοὺς ἄλλους γιὰ νὰ γίνουν καὶ ἐκεῖνοι κοινωνοὶ καὶ μέτοχοί της (Α΄ Ἰω. 1,4).

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ μέχρι σήμερα, προσφέρει τὴν ἀποστολικὴ τῆς μαρτυρία στὸν σταυρωθέντα καὶ ἀναστάντα Κύριο. Τὴν ἴδια ἀκριβῶς μαρτυρία δίδει σήμερα καὶ ἡ χριστιανικὴ ἱεραποστολὴ μέσα στὶς δύσκολες συνθήκες τῆς ἐκκοσμικεύσεως καὶ τοῦ πλουραλισμοῦ, καθὼς καὶ μεταξύ τῶν ἄλλων θρησκειῶν καὶ ιδεολογιῶν.

Μαρτυρία μέσα στὴν ἐκκοσμικευμένη κοινωνία

Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας ἔχει κοσμικὲς διαστάσεις. Σκοπὸς της εἶναι νὰ ἀγκαλιάσει ὅλο τὸν κόσμον, νὰ τὸν μεταμορφώσει σὲ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἱεραποστολὴ εἶναι νὰ πλησιάσει ἡ Ἐκκλησία τὸν κόσμον, νὰ τὸν ὀδηγήσει κοντὰ της, νὰ τὸν ἀγιάσει καὶ νὰ τὸν ἀνανεώσει, νὰ δώσει ἕνα νέο περιεχόμενο σὲ παλιούς τρόπους ζωῆς, νὰ δεχθεῖ τοὺς ταπικούς πολιτισμούς καὶ τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ἐκφράζονται, ἐφ' ὅσον βέβαια δὲν ἀντιτίθενται στὴν χριστιανικὴ πίστι, καὶ νὰ τοὺς μετατρέψει σὲ μέσα σωτηρίας.

Στοὺς πρώτους ἦδη αἰῶνες τῆς υπάρξεώς της, ἡ Ἐκκλησία κατόρθωσε νὰ μεταμορφώσει τὸ πρόσωπο τῆς οἰκουμένης, παρὰ τὴν ἀντίσταση τοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος ἐπιχείρησε νὰ συσχηματίσει τὴν Ἐκκλησία μὲ τὸν κόσμον. Στὶς τάσεις αὐτὲς ἐκκοσμικεύσεως, ἡ Ἐκκλησία ἀντέταξε τὸν διάλόγόν της μὲ τὴν ἑλληνικὴ

* Ἡ Γραμματεία Ὁρθοδόξων Μελετῶν καὶ Σχέσεων τῆς Ἐπιτροπῆς «Ἱεραποστολὴ καὶ Εὐαγγελισμὸς» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν εὐχαρίστως κυκλοφορεῖ τὴν ἑλληνικὴ μετάφραση τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Θεολογικοῦ συνεδρίου, τὸ ὁποῖο ὀργάνωσε πρόσφατα (16-24 Ἀπριλίου 1988) στὴν Μητρόπολη Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως.

Ἰπενθυμίζεται, ὅτι τὸ θεολογικὸ αὐτὸ συνέδριο, πού εἶχε ὡς θέμα «Γενηθῆτω τὸ θέλημά σου: ἡ ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξιας σήμερα», ἐνετάσσετο στὰ πλαίσια τῆς προπαρασκευῆς τῆς Παγκοσμίου Διασκέψεως Ἱεραποστολῆς καὶ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ ὁποία θὰ πραγματοποιηθεῖ τὸν Μάιο τοῦ 1989 στὸ Σάν Αντόνιο, Τέξας (ΗΠΑ) καὶ θὰ ἔχει ὡς θέμα «Γενηθῆτω τὸ θέλημά σου: ἱεραποστολὴ στὰ ἔθνη τοῦ Χριστοῦ».

Στὶς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου ἔλαβαν μέρος ἐξήντα περίπου ἀντιπρόσωποι τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Ἀνατολικῶν μὴ-Χαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν, καθηγηταὶ τῶν δύο τμημάτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου, ἐπιτελικὰ στελέχη τοῦ ΠΣΕ ὅπως καὶ κληρὸς καὶ λαὸς τῆς Μητροπόλεως Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως. Γενεὴ, 18 Ἰουλίου 1988

φιλοσοφία, που είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία μιας δημιουργικής πατερικής θεολογικής γραμματείας: την έντονη παρουσία του άσκητικού στοιχείου στην χριστιανική ζωή των κοινοτήτων και των μοναστηρίων, που κατέστη ένας νέος τρόπος μαρτυρίας: την επέκταση και τον εμπλουτισμό της λατρευτικής ζωής. Μέσα στα πλαίσια της λειτουργικής ζωής, η Έκκλησία αγίασε την δραστηριότητα και δημιουργικότητα του ανθρώπου σε όλους τους τομείς της τέχνης (γραμματεία, αρχιτεκτονική, ζωγραφική, μουσική).

Το χριστιανικό μήνυμα δεν κηρύττεται μόνο με λόγους ούτε και απευθύνεται μόνο στην άκοή, αλλά καλύπτει όλες τις αισθήσεις. Στην ορθόδοξη λατρεία συμμετέχει όλος ο άνθρωπος, με την ψυχή και το σώμα, του νοῦ και την καρδιά, την άκοή, την βσφρηση και την άφή. Οι εικόνες, το θυμίαμα, ο άσπασμός της εϊρήνης, η μετάληψη του εϋχαριστιακού άρτου και οίνου εμπλουτίζουν και ολοκληρώνουν την διδασκαλία και το κήρυγμα.

Η παιδεία στέφεται με μεγαλύτερη επιτυχία όταν εμπνέεται από το χαριόσυνο μήνυμα της σωτηρίας και μία χριστιανική ζωή, της οποίας κύριοι άξονες είναι ο άσκητισμός και η έσχατολογική προσδοκία. Η άσκηση, ως έκουσία άποχή από μία καταναλωτική απόλαυση των υλικών αγαθών, σε συανδασμό με την επιθυμία προσφοράς των αγαθών αυτών στους φτωχούς και τους ένδεεις, καθιστά πιό έντονη στη ζωή των χριστιανών την βίωση του πάθους και της αναστάσεως του Κυρίου.

Η ιεραποστολή είναι στενά συνδεδεμένη με την άσκηση. Οι Θεσσαλονικείς άγιοί, παραδείγματος χάριν, Κύριλλος και Μεθόδιος, πριν να ξεκινήσουν για την Μοραβία, κατέστρωσαν το ιεραποστολικό τους πρόγραμμα και προετοιμάστηκαν σε μία Μονή του Όλύμπου της Βιθυνίας. Η ιεραποστολική τους ομάδα συμπεριελάμβανε ιερείς, διακόνους, μοναχούς και λαϊκούς. Επίσης, εκ των άγιων των Ανατολικών Όρθοδόξων Μη-Χαλκηδονίων Έκκλησιών, έπτά μοναχοί ξεκίνησαν από την Μονή του άγιου Μηνά, στην Αίγυπτο, οργάνωσαν ιεραποστολή και κήρυξαν το εϋαγγέλιο στην Ίρλανδία. Τα λείψανά τους βρίσκονται σήμερα στην Μπελμίνια, κοντά στο Μπέλφαστ. Πολλά έχει προσφέρει και η άγία Βερένα, από την Αίγυπτο, στην διάδοση του χριστιανικού μηνύματος στην Έλβετία. Σε όλες τις ορθόδοξες χώρες τα μοναστήρια στήριζαν την αναγγελία και το κήρυγμα του χριστιανικού μηνύματος.

Δυστυχώς, κατά τους τελευταίους αϊώνες, κυρίως ύστερα από τον Διαφωτισμό και την Γαλλική Έπανάσταση, το χριστιανικό μήνυμα ώθήθηκε βαθμιαία στο περιθώριο και ο ούμανισμός μετατράπηκε σε αυτόνομη ανθρωπολογία που οδήγησε στον άθεισμό. Μέσα σ' ένα τέτοιο περιβάλλον, οι δεσμοί με την Έκκλησία διεκόπησαν και κυριάρχησαν οι άρχές της κρατικής ιδεολογίας και παιδείας όπως και ο καταναλωτισμός, ικανοποιώντας έτσι τις βιομηχανικές επιδιώξεις τόσο της Ανατολής όσο και της

Δύσεως. Η έκκοσμίκευση βασανίζει τις χριστιανικές κοινότητες σε όλο τον κόσμο, γιατί ο σκοπός των διαφόρων ιδεολογιών είναι να αποκόψουν τον κόσμο από την Έκκλησία. Ο χωρισμός αυτός επιχειρείται από καταστρεπτικές έναντίον της Έκκλησίας δυνάμεις και έχει σαν αποτέλεσμα την εξασθένηση της διακονίας που η Έκκλησία προσφέρει στον κόσμο.

Πολλοί, λοιπόν, που δεν ικανοποιούνται από την έκκοσμιευμένη κοινωνία, δεν στρέφονται προς τον χριστιανισμό, αλλά προς τις ανατολικές θρησκείες. Το Ίσλάμ, αντιμετωπίζοντας την έκκοσμίκευση, επιλέγει συχνά ένα όλοεν και περισσότερο συντηρητικό τρόπο ζωής. Η αντίδραση στον δυτικό ούμανισμό, οδηγεί σε πολλές περιπτώσεις προς μία άκραία θεοκρατία, η οποία ύποβιβάζει τον άνθρωπο.

Η άφθονία των υλικών αγαθών και ο κομπομισμός, η απογυμνωμένη από κάθε χριστιανική έπιρροή κρατική έξουσία και παιδεία, η έλλειψη χριστιανικής διαστάσεως στα μέσα μαζικής ενημερώσεως, η αδυναμία της οικγενείας στην εξάσκηση χριστιανικού παιδαγωγικού έργου, και η εξασθένηση της πνευματικής και αποστολικής σημασίας της μητρότητας οδηγούν στην έκκοσμίκευση. Τέλος, η αντίφαση μεταξύ λόγων και έργων στην ζωή των χριστιανών συμβάλλει ακόμη περισσότερο στην ανάπτυξη ενός έκκοσμιευμένου τρόπου ζωής.

Παρ' όλα αυτά, η Όρθοδοξία συνεχίζει να προσελκύει πολλούς με τον άσκητισμό και μυστικισμό της, την χαρά της αναστάσεως στην λειτουργική της ζωή, τους άσκητάς και άγίους της, την απόδειξη που παρέχει με την αγιότητα ότι οι χριστιανοί δεν συσχηματίζονται με τον κόσμο (πρβλ. Ρωμ. 12,2' Α' Πέτρ. 1,14).

Μαρτυρία μέσα στην πλουραλιστική κοινωνία και μεταξύ όπαδών των άλλων θρησκειών.

Ο Χριστιανισμός ζει σήμερα μία κατάσταση όπως εκείνη της αποστολικής εποχής, όταν βρισκόταν αντιμετωπος με τον συγκρητισμό και τις διάφορες φιλοσοφίες ή θρησκείες. Ο πλουραλιστικός κόσμος οδηγεί το χριστιανισμό σε μία αναμέτρηση και ένα διάλεγο με τις άλλες διδασκαλίες και θρησκείες. Οι χριστιανοί, χωρίς μισαλλοδοξία και φανατισμό, μπορούν να χρησιμοποιήσουν όλα τα μέσα που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία για να δώσουν μαρτυρία της πίστεώς τους και να κηρύξουν το εϋαγγέλιο στους άλλους, να τους οδηγήσουν στον δρόμο του Χριστού. Ο χριστιανισμός αξιολογεί θετικά κάθε δημιουργικό έργο, όταν αυτό αποσκοπεϊ στην ανύψωση του ανθρώπου και την δόξα του Θεού. Δείχνοντας κατανόηση στις πολιτιστικές ιδιομορφίες των εϋαγγελιζομένων, οφείλομε να χρησιμοποιούμε την δική τους γλώσσα, να ανταποκριόμεθα με άγάπη στις πνευματικές και υλικές στερήσεις, να εξασφαλίζομε ζωή και λάμψη σε κάθε εϋχαριστιακή κοινότητα. Η άγάπη που τρέφομε για τους όπαδούς των άλλων θρησκειών καθιστά πιό έπειγουσα την εϋθύνη

μας νὰ ἐπιβεβαιώσουμε, ὅπως καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἀπολογηταί, κάθε ἀλήθεια ποὺ θὰ ἐμπεριεῖχε ἢ διδασκαλία τους, ὁμολογώντας ὅμως ταυτόχρονα, ἀκόμη καὶ μέσα σὲ διωγμοὺς καὶ πιέσεις, τὴν πληρότητα καὶ αὐθεντικότητα τῆς σωτηριώδους ἀλήθειας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίες, συνεχίζοντας τὴν ἀποστολικὴ μαρτυρία, ἔδωσαν μὲ τὸ νέφος τῶν ὁμολογητῶν καὶ νέων μαρτύρων ἀπτές ἀποδείξεις τῆς ἐμμονῆς τους στὴν πίστη.

Ἡ συνειδητοποίηση τῶν πραγματικῶν ἀναγκῶν τῶν ἄλλων λαῶν βοηθεῖ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου καὶ τῆς διακονίας μας. Καὶ στὴν περίπτωσή αὐτή, ἡ βασικὴ ἱεραποστολικὴ ἀρχὴ δὲν χάνει τὴν αἰώνια σημασία της: ἡ συνέπεια καὶ ἡ ἀγιότητα τοῦ χριστιανικοῦ βίου ἐντυπωσιάζουν καὶ ἔχουν εὐεργετικά ἀποτελέσματα στὴν ἀφύπνιση ἐκείνων ποὺ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Σὲ περιβάλλοντα ὅπου οἱ χριστιανοὶ ζοῦν μεταξὺ λαῶν καὶ πολιτισμῶν, ἡ ἱεραποστολὴ ὀφείλει νὰ ὀδηγεῖ πρὸς τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου, ὅπως σημειώνει τὸ ἀκόλουθο χριστιανικὸ κείμενο τοῦ δευτέρου αἰῶνος: «Χριστιανοὶ γὰρ οὔτε γῆ οὔτε φωνῆ οὔτε ἔθεσι διακεκριμένοι τῶν λοιπῶν εἰσιν ἀνθρώπων. Οὔτε γὰρ που πόλεις ἰδίας κατοικοῦσιν οὔτε διαλέκτῳ τινὶ παρηλλαγμένῃ χρῶνται οὔτε βίον παράσημον ἀσκοῦσιν (...) Κατοικοῦντες δὲ πόλεις ἐλληνίδας τε καὶ βαρβάρους ὡς ἕκαστος ἐκλήροθη, καὶ τοῖς ἐγχωρίοις ἔθεσιν ἀκολουθοῦντες ἐν τε ἐσθῆτι καὶ διαίτη καὶ τῷ λοιπῷ βίῳ, θαυμαστὴν καὶ ὁμολογουμένως παράδοξον ἐνδείκνυνται τὴν κατάστασιν τῆς ἑαυτῶν πολιτείας» (Πρὸς Διόγνητον 5, 1-4).

B. ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΕΝΟΤΗΤΑ

Ἐκκλησιολογικὲς προοπτικὲς

Μέσα στὴν δύναμη καὶ τὴν χαρὰ τῆς ἀναστάσεως, ἡ ἀποστολικὴ κοινότητα συγκροτήθηκε ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σὲ ἓνα σῶμα (πρβλ. Ἰω. 20, 22). Τὰ μέλη τῆς κοινότητος αὐτῆς ἐκλήθησαν νὰ γίνουν μάρτυρες τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. 1,8). Ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, σώματος τοῦ Χριστοῦ, θεμελιώνεται πάνω στὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐνότητα ποὺ αἰώνια ἀντανάκλα ἡ Ἁγία Τριάδα. Ὡς παρουσία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ Ἐκκλησία καλεῖται νὰ ἐκφράζει τόσο μέσα στοὺς κόλπους της ὅσο καὶ πρὸς τὸν κόσμον τὴν τριαδικὴ αὐτὴ ἀγάπη καὶ κοινωνία. Ἡ ἔκφραση, ἀκριβῶς, τῆς κοινωνίας καὶ ἀγάπης αὐτῆς ἀποτελεῖ τὴν ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον ἐκδηλώθηκε μὲ τὴν ἐνσάρκωση τοῦ Θεοῦ Λόγου (Ἰω. 1,1), τὴν ὑπέραστη σταυρικὴ θυσία καὶ τὴν δύναμη τῆς ἀναστάσεως. Σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς τοῦ Υἱοῦ ἦταν ἡ ἐκπλήρωση τοῦ θελήματος τοῦ Πατρὸς (πρβλ. Λουκ. 22,42· Ἰω. 5,30). Ἡ Ἐκκλησία, ὡς σῶμα Χριστοῦ, καλεῖται σὲ ἱεραποστολικὸ ἔργο τῆς ἐκούσιας θυσίας καὶ τῆς ἀναγγελίας τοῦ χαρμοσύνου μηνύματος τῆς σωτηρίας σὲ ὅλο τὸν κόσμον.

Κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία βιώνει μὲ τὴν τέλεση τῆς θείας Εὐχαριστίας τὴν πληρότητα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ προετοιμάζεται γιὰ νὰ ἀπευθυνθεῖ στὸν κόσμον μὲ λόγους καὶ μὲ ἔργα ἀγάπης. Καθὼς βιώνει τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν εὐχαριστιακὴ πράξη τῆς προσευχῆς, δοξολογίας καὶ μεσιτείας, ἡ Ἐκκλησία ἐνώνει σ' ἓνα σῶμα ὁλόκληρη τὴν κτίση καὶ μοιράζεται τὴν χαρὰ καὶ τὴν θλίψη ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἡ κίνηση αὐτὴ πρὸς τὰ ἔσω, ποὺ συνάγει σ' ἓνα σῶμα, συνοδεύεται ἀπὸ μία κίνηση πρὸς τὰ ἔξω, ποὺ ὀδηγεῖ πρὸς τὴν ἱεραποστολὴ καὶ τὴν διακονία τῆς θείας δημιουργίας. Οἱ δύο αὐτὲς κινήσεις ἀπὸ κοινῶ ἀποτελοῦν τὴν μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας στὸν σταυρωθέντα καὶ ἀναστάντα Κύριο, ὁ ὁποῖος ἀποκαλύπτει κατὰ μοναδικὸ τρόπο τὴν ἐνότητα καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Κοινὴ Μαρτυρία

Γιὰ νὰ μπορέσει ἡ Ἐκκλησία νὰ πραγματοποιήσει τὴν πρὸς τὰ ἔσω «ἐκκλησιαστικὴ» κίνηση (ἐκκαλεῖν), μία κίνηση ποὺ συνίσταται στὴν κλήση, ἐνσωμάτωση καὶ οἰκοδομῆ, εἶναι ἀναγκαῖα νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψη οἱ ἀκόλουθες βασικὲς προϋποθέσεις:

(α) Ὡς Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησία καὶ Ἀνατολικῆς Μη-Χαλκηδόνιες Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίες ὀφείλομε νὰ ἀποκαταστήσουμε τὴν πλήρη ἐνότητα καὶ κοινωνία μεταξύ μας. Ἄν καὶ μὲ εὐγνωμοσύνη πολλὴ ἀναγνωρίζομε τὶς πρόσφατες προσπάθειες τῶν Ἐκκλησιῶν μας νὰ συνέλθουν ἐπὶ τὸ αὐτὸ μέσα σ' ἓνα πνεῦμα ἀγάπης καὶ κοινωνίας, ἐπιθυμοῦμε νὰ ὑπογραμμίσουμε πόσο ἐπιβλαβὴ εἶναι τὸ θέμα αὐτὸ γιὰ τὴν κοινὴ μας μαρτυρία σήμερα. Ξεπερνώντας τὴν ἱστορικὴ, ἐθνικὴ, φυλετικὴ, γλωσσικὴ, ἐθνικὴ ἢ πολιτιστικὴ μας ταυτότητα ἢ τοποθέτηση, ἔχομε τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐπιβεβαιώσουμε τὴν ἐνότητά μας ἐν τῇ πίστει.

(β) Ὡς ἐνεργὰ μέλη τῆς εὐρύτερης οἰκουμενικῆς οἰκογενείας, προσευχόμεθα καὶ ἐργαζόμεθα γιὰ τὴν ἐνωσὴ τῶν πάντων, σύμφωνα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἐκφράζεται στὴν ἀρχιερατικὴ προσευχὴ τοῦ Κυρίου μας. Τῇ στιγμῇ ποὺ ὄλες οἱ Ἐκκλησίες ἀναζητοῦν ὅλον καὶ περισσότερο τὴν αὐξήσῃ τους εἰς «ἓνα Κύριον, μίαν πίστιν, ἐν βάπτισμα», ἡ ἀποστολὴ μας συνίσταται σὲ νὰ δώσουμε μαρτυρία τῆς ἀποστολικῆς πίστεως τῆς μιᾶς ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας.

(γ) Τὸ γενικώτερο πλαίσιο τῆς ἐνότητός μας εἶναι ἡ οἰκουμένη τοῦ Θεοῦ. Ἡ θεολογικὴ καὶ πνευματικὴ μας κληρονομία εἶναι γεμάτη ἀπὸ μαρτυρίες περὶ τῆς κοσμικῆς διαστάσεως τῆς θείας ἀπολυτροφῆς. Τίποτε ἀπὸ ὅσα ἀνήκουν στὸν χῶρον τῆς δημιουργίας δὲν μποροῦν νὰ ἀποκλεισθοῦν ἀπὸ τὴν ἀγιαστικὴ καὶ μεταμορφωτικὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅπως μᾶς διδάσκει ἡ λειτουργικὴ μας ἐμπειρία, ὁ ἓνας ἄρτος τῆς θείας Εὐχαριστίας συμβολίζει ταυτόχρονα τὴν μία Ἐκκλησία καὶ τὸ σύνολο τῆς δημιουργίας, τὴν ὁποία προσφέρομε ὡς εὐχαριστία στὸν Θεό. Ἐορτάζοντας ὅμως εὐφρόσυνα γιὰ τὸ θαυμάσιο δῶρο τῆς δημιουργίας, ἔχομε τὴν ὑποχρέωση

νά συμμετέχομε στους αγώνες τῆς ἀνθρωπότητος γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν δικαιοσύνη. Ὡς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες δυνάμεθα, μὲ ἔργα θεραπείας, καταλλαγῆς, φωτισμοῦ καὶ σωτηρίας, νὰ δώσουμε μαρτυρία τῆς ἀκραιβότητος τῆς δημιουργίας.

Ἀποκαλοῦμε συνήθως ἱεραποστολὴ τὴν μαρτυρία τὴν ὁποία δίδει ἡ Ἐκκλησία μὲ μία πρὸς τὰ ἔξω κίνηση (ἐκ-πορεύεσθαι). Ἡ ἱεραποστολὴ ἔχει πολλὰ σημεῖα ἀναφορᾶς, ὅπως τὴν αἰώνια ἐνότητα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, τὴν ἐνότητα τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρώπινου στὸν ἐνσαρκωθέντα Λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐνότητα μεταξύ τοῦ Χριστοῦ, κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς Ἐκκλησίας, σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ὅλες οἱ προαναφερθεῖσες διαστάσεις τῆς ἐνότητος ἔχουν ὡς συστατικὸ χαρακτηριστικὸ τὴν ἀγάπη. Εἶναι ἡ ἴδια θεία ἀγάπη ποῦ ἀποτελεῖ τὴν κινητήριον δύναμιν τόσο τῆς ἀποστολῆς τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὅσο καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ παρακλήτου Πνεύματος πρὸς τὴν Ἐκκλησία. Τοιοῦτοτρόπως, ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὴν πραγματικότητά μία ἐκπορευτικὴ πρὸς τὰ ἔξω κίνηση ἐνότητος καὶ ἀγάπης.

Ἔτσι, ἡ Ἐκκλησία, ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ κοινῇ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι ἱεραποστολικὴ στὸ εἶναι τῆς, πάντοτε πορεύεται καὶ πάντοτε συνέρχεται ἐπὶ τὸ αὐτό, πάλιν ἀπὸ τὴν θεία ἀγάπη καὶ ἐνότητα, ἡ ὁποία ἀγκαλιάζει τὰ πάντα. Ὡς παρουσία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ Ἐκκλησία ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ἐσχατολογικὸς προορισμὸς τῆς δημιουργίας ἀποτελοῦν μία καὶ μοναδικὴ πραγματικότητά.

Ὁ ἱεραποστολικὸς χαρακτήρας τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζεται μὲ διαφόρους τρόπους: τὴν λειτουργικὴ μαρτυρία τῆς ὑπερφυσικῆς διαστάσεως τῆς πραγματικότητος, τὴν ἄμεση εὐαγγελικὴ μαρτυρία, τὴν μαρτυρία μέσα σὲ ἐκκοσμηκευμένα καὶ πλουραλιστικὰ περιβάλλοντα, τὴν μαρτυρία μὲ τὴν προσευχὴ καὶ ἀγάπη, τὴν ἀναγγελία τοῦ ζωηφόρου εὐαγγελικοῦ μηνύματος στοὺς φτωχοὺς καὶ καταπιεσμένους, τὴν μαρτυρία μὲ τὴν συμμετοχὴ στὸν ἀγῶνα γιὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη. Πρόκειται ἐδῶ γιὰ μερικὲς μόνο ἀπὸ τὶς ἐκφράσεις τῆς πρὸς τὰ ἔξω κινήσεως τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν ἐπιτέλεση τῆς ἀποστολῆς τῆς.

Τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐκφραση τῆς ἐνότητος ἀποτελεῖ συστατικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ἱεραποστολῆς, μᾶς καλεῖ νὰ δώσουμε μία κοινὴ μαρτυρία. Ἡ σημερινὴ κατάσταση τοῦ κόσμου καθιστᾷ ἀπαραίτητο νὰ μὴ πράττουν οἱ Ἐκκλησίες ξεχωριστά, ὅτι μποροῦν νὰ πράξουν ἀπὸ κοινού. Ἡ ἀναζήτησις τῆς κοινῆς μαρτυρίας βοηθεῖ τὶς Ἐκκλησίες νὰ ξεπεράσουν τὴν ἐνοριακὴ τους ταυτότητα καὶ τὶς ἐνθαρρύνει νὰ ἀναζητήσουν ἀπὸ κοινού τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν σύγχρονο κόσμο.

Οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες ζοῦν μέσα σὲ διάφορα πολιτιστικὰ περιβάλλοντα καὶ ὑφίστανται πολλὰ κοινωνικο-πολιτικὰ, οἰκονομικὰ καὶ γλωσσικὰ προκλήσεις, καλοῦνται νὰ δώσουν κοινὴ μαρτυρία τῆς μᾶς ἀποστολικῆς εἰς Χριστὸν πίστεως.

Οἱ Ἐκκλησίες ἐπιτελοῦν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ

ὅταν, ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ Πνεύματος, ἀνταποκρίνονται δημιουργικὰ στὶς προκλήσεις αὐτὲς καὶ ὑπερνικοῦν τὰ στενά συμφέροντα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Μία σοβαρὴ προσπάθεια γιὰ τὴν δημιουργία ὀρθόδοξων ἱεραποστολικῶν κέντρων καὶ κάποιου γενικωτέρου ἱεραποστολικοῦ προγραμματισμοῦ θὰ ἐνέπνεε καὶ θὰ βοηθοῦσε τὶς τοπικὲς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ὄχι μόνο στὴν κοινὴ μαρτυρία τους μὲ τὶς ἄλλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ἀλλὰ καὶ στὴν οὐσιαστικὴ συμβολή, ἀπὸ ὀρθόδοξου ἀπόψεως, στὶς ἀντίστοιχες προσπάθειες τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν.

Προσηλυτισμὸς

Ὁ προσηλυτισμὸς, προστιθέμενος στὴν ἔλλειψη ἐνότητος μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν, δημιουργεῖ σοβαρὰ ἐμπόδια γιὰ τὴν κοινὴ μαρτυρία. Ὁρισμένες χριστιανικὲς Ἐκκλησίες καὶ μερικοὶ εὐαγγελικοὶ Ὄργανισμοὶ ἀσκοῦν προσηλυτισμὸ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ποῦ ἤδη ἀνήκουν στὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Κάθε προσηλυτισμὸς, προσερχόμενος ἀπὸ ὀποιαδήποτε Ἐκκλησία, πρέπει νὰ καταδικάζεται καὶ κάθε ἄμιλλα ἢ κάθε νοσηρὸς ἀνταγωνισμὸς πρέπει νὰ ἀποφεύγεται, γιὰ τὴν οὐσία, ἀποτελοῦν διαστροφή τῆς ἱεραποστολῆς.

Δυστυχῶς, ἡ οἰκονομικὴ εὐχέρεια καὶ ἡ δύναμιν τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερική, παίζουν ἕνα πολὺ σπουδαῖο ρόλο ἐνισχύοντας τὸν μὴ χριστιανικὸ ἱεραποστολικὸ ζῆλο ἐκείνων ποῦ ἀσκοῦν προσηλυτισμὸ. Οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες πρέπει νὰ συνεχίσουν νὰ καταβάλλουν κάθε δυνατὴ προσπάθεια προκειμένου νὰ πείσουν τὶς Ἐκκλησίες καὶ τοὺς Ὄργανισμοὺς ἐκείνους ποῦ ἀσκοῦν προσηλυτισμὸ νὰ μὴ ὑποστηρίζουν ἀμφίβολες ἱεραποστολικὲς προσπάθειες, οἱ ὁποῖες ἀντιτίθενται στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἔνωση, καὶ νὰ ἀναζητοῦν τὰς ὁδοὺς τῆς πραγματικῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἐνότητος.

Ταυτόχρονα, οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες πρέπει νὰ δεῖξουν ἰδιαίτερη φροντίδα στὶς ποιμαντικὰς, ἐκπαιδευτικὰς καὶ πνευματικὰς ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου των καὶ νὰ ἐνθαρρύνουν μὲ κάθε δυνατὸ τρόπο μία ἀδιάκοπη πνευματικὴ ἀνακαίνισις τῶν ἐνοριῶν καὶ μοναστικῶν κοινοτήτων. Εἶναι ἰδιαίτερος σημαντικὸς νὰ ἀναπτυχθοῦν τρόποι ἐνισχύσεως τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς καὶ θεραπείας τῶν εἰδικῶν ἀναγκῶν τῆς νεολαίας, οὕτως ὥστε νὰ συνειδητοποιήσῃ ἡ τελευταία τὴν ἀγάπην καὶ τὴν μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν εὐτυχία καὶ σωτηρία τῆς.

Ἡ οἰκουμενικὴ θεώρησις

Ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀπὸ κοινού ἀναγγελίας τοῦ εὐαγγελίου ἔδωσε μία ἀπὸ τὶς βασικὰς ὁδηγετικὰς στὴν σύγχρονη οἰκουμενικὴ κίνησι. Ἡ προσφορά, ἐπομένως, μᾶς ἐν ἀγάπην κοινῆς μαρτυρίας τῆς δυνάμεως τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος Χριστοῦ παραμένει πάντοτε πρωταρχικὸς σκοπὸς τῆς οἰκουμενικῆς μας στρατεύσεως, οὕτως ὥστε νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ μεταμορφωθοῦν ὅσοι στὸν κόσμο αὐτὸ εἶναι δέσμιοι τῶν διαιρέσεων, τῶν συγκρούσεων καὶ τοῦ θανάτου.

(Συνεχίζεται)

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΜΙΑΣ ΜΟΡΦΗΣ (ΔΩΡΟΘΕΟΣ ΣΧΟΛΑΡΙΟΣ, Ο ΘΕΤΤΑΛΟΣ)¹

Στὸ κέντρο τοῦ ὀριογράμματος, Σεβασμιώτατοι ἄγιοι ἀρχιερεῖς², τῶν ἐπίσημων ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἐκδηλώσεων τῆς Ἱερᾶς μας Μητροπόλεως βρίσκεται μιὰ μεγάλη τοῦ Ἔθνους μας μορφή: Δωρόθεος Σχολάριος, ὁ Θετταλός.

Κι ἐμεῖς ἀπόψε ἐδῶ ἢ Ἐκκλησία, ἢ Πολιτεία, τὰ πνευματικὰ Ἰδρύματα τῆς Χώρας καὶ ὁ Λαὸς τοῦ Θεοῦ, καθὼς γράφει στὰ ἀπομνημονεῦματά του ὁ τιμῶμενος, στὴν «τερπνὴν, εὐάερον, ὑγιεινὴν καὶ καλλιρροον»³ κώμη τοῦ Ἀμαράντου συγκεντρωθήκαμε νὰ ἀποδώσουμε μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπλήρωσης ἑκατονταετηρίδας ἀπὸ τὸν θάνατό του στὸν λόγιό Ἱεράρχη καὶ Μεγάλο τοῦ Ἔθνους μας Εὐεργέτη τὶς δέουσες τιμὲς καὶ μνημόσυνα νὰ ἐπιτελέσουμε γιὰ τὴν ἀνάπαυσή του, καθότι ὁ ἀοίδιμος «ἐπραξεν ὅ,τι ἠδυνήθη εἰς ἐθνικὴν ὠφέλειαν καὶ εὐκλειαν τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου»⁴.

Σ' αὐτὲς τὶς ἐκδηλώσεις ποῦ εἶναι γιὰ τὴν Ἑπαρχία μας ἀνάγκη ἱστορικὴ καὶ χρέος ἐπιτακτικὸ καὶ τῶν ὁποίων τὸ βᾶρος καὶ τὴν τιμὴ ἐπωμισθήκε ὁ Σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης μας Μητροπολίτης Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Ἀλέξιος, ἢ βραδύτητα τῆς γλώσσας τοῦ ὁμιλητῆ (ἀπρέπον ἔκρινε νὰ προτάξῃ ὀλίγα τινὰ μνήμης χάριν, καὶ ταπεινῆς ὑπομνήσεως)⁵ γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ τιμῶμενου συμπατριώτη μας Μεγάλου Εὐεργέτη.

Δωρόθεος Σχολάριος, ὁ Θετταλός: Μιὰ μορφή ποῦ ὑπερνίκησε τὴ φορὰ τοῦ χρόνου, τοῦ ἀδυσώπητου αὐτοῦ «Γέροντος φθονεροῦ, καὶ τῶν ἔργων ἐχθροῦ, καὶ πάσης μνήμης», κατὰ τὸν ποιητῆ⁶. Μιὰ μορφή ποῦ καὶ μετὰ τὸν θάνατό της ζεῖ — αὐτὸς εἶναι ὁ κλῆρος τῶν ἀθανάτων — γιὰτὶ καὶ ἡ λήθη ἀδυνατεῖ νὰ

τὴν καλύψει καὶ ἡ Ἱστορία νὰ τὴν τοποθετήσῃ στὴν «ἀποθήκη» της. Μιὰ μορφή ποῦ καὶ τὸν Τόπο, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς αὐτοῦ τοῦ Τόπου δεόντως ἐτίμησε.

Δωρόθεος Σχολάριος, ὁ Θετταλός: Τοῦ Ἀμαράντου τὸ βλάστημα, τοῦ Ἀνδροποτάμου τὸ κλέος, τῆς Θεσσαλίας τὸ σέμνωμα, τῶν Γραμμάτων ὁ ἐραστής, τῆς σοφίας ὁ κρατῆρ, τοῦ καλάμου καὶ τῆς γραφίδας ὁ δξυγράφος καλλιτέχνης, τῆς εὐεργεσίας ὁ ἀγαθὸς οἰκονόμος, γεννήθηκε τὴ μέρα τῆς Ἰταπαντῆς, στὶς 2 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1812, στοὺς δισεκτονὺς ἐκείνους χρόνους γιὰ τὸ Γένος μας τῆς μαύρης σιλαβιάς. Ὁ ἴδιος γράφει τὰ ἐξῆς στὰ ἀπομνημονεῦματά του: «Ἀσπροπόταμον τὸ χαριέστατον τῆς Ἑλληνικῆς χώρας ἐν Θεσσαλίᾳ, τὸ πολλοὺς διαπρέψαντας ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος ἄνδρας ἀναδειῖξαν, ὑπῆρξεν ἡ πατρίς τοῦ σκιαγραφεῦντος τὸν βίον αὐτοῦ Δωροθέου τοῦ Σχολαρίου... Ἐγενήθη δὲ οὗτος ἐν Βενδίστῃ [σημερινὸ Ἀμάραντο Καλαμπάκας], ὑπὸ πατρὸς μὲν Σεργίου πρεσβυτέρου καὶ οἰκονόμου μητρὸς δὲ Ξανθῆς, γυναικὸς ἐναρέτου καὶ εὐσεβοῦς. Τὸ δὲ βαπτιστικὸν αὐτοῦ ὄνομα ἦτο Δημάκης. Ἀποθανόντων ἐνωρὶς ἀμφοτέρων τῶν γονέων αὐτοῦ, τῆς μὲν μητρὸς κατὰ Μάιον τοῦ 1824, τοῦ δὲ πατρὸς κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1826, οὗτος ἔμεινεν ὀρφανὸς μετὰ καὶ πέντε ἄλλων ἀδελφῶν, αὐτὸς ἕκτος καὶ πρωτότοκος, τὸ δέκατον καὶ τρίτον τῆς ἡλικίας ἄγων καί, ἐν τῇ κατωδύνῃ ἐκείνῃ ἐποχῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ὅτε ἀπωλέσθη καὶ ἅπανα ἡ κινητὴ πατρικὴ περιουσία, ὅλως ἀπροσπάτευτος»⁷.

Δωρόθεος ὁ Σχολάριος, ὅπως σκιαγραφεῖται στὸ παραπάνω κείμενο, φύτρωσε ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ Λαοῦ ἀπ' τὸν ὁποῖο δέχθηκε καὶ τὸν σπόρο τῆς πίστεως καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς τὰ ἱερά νάματα τῆς ἁγίας μας Ὀρθοδοξίας καὶ τὴν ἐλπίδα γιὰ τὴν ἐθνικὴ παλιγγενεσία καὶ ἀνάσταση. Ἀνδρώθηκε στὸ σχολεῖο τῆς ἄσκησῆς καὶ στὴν πολιτεία τῆς σιωπῆς, στὸ ἅγιο Ὄρος. Ἐκεῖ ζώντας τὴ σιωπὴ ὡς μίλημα Θεοῦ καὶ τὴ διακονία τῆς ὑπακοῆς ὡς ὑπέροχη πράξη ἐλευθερίας διαμόρφωσε ἐκκλησιαστικὰ τὴν προσωπικότητά του. Μιὰ προσωπικότητα ποῦ τόσα στὰ κατοπινὰ χρόνια ἐπρόκειτο νὰ πράξῃ γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ Ἔθνος.

Ὅρισμένους ὀριακοὺς σταθμοὺς τῆς πάνω στὴ γῆ πορείας του μὲ κάθε συντομία θὰ ἐξετάσουμε ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ἐμφυτὴ τάση του πρὸς τὰ γράμματα, γιὰ τὴν ὁποία Νεόφυτος ὁ Δούκας θὰ τοῦ γράψῃ: «ἐπαινω τοίνυν τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν σὴν περὶ τὴν παιδείαν προθυμίαν τιμῶ»⁸. Μὴ μπορώντας στὴν πόλη

1. Ὁμιλία ποῦ ἐκφωνήθηκε στὸν ἱερὸ Ναὸ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας Ἀμαράντου στὶς 3-9-1988 στὰ πλαίσια τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἑκατονταετηρίδας ἀπὸ τὸ θάνατο Δωροθέου τοῦ Σχολαρίου μὲ τὴν ιδιότητά μου ὡς μέλους τῆς τριμελοῦς διοργανωτικῆς τῶν ἐκδηλώσεων Ἐπιτροπῆς.

2. Στὸν ἐσπερινὸ χοροστάτησε ὁ Σεβ/τος Μητροπολίτης Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὄρους καὶ Ἀρδαμερίου κ. Νικόδημος, ἐκπρόσωπος στὶς ἐκδηλώσεις τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Θερόνου, συμπροσφευομένων καὶ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Λαρίσης, Πλαταμῶνος καὶ Τυρνάβου κ. Σεραφεῖμ, διαδόχου τοῦ τιμῶμενου, ὁ ὁποῖος προέστη καὶ τῆς ἐπιμνημοσύνης δεήσεως, καὶ Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Ἀλεξίου.

3. Δωροθέου Σχολαρίου, Μητροπολίτου π. Λαρίσης, Ἔργα καὶ ἡμέραι, ἐν Ἀθήναις, 1877 σ. 326.

4. Θεοδώρου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 1 (προλόγου). Ὁ πρόλογος ἔχει 120 σελίδες, γι' αὐτὸ καὶ στὸ ἐξῆς κάνουμε αὐτὴ τὴ διευκρίνιση προλόγου ἢ δευτέρου μέρους τοῦ βιβλίου ἀναλόγως τῆς παραπομπῆς.

5. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 9 (προλόγου).

6. Ἀνδρέου Κάλβου, Εἰς τὸν Ἱερὸν Λόγον, ποίημα, βλέπε Μ. Παναγιωτοπούλου, Νεοελληνικὴ Ποιητικὴ Ἀνθολογία, ἐκδόσεις «Ἀκαδήμους».

7. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 109 (προλόγου).

8. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 5 (β' μέρος βιβλίου).

τῶν Τρικάλων νὰ ἐκπληρώσει τὸν διακαῆ πόθο γιὰ μόρφωση, λόγω ἀνάρμοστης συμπεριφορᾶς πρὸς τὸ πρόσωπό του συγγενῆ-προστάτη του, φεύγει γιὰ τὴν Σικόπελο, ὅπου παρακολουθεῖ μαθήματα στὴν ἐκεῖ Ἑλληνικὴ Σχολὴ γιὰ ἓνα ἔτος. Ἀκολουθῶς φοιτᾷ στὴν Ἑλληνικὴ Σχολὴ Καρυῶν τοῦ ἁγίου Ὁρους, στὴν Ἑλληνικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης, στὸ Γυμνάσιο Σύρου τρία χρόνια καὶ τέλος στὴν παλλάδα Ἀθήνα θὰ παρακολουθήσει στὸ Πανεπιστήμιό της μαθήματα σὲ δύο Σχολές τῆ Θεολογικῆ καὶ τῆ Φιλοσοφικῆ.

Ὄντας σὸ ἅγιο Ὁρος «...τὴν 28 Σεπτεμβρίου τ.ῦ αὐτοῦ ἔτους [1834], ποθῶν τὸν μοναχικὸν βίον, οἴκοθεν ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ τὴν κουράν, ἐν τῷ ἱερῷ Μοναστηρίῳ Κουτλουμουσί, μετονομασθεὶς, ἀντὶ Δημάκης, Δωρόθεος. Κατὰ δὲ τὸ αὐτὸ ἔτος, τὴν 21 Νοεμβρίου, χειροτονήθη Ἱεροδιάκονος ἐν τῷ αὐτῷ ἱερῷ Μοναστηρίῳ παρὰ τοῦ γεραροῦ καὶ σεβασμίου Χριστουπόλεως Παγκρατίου τοῦ ἐξ Ἄνδρου... Μετὰ δὲ ἔτος ἐν [1836], ἐν καιρῷ τῶν διακοπῶν, ἐπανελθὼν εἰς ἅγιον Ὁρος κεχειροτόνηται Ἱερεὺς ὑπὸ τοῦ ἰδίου Χριστουπόλεως Παγκρατίου»⁹. Στις 16 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1851 προχειρίσθηκε σὲ Ἀρχιμανδριτὴ τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου¹⁰.

Ἐκτελώντας ὁ Δωρόθεος διακονήματα τῆς Μονῆς του ἢ καὶ σπουδάζοντας ἀκόμη, ἐργάσθηκε ὡς Ἑλληνοδιδάσκαλος: Στὸ Ἑλληνικὸ Σχολεῖο Νέων Καρλοβασιῶν Σάμου γιὰ δύομιση χρόνια¹¹, στὸ Ἑλληνικὸ Σχολεῖο Ρεθύμνου γιὰ δύομιση χρόνια¹², στὴν Κωνσταντινούπολη ὡς δάσκαλος τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ἱερῶν μαθημάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Παρθενιαγωγείου γιὰ δύο χρόνια¹³. Τέλος τὸ Σεπτὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἐκτιμῶντας τὰ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ του προσόντα, τὴν ἐργατικότητα καὶ ἀπόδοσή του, τὸν διόρισε Σχολάρχῃ τῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς μέχρι τῆς μέρας τῆς σὲ Μητροπολίτῃ ἐκλογῆς του. Ὁ Δωρόθεος συνδύασε ἄριστα τὸ Θυσιαστήριο μὲ τὴν ἔδρα. Αὐτὸ πού γιὰ τὴν ἑλληνορθόδοξη παιδεία καὶ ἀγωγή εἶναι πάρα πολὺ γνωστὸ στὸ σχῆμα ἐκεῖνο τοῦ παπᾶ-δασκάλου καὶ πού συνεχίζεται μέχρι σήμερα μὲ τὸ θεσμὸ τῶν Ἐφημερίων-Καθηγητῶν ἢ Δασκάλων. Γι' αὐτὸν τὸν θεσμὸ Νεόφυτος ὁ Δούκας εἶχε γράψει στὸ Δωρόθεο τὰ ἐξῆς: «Ἡ Ἑλλὰς ἔχει πολλὴν χρεῖαν διδασκάλων, ὄχι τούτων τῶν στενοβράκων, ἀλλὰ διδασκάλων ἱερωμένων, καὶ μάλιστα μοναχῶν, καθότι ἡ ἱερά ἡμῶν θρησκεία ἐπιβουλεύεται πανταχόθεν...»¹⁴.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ λιπαρὴ μόρφωση τοῦ Δωρόθεου, τὸ ἀκέραιο τοῦ ἦθους του, ἡ ολοκληρωμένη προ-

σωπικότητά του, ἡ ὀριμότητά του στὴν ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση κατακυρώθηκαν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως μὲ τὴν σὲ Μητροπολίτῃ Σαῶζουαγαθουπόλεως ἐκλογὴ καὶ χειροτονία του τὸ Σάββατο τοῦ Ἀκαθίστου στίς 12 Μαρτίου τοῦ ἔτους 1852, ἀναλαμβάνοντας μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐπίσημα καὶ κανονικὰ τὸ πηδάλιο τῆς κληρωθείσης ἐπαρχίας του. Στὴ Σαῶζούπολη ἀεσκόρησεν, ἔδωκε...»¹⁵. Ὁμοίως ἀμετὰ πολλῆς τῆς θλίψεως καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπαρχιωτῶν Σαῶζουαγαθοπολιτῶν, ἀκουσίως μετετέθη εἰς τὴν Μητροπολὶν Δημητριάδος»¹⁶ στίς 22 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1858¹⁷.

Ἡ μετάθεσις τοῦ Δωρόθεου συγκλόνισε κυριολεκτικὰ τὴν ἐπαρχία Σαῶζουαγαθουπόλεως. Τὸ ποίμνιό του συντάσσει καὶ στέλνει στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριαρχὴ καὶ τῇ Σύνοδο «Ἀναφορὰ Παρακλητικὴ», στὴν ὁποία μεταξὺ τῶν ἄλλων τονίζονται τὰ ἐξῆς: «Ἄν δέ, ὁ μὴ γένοιτο, δὲν ἀκουσθῶμεν παρὰ τῆς κοινῆς καὶ φιλοστόργου ἡμῶν μητρὸς Ἐκκλησίας, ἀκουσίως ἡμεθεῖς ἠναγκασμένοι νὰ καταφύγωμεν, ὅ, πού δὲν εἴμεθα συνηθεισμένοι, δυσκόλως δὲ θέλει κατευνασθῆ καὶ παρηγορηθῆ καὶ ἅπασα ἡ ἐπαρχία, ἥτις ἐτοιμάζει γενικὴν ἀναφορὰν παρακλητικὴν μὲν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, πλήρει δὲ εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστήσεως διὰ τὸν Ἀρχιερέα της»¹⁸. Τὰ χαρίσματα τοῦ Δωρόθεου ἀναφέρονται στὴν παραπάνω μνημονευθεῖσα ἀναφορὰ, τίς δὲ εὐεργεσίες του τίς διατυπώνουν οἱ Σαῶζουπολιτεὶς στὸ εὐχαριστήριον γράμμα τους «Πρὸς τὸν Μητροπολίτῃ ἀναχωροῦντα»¹⁹.

Στὴν Σαῶζούπολη ὁ Δωρόθεος ἐνδιαφέρθηκε κυρίως γιὰ τὴν παιδεία, χωρὶς βέβαια ἀπ' τὴ διορατικὴ ἀρχιερατικὴ διακονία του νὰ ἀτονίσει τὸ Χριστοκεντρικὸ-Ἐκκλησιοκεντρικὸ μυσταγωγικὸ ἐκεῖνο στοιχεῖο πού πραγματικὰ καὶ σώζει καὶ ἀγιάζει τὸν ἄνθρωπο. Ἀργότερα σὲ γράμμα του θὰ ἐξηγήσει αὐτὴ του τὴν εὐαισθησία πρὸς τὴν παιδεία, ὡς ἐξῆς: «Διότι αἱ Ἑλληνικαὶ ἐκεῖναι ἐπαρχίαι μεγάλῃ ἐχουσιν ἀνάγκην πνευματικῆς ὑποστηρίξεως, καὶ τῆς ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου διδασκαλίας, ἕνεκα τοῦ περι αὐτὰς ἐπαπειλοῦντος ἐφιάλτου. Παρ' ἡμῶν δὲ τῶν λογίων, τῶν χρηστῶν ἐλπίδων, ἀναμένουσιν ἢ μὲν στρατευομένη μῆτηρ Ἐκκλησία τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς εὐκλειαν ἢ δὲ πατρίς καὶ τὸ ἔθνος τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν διὰ τῆς ἀληθοῦς παιδείας, καὶ ἐθνικῆς ἀναστροφῆς»²⁰.

Πέρα ὅμως τῆς εὐεργεσίας τοῦ Δωρόθεου στὴ Σαῶζούπολη γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς παιδείας καὶ σ' ἄλλες περιπτώσεις ἐνδιαφέρθηκε καιρῶς γι' αὐτήν. Τοὺς λόγους, τὰ κίνητρα καὶ τὸν σκοπὸ τῶν εὐεργε-

9. Δωρόθεου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 112-113 (προλόγου).

10. Δωρόθεου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 13-15 (β' μέρος βιβλίου), βλέπε «ΧΕΙΡΟΘΕΤΗΡΙΟΝ».

11. Δωρόθεου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 7-8 (β' μέρος βιβλίου) βλέπε «Δηλωτικόν» Ἐφορείας Ἑλληνικῆς Σχολῆς Νέων Καρλοβασιῶν.

12. Δωρόθεου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 11-12 (β' μέρος βιβλίου) βλέπε «Δηλωτικόν» τοῦ Ρεθύμνης Καλλινίκου.

13. Δωρόθεου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 115 (προλόγου).

14. Δωρόθεου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 6 (β' μέρος βιβλίου).

15. Β' Κορ. 9,9.

16. Δωρόθεου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 116 (προλόγου).

17. Ἡ ἀναφερομένη ὡς χρονολογία μετάθεσής του ἀπὸ τῆ Σαῶζουαγαθούπολη στὴ Δημητριάδα (23-9-1856) ἀπὸ τὸν Ἰω. Χ. Κωνσταντινίδη στὴν Θ.Η.Ε., τόμος 5, στ. 276 εἶναι λαθεμένη.

18. Δωρόθεου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 43 (β' μέρος βιβλίου).

19. Δωρόθεου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 53-54 (β' μέρος βιβλίου).

20. Δωρόθεου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 84 (β' μέρος βιβλίου).

σιῶν τὰ βρίσκει κανεὶς ἀποτυπωμένα στὰ ἀπομνημονεύματά του, ἐκεῖ ὅπου καὶ ὁ παλμὸς τῆς καρδιάς του. Γράφει λοιπὸν: «πρὸς τιμὴν καὶ ἔπαινον μὲν τῶν λογίων, φιλομούσων, καὶ Κληρικῶν, ὅσοι, θεῖα ἀντιλήψει οὐ παύονται μέλημα ἔχοντες τὴν σωτηρίαν τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτοῖς λογικοῦ ποιμνίου, τὴν μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν καὶ τὴν πρόδοον αὐτοῦ, καλὸν μιμήσεως αὐτοὶ γενόμενοι παράδειγμα, συνεισφέροντες, ὅση αὐτοῖς δύνανται, συνιστῶντες σχολεῖα, καὶ προστατεύοντες αὐτά...»²¹.

Ἡ διακονία τῶν Δωροθέου στὴ Μητρόπολη Δημητριάδος ἀκολουθεῖ τὴν ἴδια πορεία μ' αὐτὴν τῆς Σωζουαγαθουπόλεως. Δείκτης τῆς ἡ σωτηρία (ἐν Χριστῷ) τοῦ ποιμνίου του καὶ ἡ παιδεία τῶν νέων μὲ τὴν ἴδρυση σχολείων, παρθεναγωγείου, ἢ μὲ τὴν χορήγηση ἱκανῶν χρημάτων σὲ ἤδη λειτουργοῦντα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα. Ὁ ἴδιος γι' αὐτὸς του τίς ἀγαθοεργίαι θὰ τονίσει καὶ τὸ ἠθικὸ καὶ μεταφυσικὸ στοιχεῖο τῆς ὠφελείας ἐκείνου πού τις ἐξασκεῖ. «Ἀληθῶς αἱ τοιαῦται πράξεις εὐφραίνουσι τὸν ἄνθρωπον, ὡς καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ προξενούσι τῷ ποιοῦντι ἠθικὴν εὐφροσύνην, τὸν ἔπαινον, τὴν εὐκλειαν, καὶ τὴν δόξαν, καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐνδημοῦντι ζωὴν καλὸν ἐφόδιον παραλαμβανόμενον»²². Ἡ Δημητριάδα ὡς ἐπαρχία ἦταν δύσκολη στὴ διοίκηση, —ἀρδόν, οὐχὶ δὲ καὶ ἄνευ ἀκανθῶν—, ἀν λάβουμε ὑπόψιν πῶς πρὶν ἀπὸ τὸν Δωρόθεο σὲ σχετικὰ μικρὸ χρονικὸ διάστημα ἀρχιεράτευσαν ὄχι καὶ λίγοι ἐπίσκοποι. Ἐκεῖνος ὅμως κράτησε τὸ πηδάλιό της γιὰ μιὰ δωδεκαετία σώζοντας, εὐεργετώντας καὶ τιμῶμενος ἀπὸ τὸν Λαὸ του μέχρι τίς 2 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1870, ὅποτε καταστάθηκε ἀπὸ τὸ Σειπτό Ὀικουμενικὸ Πατριαρχεῖο Μητροπολίτης Λαρίσης.

Γι' αὐτὴν τὴν μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν ὁ ἴδιος γράφει: «Διότι, ὡς πολλάκις ὑμῖν ἔγραψα, δὲν ἐδέχθη τὴν Λάρισσαν, ὡς Δεσπότης νὰ δεσποζῶ καὶ θησαυρίζω, ἀλλ' ὡς Θεσσαλὸς πατριώτης νὰ κοπιᾶσω, καὶ δαπανήσας ἐν τῶν ἐμῶν εὐεργετήσῃ καὶ ἀναδείξω»²³ καὶ ἄλλοῦ: «ὁ πατριωτισμός... οὐκ ἔῃ με, ὅπως, τὰς... οἰκονομίας μου, καταβάλλω ἀλλαχοῦ, εἰ μὴ ἐν Θεσσαλίᾳ, ἧς τέκνον εἰμί»²⁴. Ἡ μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἀπέβη «ἄρτος θλίψεως, καὶ ὕδωρ μετὰ χολῆς μεμιγμένον», καθότι, λόγω τοπικῶν ἀνωμαλιῶν, δὲν ἐποίμανε τὴν Λάρισα, μὲ τὸ νὰ θυσιάσει τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ τὸν ρίξει στὴν θάλασσα ὡς ἄλλος Ἰωνᾶς, κατὰ τὴν ἐκφραση μεταγενέστερου ἀρχιερέως τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν κράτησε ἀπὸ τίς 2 Ἀπριλίου 1870 μέχρι καὶ τὴν 25 Νοεμβρίου τοῦ ἴδιου χρόνου. Τελικὰ ὁ Δωρόθεος θὰ γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του τὴν παροιμιώδη φράση: «ἐν δὲ ἀμίλλαις πονηραῖς ἀθλιώτερος ὁ νικῆσας»²⁵.

Τὶ συνέβη ὅμως στὴν πραγματικότητα; Ποιὸς

στάθηκε ἐμπόδιο σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση; Ἡ ἀπάντηση βγαίνει ἀπὸ τὰ κείμενα πού ἔχει καταχωρίσει στ' ἀπομνημονεύματά του ὁ Δωρόθεος. Αἰτία τῶν τοπικῶν ἀνωμαλιῶν στὴ Λάρισα καὶ τῆς δυσφήμισης τοῦ Δωροθέου ἔγινε ὁ ἐπίσκοπος Γαρδικίου Ἰερόθεος, θέλοντας μετὰ τὴν ἐκπτώση τοῦ Δωροθέου νὰ κερδίσει ὁ ἴδιος, πρᾶγμα πού ἀσφαλῶς δὲν ἔγινε, τὴ μεγάλη Θεσσαλικὴ Μητρόπολη²⁶. Στὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Δωροθέου διαβάζουμε γιὰ τὴν ὑπόθεση τὰ ἐξῆς: «Ὁ ἐπίσκοπος οὗτος ἀμαθῆς καὶ οἰηματίας, ἀντὶ τοῦ νὰ συμμορφωθῆ μετὰ τὰ πρὸς αὐτὸν γράμματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ διορισθέντος Μητροπολίτου Λαρίσης κ. Δωροθέου, ἐνήργει ὁ ἀνόητος ὑπὲρ ἑαυτοῦ διαφθεύων τοὺς ἀπερισκέπτους ἐκ τῶν Λαρισσαίων, ὅπως λάβη αὐτὸς τὴν Λάρισσαν, καὶ οὕτως ἐνεθάρρυνε καὶ ἠύξησε τὰς κακὰς εἰσηγήσεις καὶ τὰς ἐπιβούλους ραδιουργίας ἄλλων ὁμοίων του, ἐπιδιωκόντων τὴν Λάρισσαν, καὶ ἐγένετο, ὁ ἄθλιος, ἐπιβλαβέστατος καὶ εἰς τὴν Λάρισσαν καὶ εἰς ἅπασαν τὴν Θεσσαλίαν. Μισητὸς δὲ παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς εὐφρονούσιν»²⁷.

Τὸ Ὀικουμενικὸ Πατριαρχεῖο μὲ τὸ μὲ ἀριθμ. πρωτ. 2895/22 Ἰουνίου 1870 ἔγγραφό του νοθετεῖ τὸν Ἰερόθεο καὶ τὸν καθιστᾷ ὑπεύθυνον γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς ὑποθέσεως²⁸. Ὁ Δωρόθεος τοῦ γράφει ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη πῶς ἀφείλει ἀμέσως καὶ ἐμμέσως πατήρ τῆς εἰρήνης νὰ ἦναι, καὶ ἀντὶ ἐλαίου νὰ ρίπτῃ ὕδωρ εἰς τὸ πῦρ»²⁹. Τὰ πάντα ὅμως ἀπέβησαν μάταια. Ὁ Ἰερόθεος καὶ οἱ σύμβουλοί του ζεσηκίωνον τὸν Λαὸ, ἀκόμη δὲ ἀλέγοντες καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν: ὅτι δῆθεν ἀκατάλληλος ὁ Δωρόθεος εἰς Λάρισσαν, ὡς ἔχων φιλελεύθερα φρονήματα, ὡς λίαν φιλέλλην, ὡς δημοτικός, ὡς συνδραμῶν ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ ἐπαναστάτας, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα...»³⁰, μὴ γνωρίζοντας ἀσφαλῶς οἱ δυστυχεῖς πῶς (καὶ ἢ Ἐκκλησία καὶ ἢ ὀθωμανικὴ κυβέρνηση) ἐξετίμησαν καὶ ἐτίμησαν αὐτὸν ἐπαίνοισ, εὐχαριστηρίοις, καὶ παρασήμοις»³¹. Πάντως ἡ Λάρισα, ὅπως γράφει ὁ Δωρόθεος, ἔχασε κι οὔτε ἀπέκτησε τότε: «κτίριον Μητροπόλεως, Γυμνάσιον ἐπαρχιακὸν καὶ Θεσσαλικὸν καλῶς συγκεκροτημένον. Σχολεῖον Ἱερατικόν, Νοσοκομεῖον, Ἀναγνώστηριον Φιλολογικὸν καὶ ὅ,τι ἄλλο παρόμοιον, ἅπαντα ἢ ἐπαρχία θέλει ἀνταμειφθῆ, θεῖα ἐλέει καὶ δωρεᾶ»³².

Ὡς πρῶτον Λαρίσης ὁ Δωρόθεος σχολάζει στὴν Ἀθήνα, ὅπου μέχρι τῆς μέρας τοῦ θανάτου του 29 Ἰουνίου 1888 ἀσχολεῖται μὲ τὴν συγγραφήν καὶ ἐκδοσὴν τῶν γνωστῶν ἀπαράμιλλων πατρολογικῶν του ἔργων: α) Κλείς καὶ β) Ταμεῖον Πατρολογίας καὶ Βυζαντινῶν συγγραφέων. Τοῦ δευτέρου ἔργου μόνον τὰ

21. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 22-23 (προλόγου).

22. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 20 (προλόγου).

23. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 295.

24. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 289.

25. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 324.

26. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 276-277.

27. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 260, παράγραφος α'.

28. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 252-253.

29. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 269.

30. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 241.

31. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 242.

32. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 289.

ΑΙ ΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ ΝΕΚΡΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΒΛΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΙΚΟΝ ΧΩΡΟΝ*

Ἡ τελικὴ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου προετύπωσε καὶ τὴν ἀνάστασιν ὅλων τῶν νεκρῶν ἀνθρώπων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου διὰ τὴν τελικὴν κρίσιν. "Ἄλλωστε ἀνάστασις «πολλῶν σωμάτων τῶν κεκοιμημένων ἁγίων» μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦτο καὶ μόνον ὑποδηλοῖ¹⁶⁹. Ὁ Ματθαῖος, βεβαίως, περιορίζει τὴν ἔγερσιν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, μόνον εἰς τοὺς ἁγίους, δηλαδὴ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι παρεδέχθησαν Αὐτόν. Ἡ ἀνάστασις τῶν ἀπ' αἰῶνος νεκρῶν θὰ εἶναι καθολικὴ. Εἶπεν ὁ Κύριος: «ἔρχεται ὥρα ἐν ἣ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως»¹⁷⁰.

Ἡ πίστις εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν ἐβιώθη

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 536 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

169. Ματθ. κζ' 52.

170. Ἰω. ε' 28, 29. Πράξ. ιζ' 31, 32. κδ' 15. Ρωμ. η' 11. Α' Θεσ. δ' 14. Ἀποκ. κ' 12, 13.

καὶ βιοῦται ὄχι μόνον ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς Παλαιᾶς τοιαύτης. Εἶναι ἠχηρὰ ἡ προφητικὴ φωνὴ τοῦ Ἡσαίου: Ἄναστήσονται οἱ νεκροί, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, καὶ εὐφρανθήσονται οἱ ἐν τῇ γῆ· ἡ γὰρ δρόσος ἡ παρὰ σοῦ ἴμαμα αὐτοῖς ἐστίν, ἡ δὲ γῆ τῶν ἀσεβῶν πεσεῖται¹⁷¹. Κατὰ τὸν αὐτὸν θαρραλέον τρόπον προφητεῖ καὶ ὁ Δανιὴλ «Καὶ πολλοὶ τῶν καθευδόντων ἐν γῆς χώματι ἐξεγερθήσονται, οὗτοι εἰς ζωὴν αἰώνιον καὶ οὗτοι εἰς ὄνειδισμόν καὶ εἰς αἰσχύνην αἰώνιον»¹⁷². Καὶ ὁ Ἰώβ εἰς τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὸν Βαλδὰδ ἔχεται τῆς αὐτῆς στεροῦς ἀποφάσεως¹⁷³, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ εἰς τὸ ὄραμα περὶ τῶν ξηρῶν ὄστων¹⁷⁴.

Πέραν τῶν παλαιότερων προφητειῶν ἔχομεν καὶ νεώτερα βιώματα καὶ πίστεις περὶ τῆς ἐσχάτης ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, ὑπερ σημαίνει, ὅτι ἡ διήκουσα

171. Ἡσ. κστ' 19.

172. Δαν. ιβ' 2. Ὁρα καὶ Ματθ. κε' 46. Πράξ. κδ' 15. Ρωμ. β' 7.

173. Ἰώβ ιθ' 25, 26.

174. Ἰεζ. λζ' . Α' Βασ. β' 6. Ψαλμ. ε' 10,11.

λήμματα Α-Γ ἔχουν ἐκδοθεῖ τὸ δὲ ὑπόλοιπο ἔργο παραμένει ὡς χειρόγραφο στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη.

Τὰ Τρίκαλα καὶ ὁ Ἀμάραντος, ἡ γενέτειρά του, καυχῶνται γιὰ τὸν Δωρόθεο. Γιὰ τὸν ἀρχιερέα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν Μεγάλο τοῦ Ἔθνους Εὐεργέτη, «ὅστις διαλάμπει ὡς φωτεινὸς ἀστὴρ ἐν τῷ χορῷ τῶν ἱεραρχῶν, καὶ ὅστις εἶναι καύχημα καὶ ἀγλαΐσμα τῆς ἡμετέρας πατρίδος»³³. Ὁ Δωρόθεος «ὀπαδὸς καὶ θιασώτης τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς πολυϋμνήτου ἐκείνης τριάδος... τῆς Ἡλείου, τῶν περικλεσσάτων δηλονότι Ζωσιμάδων, Καπλανῶν καὶ Ριζαρῶν»³⁴ ἤθελε μ' ὅσα πρόσφερε νὰ ἀδεικνύωσι μετὰ τὸν δάκτυλον τὴν Βεντίσταν, καὶ νὰ κάμῃ πατριώτας καλοὺς, ἀγαθοὺς καὶ ἀξιόυς»³⁵. Γι' αὐτὸ ἴδρυσε ἐδῶ στὴ γενέτειρά του τὴ Δωροθέα Ἑλληνοαλληλοδιδασκτικὴ Σχολή, τὴν ὁποία καὶ προικοδότησε μετὰ ἀνάλογο κληροδότημα. Τὶς ἐκκλησίες τοῦ χωριοῦ τοῦ ἤθελε μεγαλεπήβολες, γι' αὐτὸ καὶ ἄφησε σχετικὸ κληροδότημα. Ἡ κεντρικὴ βρύση τοῦ χωριοῦ εἶναι δική του δωρεά. Σήμερα μετὰ τὴ Διαθήκη τοῦ Δωροθέου ποὺ βρίσκεται στὸ γραφεῖο Κληροδοτημάτων τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν προικοδοτοῦνται ἀπὸ ἀνάλογο κληροδότημά του ἄπορα κορίτσια γιὰ τὸ γάμο τους.

Στὰ Τρίκαλα ὁ Δωρόθεος ἴδρυσε τὴ Δωροθέα

Ἱερατικὴ Σχολὴ καὶ τὴ Δωροθέα Ἀλληλοδιδασκτικὴ Σχολή. Ἀπ' τὸ κληροδότημά του ποὺ ἄφησε στὴν πόλιν μας σύμφωνα μετὰ τὴ Διαθήκη του κτίσθηκε τὸ μεγαλεπήβολο κτιριακὸ συγκρότημα τῶν σχολικῶν μονάδων τοῦ 3ου Γυμνασίου-Λυκείου τῆς πόλης μας. Οἱ Τρίκαλινοὶ μετὰ καύχημα ἀτενίζουμε αὐτὸ, γιατί σ' αὐτὸ βλέπουμε τὴν ἀγάπη τοῦ Δωροθέου γιὰ τὴν πόλιν μας καὶ τὴ νεότητά μας. Ἀτενίζοντας βίως σ' αὐτὰ δὲν λησμονοῦμε τὸν Εὐεργέτη. Δὲν ξεχνοῦμε τὴν εὐεργεσία. Τιμοῦμε τὸν Ἱεράρχη καὶ προσευχόμεστε γιὰ τὸν Εὐεργέτη Ἀρχιερέα μετὰ Ἀρχιερατικὸ μνημόσυνο τὴ μέρα τῆς Ὑπαπαντῆς ἐδῶ στὴ γενέτειρά του.

Ὁ Δωρόθεος ἀνήκει στοὺς μεγάλους τῆς Ἰστορίας μας ἄνδρες. Τοὺς Ἀγίους καὶ τοὺς Εὐεργέτες. Εἶναι μιὰ μορφή ὁδοδείκτης, μπρὸς στὴν ὁποία μετὰ σεβασμὸν στέκεται ἡ Ἱστορία. Καυχώμενα τὸν ἔχουν ἀγκαλιάσει τὰ Τρίκαλα καὶ μετὰ τὰ ροδοπέταλα τῆς ἀγάπης τὴν ἔχει στεφανωμένο ἡ γενέτειρά του, ποὺ σήμερα ζεῖ μέσα στὴ δόξα ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ βλαστήματός της. Στὸ πνεῦμα αὐτῆς τῆς δόξας, αὐτῆς τῆς τιμῆς, αὐτῆς τῆς εὐχαριστίας κι ἐμεῖς ἄς κλείσουμε τὸν χορὸν ἀρετῶν λόγῳ μας γιὰ τὸν Δωρόθεο Σχολάριο μετὰ τὸ κύκνειο ἄσμα τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ πρὸ τοῦ σκηνώματός του στὶς 30 Ἰουνίου 1888 στὸν τότε ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ Ἀθηνῶν τῆς ἁγίας Εἰρήνης: Δωροθέου τοῦ Πανερωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου πρώην Λαρίσης αἰωνία ἡ μνήμη.

Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ

33. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 333.

34. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 328.

35. Δωροθέου Σχολαρίου, ὁ.π. σ. 333.

γραμμὴ εἶναι σταθερά. Λέγει, λοιπόν, τὸ βιβλίον τῶν Μακκαβαίων: «Ἐν ἐσχάτῃ δὲ πνοῇ γενόμενος εἶπε· σὺ μὲν ἀλάστωρ ἐκ τοῦ παρόντος ἡμᾶς ζῆν ἀπολύεις, ὁ δὲ τοῦ κόσμου βασιλεὺς ἀποθανόντας ἡμᾶς ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ νόμων εἰς αἰώνιον ἀναβίωσιν ζωῆς ἡμᾶς ἀναστήσει»¹⁷⁵.

Οἱ νεκροί, μετὰ τὸν θάνατον, ἐγνώριζεν ἡ Μάρθα, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου, ὅτι θὰ ἀναστήθουν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ¹⁷⁶, ἡ δὲ ἐσχάτη ἡμέρα εἶναι καθημερινὸν κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ¹⁷⁷.

Ἀφοῦ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγένετο πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν¹⁷⁸ καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων¹⁷⁹, παρέχεται ἡ βεβαιότης, πλεόν, ὅτι θὰ ἀκολουθήσῃ καὶ τὸ κύριον μέρος, τὸ ὅλον τῆς ἀναστάσεως. Ὁ Χριστὸς, ἀποθανὼν ὡς ἄνθρωπος καὶ ἀναστὰς ὑπέδειξε τὸ ὅμοιον πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε ἡ ἀνάστασις Αὐτοῦ νὰ προαναγγεῖλῃ καὶ τὴν ἀνάστασιν πάντων τῶν κεκοιμημένων. Ἀλλὰ ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου δὲν ἐγένετο διὰ τὸν ἴδιον παρὰ διὰ τοὺς ἄλλους, ὥστε αὐτὸς ἐγένετο ἡ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων διὰ νὰ ἀκολουθήσουν οἱ ἄνθρωποι¹⁸⁰.

Ἡ ἱερὰ παράδοσις ζῆ καὶ ἐγκρίνει τὰ μηνύματα τῶν προφητῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν Εὐαγγελιστῶν καὶ Ἀποστόλων. Τὸ σύμβολον τῆς πίστεώς μας δέχεται, ὅτι ἕκαστος τῶν χριστιανῶν «προσδοκᾷ ἀνάστασιν νεκρῶν»¹⁸¹. Καὶ ἡ πεῖρα τῆς ζωῆς θεωρεῖ τὴν προσδοκίαν ταύτην λογικὴν καὶ ἐνηρμοισμένην πρὸς ὅ,τι καλόν, πραττόμενον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Δὲν πιστεύει κανεὶς εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, χωρὶς ν' ἀναμένῃ τὴν προσδοκίαν καὶ τὴν ἱκανοποίησιν ἐκ τῶν δεσμεύσεων καὶ περιορισμῶν τῆς πίστεώς του. Ὑποβάλλεται εἰς θυσίας ὁ ἄνθρωπος χάριν τοῦ Χριστοῦ παθόντος, ταφέντος καὶ ἀναστάντος διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ ὁ ἰδικὸς του θάνατος καὶ ἡ ἀνάστασις εἰς κρίσιν καὶ δικαίωσιν¹⁸².

Ἐπίλογος.

Ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν ὡς ἐκφέρεται εἰς ἀμφοτέρους τοὺς χώρους ἐπισημάνθη ἤδη. Καὶ εἰς μὲν τὸν ἔθνικὸν χώρον εἰς μίαν περίοδον χρόνου ἐπιστεύθη χωρὶς νὰ βιωθῇ. Ἐδόθη ἡ ἐντύπωσις, μάλιστα, ὅτι συλλήβδην ἡ θύραθεν γραμματεία κατέχεται ὑπὸ μίαν τοιαύτην πίστιν καὶ βεβαιότητα. Ἡ περαιτέρω ὅμως ἐμβάθυνσις καὶ ἀξιολόγησις πείθει, ἀπολύτως, ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ἀναστάσεως πλανᾶται μόνον· ὅτι εἶναι ἀποκεκομμένη ἀπὸ τὰ γεγονότα τὰ ὅποια προηγήθησαν ἢ ἠκολούθησαν. Ὅλαι, σχεδὸν αἱ περιπτώσεις ἀναφορᾶς εἰς ἐγέρσεις νεκρῶν εἶναι περιστασιακαὶ καὶ δὴ

καὶ διὰ νὰ τονίσουν τὸν θάνατον τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ οὐχὶ αὐτὴν ταύτην τὴν ἀνάστασιν.

Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ κατακρίνεται καὶ μειοῦται τὸ γεγονός τῶν ἀναστάσεων τῶν νεκρῶν ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Οὐδεμία θεωρία ἀνεπτύχθη περὶ τῶν ἀναστάσεων τούτων, καίτοι φιλόσοφοι ὀλκῆς ἠδύναντο νὰ ταχθοῦν ὑπὲρ τούτων. Συνέβη, ὅμως, τὸ ἀντίθετον· ἡ ὅλη θεωρία τῶν παλαιότερων καὶ τῶν νεωτέρων ἀρνητῶν τῆς ἀναστάσεως ἐστράφη κατὰ τῶν ἀναστάσεων τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ δὴ καὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τῆς ἀναστάσεως δηλαδή, ἡ ὁποία εἶχε τὰ περισσότερα καὶ ἰσχυρότερα ἐρείσματα ὑπὲρ αὐτῆς. Καὶ αἱ θεωρίαι τῶν σήμερον εἶναι παρατεθεωρημέναι.

Εἰς τὸν βιβλικὸν χῶρον ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, τῶν συγκεκριμένων καὶ τῶν καθόλου, κατέχει τὸ κέντρον καὶ τὸν πυρῆνα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος τῶν ἀνθρώπων. Ἡ νοσταλγία καὶ ἡ δύναμις αὐτῆς τῆς ἀναστάσεως ἐξέθρεψε τοὺς ἁγίους, ἐνεδυνάμωσε τοὺς μάρτυρας, ἐδημιούργησε τὴν ἐκκλησίαν τῶν στρατιῶν τῆς πρώτης γραμμῆς πάσης ἐποχῆς καὶ ἐναντίον οἰκουδὴποτε ἐχθροῦ.

Ὅχι μόνον τοῦτο ἡ πραγματικότης ὅτι ἡ πλᾶξ τοῦ τάφου δὲν κατασφαλίζει αἰώνιως τὴν ζωὴν, χαλκεύει τοὺς χαρακτήρας, ὑποτάσσει τὸν ἐγωισμόν, κατανικᾷ τὰς μικρότητας. Μετὰ τὰς τόσας ἀντιθέσεις καὶ τὰς διχοστασίας τῆς ἐπιγείου ζωῆς, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀδικίαν, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὴν συμπεριφορὰν τῶν ἀνθρώπων, τί πλεόν θὰ ἔπρεπε ν' ἀναμένῃ ὁ ἄνθρωπος; Βεβαίως τὴν κρίσιν ὑπὸ τὴν ἔνοιαν τῆς δικαιοσύνης, τὴν ἀμοιβὴν καὶ τὴν τιμωρίαν τῶν ἀνθρώπων ἀντι πάντων ὧσων ἔπραξαν εἰς τὴν ζωὴν.

Καὶ θὰ ἔλεγον ὅτι ἡ θρησκεία τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ περιουσίου λαοῦ ἐκράτησε σταθερῶς καὶ μετ' ἐπιμονῆς τὸ ὑψηλὸν περίφραγμα τῆς, ὥστε νὰ μὴ περιχυθῇ ἡ διδασκαλία εἰς τὸν ἔξω κόσμον. Δὲν σημαίνει, ὅμως τοῦτο, ὅτι αἱ ἰδέαι καὶ θεωρίαι δὲν ἠδύναντο νὰ παραληφθοῦν παρὰ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι τόσον πολὺ ἐχρησιμοποιοῦν τὰς χειρσαίας καὶ θαλασσίας ὁδοὺς ἀπὸ καὶ πρὸς τὴν Δύσιν καὶ τὴν Ἀνατολήν διὰ τῆς Παλαιστίνης. Εἰς τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἡ περιπέθητος ἰδέα τῆς ἀναστάσεως μεταλαμβάνουσα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ἐλάμβανε καὶ νέον φῶς καὶ ἐφώτιζε τοὺς ἐν σκότει.

Καὶ οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς ἠδύναντο ν' ἀσπασθοῦν τὴν ἰδέαν αὐτὴν, νὰ καταστήσουν αὐτὴν βίωμα καὶ σύνθημα καὶ κήρυγμα εἰς τὸν κόσμον ὁ ὁποῖος παρέπαιε καὶ παρεποίει τὸν ἀνθρώπινον νόμον καὶ συνέχευε τὴν συμπεριφορὰν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ ἀνάστασις ἐκεῖ ἐπὶ δύο περίπου χιλιετίαις κυφορεῖται καὶ σαρκοῦται. Γίνεται πρᾶξις καὶ κήρυγμα. Ἀργότερα θεμελιώνεται ἡ ἀλήθεια αὐτὴ εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος τοῦ κόσμου.

Δὲν κατώρθωσαν νὰ οἰκαιοποιηθοῦν τὴν ἀνάστασιν οἱ ἔθνικοι ὡς περιέχει ταύτην ἡ ἀποκαλυφθεῖσα θρησκεία. Τὰ μυθολογικὰ ὄντα καὶ ἡ σοφία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐπιβάλλον μὲν μίαν συνετὴν καὶ νε-

175. Β' Μακκ. ζ' 9. "Ὁρα καὶ στίχ. 14,23. 36. ιβ' 43. Ἐβρ. ια' 35.

176. Ἰω. ια' 24. "Ὁρα καὶ ε' 29.

177. Ἰω. στ' 39, 40, 44, 45. ιβ' 48. γ' 15, 16, ι' 27-29.

178. Κολ. α' 18. Ἀποκ. α' 5.

179. Α' Κορινθ. ιε' 20. "Ὁρα καὶ Πράξ. κστ' 23.

180. Ρωμ. στ' 5. η' 11. Φιλ. γ' 10.

181. 11ον ἄρθρον.

182. Λουκ. ιγ' 14. Πράξ. κγ' 6. κδ' 15.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ἡ «ἀπὸ Βοσπόρου αὔρα».

Κατὰ τοὺς ἐν Πάτμῳ ἐορτασμοὺς τῆς 900ετηρίδος τῆς Ἱεροῦ Πατριαρχικῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τῶν ὁποίων Χρονικὸν θὰ δημοσιευθῆ εἰς τὸ προσεχές τεύχος τῆς «Ἐκκλησίας», ἰδιαιτέρως ἐντύπωσιν προξένησεν ἡ πρὸς τὴν Α.Θ. Παναγιώτητα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. κ. Δημήτριον προσφώνησις τοῦ διακεκριμένου Καθηγουμένου τῆς Ἱεροῦ ταύτης Μονῆς καὶ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου Πάτμου πανοσιολογιωτάτου ἀρχιμανδριτοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κ. Ἰσιδώρου (Κοικροῦ).

Ἡ ἀνακαλοῦσα εἰς μνήμην πανηγυρικοὺς καὶ ἐγκωμιαστικοὺς λόγους Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας προσφώνησις αὕτη διὰ τοῦ πλήρους γλαφυρότητος ἀρχαιοπρεποῦς γλωσσικοῦ ἔφους μετέφερε τοὺς ἀκροατὰς εἰς ἡμέρας βυζαντινῆς δόξης καὶ μεγαλείου, καθ' ἃς ὁ Ὅσιος Χριστόδουλος «τὴν ποτε ἔρημον καὶ ἄβαντον καὶ ξηρὰν καὶ τραχεῖαν καὶ ἀνικμον γῆν» τῆς νήσου Πάτμου μετέβαλεν «εἰς εὐκαρπον», καταβαλὼν «ἐν αὐτῇ τὰ θεοφιλῆ τῶν ἀρετῶν σπέρματα καὶ ἀφθότως τοῖς τῶν δακρυῶν ὄμβροισι καταρδεύσας».

Χαρακτηριστικῶς ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος προσφώνησις, — διαδηλοῦσα τὴν μεγίστην χαρὰν διὰ τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὴν «Μυστηριοφύλακα» ἱερὰν νήσον ἀφίχθη («ἡ Πάνσεπτος Κορυφή» τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ πάντιμον ὄνομα τῆς Ἀνατολῆς καὶ καύχημα τοῦ Γένους, ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ὑποφῆτης τῆς ἐν Βυζαντίῳ καὶ πάσης Ἐκκλησίας... ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος...), — ἐτόνισε δι' ὑψηπέτιδος καὶ λίαν εὐστόχου ρητορικῆς ἐκφράσεως τὰ ἑξῆς:

«Λαμπρὸς ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος σήμερον εἰς τὸν ὄριζοντα τῆς Ἱεροῦ ἡμῶν Νήσου. Σκιρτῶν ἐροίγησεν ὁ Αἰγαῖος Πόντος, δεχθεὶς ἐπὶ τῶν νότων αὐτοῦ τὴν θωπεῖαν τῆς ἀπὸ Βοσπόρου ἐκχυθείσης αὔρας, φερούσης αὐτῷ αἴσια ἀπὸ Εὐξείνου ἀκούσματα. Μῦθρα ἑαρινά, ἐν μέσῳ φθινοπώρου, τερπνῶς μινύμενα μετὰ λιβανωτοῦ καπνῶν, τὸν ἀέρα ἐπλήρωσαν. Γλυκύφθογγοι κώδωνες καὶ ἠδύλαλα σήμαντρα γηθοσύνως ἤχησαν ἀπὸ τῆς ἀκρωρείας ταύτης εἰς δοξαστήριον αἶνον καὶ ἀπόδοσιν εὐχῆς καλοῦντα. Θεηπόλων χορεῖαι καὶ λαοὶ ἄρχοντες, λαὸς τοῦ Κυρίου πολὺς συνήχθη ἀπὸ περάτων γῆς, κυκλώσας τὴν ἱερὰν παρεμβολὴν τοῦ σηγιώματος τούτου...».

νομισμένην συμπεριφορὰν, δὲν καταδεικνύουν ἡμῶς τὸν Θεόν. Ἡ ἠθικὴ τῶν ἀρχαίων, μακρὰν τῆς πλήρους ἡ καὶ τῆς ἀτελοῦς ἀποκαλυπτικῆς ἀναφορᾶς δὲν δύναται νὰ συναντήσῃ τὸν τριαδικὸν Θεόν. Ἡ σοφία τῶν προγόνων ἡμῶν, μεταπεσοῦσα, ἀργότερον, εἰς φιλοσοφίαν ἐθέρμανε μὲν περισσότερον τὰς σχέσεις μετὰ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε περισ-

«Νεφύδιον ἔσται καὶ θάπτον παρελεύσεται».

Ἡ ὑπ' ἀρ. 2472 παρανετικὴ ἐγκύκλιος τῆς Ἱεροῦ Συνόδου πρὸς τὸν εὐσεβῆ Ἑλληνικὸν Λαόν, ἡ ὁποία δημοσιεύεται εἰς ἄλλας σελίδας τοῦ παρόντος τεύχους τῆς «Ἐκκλησίας», ἀναφέρεται εἰς «τὴν νέα βεβήλωση, πὺν ἐπιχειρεῖται γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ στὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν κινηματογραφικὴ ταινία «Ὁ τελευταῖος πειρασμός»».

Ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ταύτῃ, ἀφοῦ πρῶτον ἐξηγεῖται διατὶ ἡ ταινία αὕτη ἀποτελεῖ βεβήλωση, τονίζει δεῦτερον τὴν ἀνάγκην διαμαρτυρίας πρὸς τοὺς ἀρμόδιους καὶ πρὸς «τοὺς πολιτικοὺς ἐκπροσώπους μας στὸ Ἑλληνικὸ Κοινοβούλιον νὰ σεβασθοῦν τὴν θρησκευτικὴν ἀξίτητα τοῦ λαοῦ», καὶ «νὰ μὴν ἐπιτρέπουν τέτοιον εἶδος βεβηλώσεως στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πὺν εἶναι τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, μάλιστα δὲ σὲ χρόνους πὺν σύρονται στὴ Δικαιοσύνη ἄνθρωποι, πὺν ἀσέβησαν καὶ πρόσβαλαν μετὰ λόγον ἢ ἔργον συνανθρώπων τῶν πὺν ὑπηρετοῦν κοινὸς ἀνθρώπινους θεσμούς».

Τρίτον ἡ ἐγκύκλιος τῆς Ἱ. Συνόδου ὑποδεικνύει τὰ ἑξῆς: «Στ' αὕτη τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του, δὲν ἀρκοῦν οἱ ἀντιδράσεις καὶ οἱ διαμαρτυρίες τῶν Χριστιανῶν. Χρειάζεται ἡ δικὴ τους ἐπίθεσις. Ἐπίθεσις καὶ ἐκστρατεία προσευχῆς. Προσευχῆς γιὰ τοὺς «ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἀρρώστους». Γιατὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ «ἐχθροὶ» εἶναι παιδιὰ, εἶναι εἰκόνες τοῦ Θεοῦ Πατέρα πὺν τὰ ἀγαπᾷ καὶ ἐνδιαφέρεται γι' αὐτά. Παιδιὰ Του, πὺν δὲν ἔχουν παρὰ μόνον μιὰ περιορισμένη καὶ ἀποσπασματικὴ θεώρησιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς πίστεως».

Τέλος ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος Ἐγκυκλίῳ συνιστᾶται, ὅπως εἶναι σταθερὸν βίωμα καὶ ἕμνος μας ἡ πρὸς τὸν Κύριον διαβεβαίωσις τοῦ Ἀπ. Πέτρου: «Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος», ὁποῦτε καὶ «ὁ τελευταῖος πειρασμός, ὅπως τῶσοι ἄλλοι διαμέσον τῶν αἰῶνων πειρασμοὶ» («νεφύδιον ἔσται καὶ θάπτον παρελεύσεται»).

**Τὸ ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν
ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου.**

Τὰ Χριστεπώνυμα πληρώματα τῶν διαφορῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων καὶ Ἐτεροδόξων Ἐκκλησιῶν μετὰ ζωηροτάτου ἐνδιαφέροντος ἀναμένουν τὰ πορί-

σότερα· ἐδέχθη μόνον, ἔστω καὶ δι' αἱμάτων πολλῶν, τὴν νέαν διδασκαλίαν, τοῦ, θανάτῳ, καταδικασθέντος Ναζωραίου καὶ τριήμερον ἀναστάντος ἐκ τοῦ τάφου.

(Τέλος)

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Π. ΤΙΓΚΑΣ
Θεολόγος - Ἀρχαιολόγος - Ἱστορικός

σματα τοῦ Πανορθόδοξου Θεολογικοῦ Συνεδρίου, ὅπερ ἀπὸ 30ης Ὀκτωβρίου μέχρι 7ης Νοεμβρίου ἐ.ε. θὰ συνέλθῃ ἐν Ρόδῳ πρὸς ἐξέτασιν, θεμελίωσιν, διατύπωσιν καὶ προβολὴν τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως ἐπὶ τοῦ συνταράσσοντος τὴν Χριστιανικὴν Οἰκουμένην καὶ ἀπειλοῦντος αὐτὴν διὰ νέων διασπάσεων καὶ σχισμάτων ζητήματος τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν.

Ὁφείλονται χάριτες καὶ εὐγνωμοσύνη εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διὰ τὴν πρωτοβουλίαν του περὶ συγκλήσεως καὶ ὀργανώσεως τοῦ συνεδρίου τούτου, εἰς τὸ ὅπολον ἐκλήθησαν νὰ συμμετάσχον εἰδικοί ἐπαίοντες θεολόγοι ἐκ πασῶν τῶν ἐπὶ μέρους Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Ἡ πρωτοβουλία αὕτη τοῦ Πρωτοθρόνου ἐν τῇ καθ' ὅλον Ὀρθοδοξίᾳ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀνταποκρίνεται εἰς ζωτικὴν ἀνάγκην τῶν διορθόδοξων καὶ διεκκλησιαστικῶν σχέσεων, διότι, — δοθέντος ὅτι ἐν τοῖς οἰκουμενικοῖς διαλόγοις προβάλλεται συχνάκις ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν τῆς ἀφαιριστικῆς θεολογίας» τὸ δυνατόν τῆς χειροτονίας γυναικῶν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτέρου ἢ καὶ τοῦ ἐπισκόπου—, ἐπιβάλλεται, ὅπως οἱ ὀρθόδοξοι παρουσιάζουν τὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου μακροαίωνα ἀθηντικήν Ὀρθόδοξον Θεολογικὴν, Χριστολογικὴν, Πνευματολογικὴν, Ἀνθρωπολογικὴν καὶ Ἐκκλησιολογικὴν παράδοσιν. Ὅθεν εἶναι ἀναγκαῖα ἢ ὑπὸ τοῦ συγκληθησομένου ἐν Ρόδῳ Πανορθόδοξου Θεολογικοῦ Συνεδρίου διατύπωσις σχετικοῦ μνημονίου, ὅπερ θὰ ὑπομνήσῃ τὴν παράδοσιν ταύτην καὶ θὰ ὑποβοηθῇ τοὺς Ὀρθόδοξους νὰ προβάλλουν κατὰ τρόπον σαφῆ καὶ ἐνιαῖον τὸ γνήσιον πνεῦμα αὐτῆς τόσο εἰς τὰ Ὀρθόδοξα Χριστεπώνυμα πληρώματα, ὅσον καὶ εἰς τοὺς Ἐτεροδόξους, οἱ ὅποιοι ἔχουν ζωηρὸν ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίσουν τὴν θεολογικὴν θεμελίωσιν καὶ τὰς προοπτικὰς τῆς στάσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐναντι τοῦ ζητήματος τῆς καθ' ὅλον θέσεως τῶν γυναικῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Διὰ τὴν σύγκλησιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Συνεδρίου ὀφείλονται εὐχαριστῆσαι τόσο πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπερ θὰ φιλοξενήσῃ ἐν Ρόδῳ τοὺς εἰδικούς θεολόγους συνέδρους, ὅσον καὶ πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ρόδου κ. Ἀπόστολον διὰ τὰς ἐπὶ τεχνικῶν ζητημάτων πολυτίμους φροντίδας του. Ὡσαύτως ὀφείλονται συγχαρητήρια καὶ ἐπαινοὶ πρὸς τὸν διακεκριμένον ὀφφικίαλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κ. Β. Καμπουράκη, ὁ ὅποιος, ἐλανθόμενος ὑπὸ τῆς μεγάλης ἀγάπης του πρὸς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, προθύμως ἀνέλαβε τὴν ὅλην φιλοξενίαν τῶν προσκληθέντων εἰδικῶν συνέδρων ἐν τῷ λαμπρῷ ξενοδοχείῳ του «Ρόδος Πάλας».

Ἡ οἰκουμενικότης τοῦ Χριστιανικοῦ Βυζαντίου.

Ὁρθῶς ἐπεσημάνθησαν ὡς ἀξία ἰδιαιτέρας ἐξάσεως ὅσα ἢ Ἑλληνίς Πρύτανις τῶν Πανεπιστημίων τῆς Γαλλίας κ. Ἐλένη Γλύκατζη-Ἀρβελῆ ἐν προσφάτῳ βαρυσημάντῳ συνεντεύξει αὐτῆς ἐτόνισε περὶ τοῦ Χριστιανικοῦ Βυζαντίου.

Ἡ διεθνούς φήμης βυζαντινολόγος, ἀναφερομένη εἰς τὴν «χριστιανικότητα» τοῦ Βυζαντίου, εἶπε χαρακτηριστικῶς τὰ ἑξῆς: «Λοιπὸν ἔχει πίσω του τὴ Ρώμη, τὸ Βυζάντιο, ἔχει πίσω του τὴν Ἑλλάδα, τὸ πνεῦμα τὸ ἐλληνικόν. Ἐχει πίσω του τὴν Ἀνατολὴν μὲ ὅλα τῆς τὰ φτιασιδία καὶ βλέπεις ὅτι προσθέτει ὡς κρῖκο κάτι τὸ ὁποῖο εἶναι ἢ σύνοψις ὄλων. Μιλῶ γιὰ τὸν Χριστιανισμό. Λοιπὸν, αὐτὴ ἢ χριστιανικότητα τοῦ Βυζαντίου, ἢ ὁποῖα δὲν εἶναι χριστιανικότητα φολκλορικὴ, ἀλλὰ εἶναι χριστιανικότητα διπλωματικὴ τῆς πολιτικῆς σκέψεως τοῦ Βυζαντίου, εἶναι καὶ χριστιανικότητα τῆς πνευματικῆς ὑπόστασης τοῦ Βυζαντίου, πὸν βάζει ὅλο τὸ μέλλον σὲ ἓνα ἰδεολογικὸ βεληνεκές... Ἐκεῖ ἔχεις ἓνα χῶρον πὸν ἀγκαλιάζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἄσχετα ἀπὸ ποῦ προέρχονται. Αὐτὴ τὴν κοινὴν ἰδεολογίαν ἐνέπνευσε στὸ Ρωμαῖο, στὸν Ἀφρικανόν, στὸν Ἀσιάτην, στὸν Ἕλληνα, στὸν Σλάβον, στὸν Ἀρμένιον. Αὐτὴ τὴν κοινὴν δόξα...».

Διὰ τὴν οἰκουμενικότητα ταύτην τοῦ Χριστιανικοῦ Βυζαντίου ἢ διαπρεπῆς κ. Πρύτανις ἐτόνισε καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἐκεῖνο, πὸν κίνησε τὸ ἐνδιαφέρον μου ἀπὸ πολὺ νωρὸς ἦταν ἢ οἰκουμενικότητα τοῦ Βυζαντίου. Αὐτὸ τὸ πολυεθνικόν. Μαῦροι, ἄσπροι, Σλάβοι, Ἀρμένιοι. Ὅλοι βροῖσκονται ἐνωμένοι ἀπὸ μιὰ ἰδέαν. Εἶχαν ὡς συνδετικὸ κρῖκο τὴν ἐλληνοσύνην καὶ τὴν Ὀρθοδοξίαν. Ἡ οἰκουμενικότητα τοῦ Βυζαντίου γιὰ μένα δὲν ἦταν οἰκουμενικότητα τοπικὴ. Ἦταν οἰκουμενικότητα πνευματικὴ...».

Αἱ ἐπισημάνσεις αὗται εἶναι ἀπόδειξις τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸ Ὀρθόδοξον Χριστιανικὸν Βυζάντιον ἐπὶ αἰῶνας ὑπῆρξεν ὁ χωνευτήριος λέβης, εἰς τὸν ὁποῖον ἀκόμη καὶ οἱ βάρβαροι διὰ τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος καὶ διὰ προσλήψεως ἐλληνικῆς μορφώσεως μετεμορφῶντο εἰς Βυζαντινοὺς Ὀρθοδόξους Ἕλληνας.

Νέο κροῦσμα ἠθικοῦ μιθριδατισμοῦ.

Μετ' ἐκπλήξεως οἱ ἀναγνώσται τῶν «Σελίδων τῆς Καθημερινῆς» εἶδον φιλοξενουμένην ἐν αὐταῖς συνέντευξιν τοῦ κ. Γιάννη Τσαρούχη, ἐν τῇ ὁποῖᾳ προβάλλεται ἢ ὁμοφυλοφιλία ὡς ἰδεῶδες διὰ τοὺς σημερινούς παιδαγωγούς καὶ ὡς «μία μέθοδος δημιουργίας τοῦ ἀντικειμενικοῦ νόμου ὄχι μόνον σὲ τοπικὸ ἐπίπεδο».

Ἐπίσης ἐν τῇ αὐτῇ συνεντεύξει τονίζεται ὅτι «τὸ πλέον ταλαντοῦχο βίτσιο τῆς φυλῆς μας», εἶναι «ἀναμφισβήτητα ἢ ὁμοφυλοφιλία», ἥτις εἶναι «ἢ ἀρετὴ (!) πὸν μετατρέπει τὸ βίτσιο σὲ δημιουργίαν». Δι' αὐτὸ προσθέτει ὁ Τσαρούχης: «Οἱ Ἕλληνες, εἶπα στὸν Κοκτώ, ἔψωσαν τὸ βίτσιο σὲ ἀρετὴ. Τοῦ ἄρεσε τόσο πολὺ ἢ ἀποψη, ὥστε τὴν νιοθέτησε ἀμέσως».

Ἡ ἀπαράδεκτος βιοθεωρία αὕτη ὀδηγεῖ καὶ εἰς τὴν διατύπωσιν, ὅτι «ἠθικὴ εἶναι ἢ σύγχρονη αἰσθητικὴ» καὶ ὅτι «ἢ κουλτούρα χρειάζεται δύο πράγματα: ἠθικισμὸν καὶ βίτσιο».

Ἀπονομεθα, διότι προεβλήθη μία τοιαύτη συνέντευξις, ἢ ὁποῖα εἶναι νέον κροῦσμα ἠθικοῦ μιθριδατισμοῦ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ 12ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1988

Πρὸς τὴν Ἑταιρία ἐκεταλεύσεως τῆς ταινίας «Ὁ τελευταῖος πειρασμός» ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στάλθηκε τὸ παρακάτω ΤΕΛΕΧ: «Ἐν ὄψει τῆς ἐπικειμένης δημοσίας προβολῆς τῆς ταινίας «Ὁ τελευταῖος πειρασμός» μετὰ τὴν ὁποία προσβάλλεται θαναύσως τὸ πρόσωπον τοῦ Θεανθρώπου, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δέκτης ἐντόνων διαμαρτυριῶν τῶν πιστῶν, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὴν συντριπτικὴν πλειοψηφίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ ὑπάρξουν καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐκδηλώσεις διαταράξεως τῆς κοινωνικῆς γαλήνης, ἀπευθύνεται πρὸς ὑμᾶς καὶ σᾶς καλεῖ ὅπως ἀναλογισθῆτε τὰς εὐθύναις σας ἔναντι τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀναμετροῦντες τοὺς ἐπικρεμαμένους πολλαπλοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους οὐδεὶς δύναται νὰ ἀποκλείσῃ, ματαιώσετε τὴν προβολήν.

Ἐντολῆ τῆς Ἱεράς Συνόδου

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Ἀρχιμ. Ἰάκωβος Παπαθανασίου - Γκίνης».

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ 14ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1988

Καμιά κάλυψη δὲν παρέχει, οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ παράσχει ἡ Ἐκκλησία σὲ πράξεις θίας. Προκαλεῖ λύπη τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ μερικοὺς ἀποδόθηκε στὴ Διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας εὐθύνη γιὰ τὴν ὑποκίνηση ἢ τὴν κάλυψη θιασιστῶν ποὺ σημειώθηκαν, παράλληλα μὲ τὶς διαμαρτυρίες τῶν πιστῶν. Ἡ Ἐκκλησία φοβούμενη ἀκριβῶς τέτοιες ἐκτροπὲς εἶχε ζητήσει τὴν ἀπαγόρευση τῆς προβολῆς τῆς θλάσφημης ταινίας. Ἄντι, λοιπόν, νὰ ἐπιρρίπτονται εὐθύνες στὴν Ἐκκλησία, ἅς τὶς ἀναλάβουν ὅσοι κόπτονται γιὰ ἐλευθερία τῆς τέχνης στὴν περίπτωσιν ἐνός κατ' ἐπίφασιν κινηματογραφικοῦ ἔργου, ποὺ μόνο ὡς ἀντιχριστιανικὴ προπαγάνδα μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθεῖ καὶ ποὺ προκαλεῖ θάναυσα τὸ χριστιανικὸ αἶσθημα.

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου)

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Μὲ ἀρχιερατικὸν συλλεῖτουργον, κατὰ τὸ ὁποῖον τὴν 15ην Αὐγούστου ἐ.ἔ. προεξήρχεν ὁ Πάπας Ἰωάννης Παῦλος Β', ἐπεσφραγίσθη ἡ λήξις τοῦ «θεομητορικοῦ ἔτους». Τὸ ἔτος τοῦτο εἶχεν ἀρχίσει τὴν Πεντηκοστὴν 1987 ὡς πνευματικὴ προετοιμασία τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τὴν ἑναρξιν τῆς τρίτης χιλιετίας τοῦ Χριστιανισμοῦ.

—Τὸ Σάββατον, 8 Ὀκτωβρίου, ὁ Πάπας ὤμιλησε πρὸς τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης ἐν Στρασβούργῳ.

—Ὁ διακεκριμένος καρδινάλιος καὶ θεολόγος Ἰωσήφ RATZINGER, Πρόεδρος τῆς Ἱ. Συνόδου διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως, εἰς διαλέξεις του ἐν Κολομβία καὶ Χιλῆ, παρουσίασε τὴν ὑπὸ τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου προβληθεῖσαν ἔνοιαν τῆς αὐθεντικῆς παραδόσεως. Ἀναφερόμενος, ἐν συνεχείᾳ, εἰς τὴν κίνησιν τοῦ γάλλου ἐπισκόπου Λεφέβρ ἐτόνισεν ὅτι οὗτος, διὰ τῶν ὑπερσυντηρητικῶν θέσεών του καὶ διὰ τῆς καταπολεμήσεως τῆς Β' ἐν Βατικανῶ Συνόδου, ἀπομακρύνεται ἐκ τῆς αὐθεντικῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας.

—«Πίστις καὶ πολιτισμός: Ὁ ρόλος τῶν (ρωμαίω) καθολικῶν πανεπιστημίων» ἦτο τὸ κύριον θέμα τῆς 16ης γενικῆς συνελεύσεως πρυτάνων καὶ ἐκπροσώπων διαφόρων καθολικῶν πανεπιστημίων, ἡ ὁποία συνήλθεν ἐν Τζακάρτα τῆς Ἰνδονησίας τὸν Αὐγούστου ἐ.ἔ. Ἡ συνέλευσις αὕτη ὠργανώθη ὑπὸ τῆς Διεθνούς Συνμοσπονδίας Καθολικῶν Πανεπιστημίων (F.I.U.C.).

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Κων/νου Κ. Παπουλίδη, δ. Θ., Ἡ Ἐκκλησία στὴ νεότερη ρωσικὴ θεολογικὴ σκέψη (μετὰ τὴν εὐκαιρία τῆς 1000ετηριδῆς τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῆς Ρωσίας), Ἀθήνα 1988, σελ. 104.

Εἶναι γνωστὸς ἀπὸ πολλὰς μελέτας του (ἱστορικῆς - θεολογικῆς) ὁ σ., καὶ ἰδιαίτερα, — πρέπει νὰ ὑπογραμμίσουμε, — ἀπὸ τίς ρωσο-ἑλληνικῆς, στίς ὁποῖες ἔχει ἀφιερῶσει ἓνα μεγάλο (ἀν ὄχι τὸ μεγαλύτερον) μέρος τῶν ἐπιστημονικῶν κόπων του — στὴ Γαλλία καὶ στὴν Ἑλλάδα. Πολὺ ὀρθὴ καὶ ἡ σκέψη τοῦ σ. ν' ἀφιερῶσει τοῦτο τὸ βιβλίον του στὴ χιλιετηρίδα τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Ρώσων, ὅπου βλέπει τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἐκείνη συμβολὴν τοῦ Βυζαντίου, ἡ ὁποία δὲν ὑπῆρξε ἀπλῶς «βυζαντινὴ ἐπίδρασις στὸ νέο κράτος, ἀλλὰ μεταφύττωσις τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ στὸν κόσμον τῶν Σλάβων».

Τὸ νέο βιβλίον τοῦ κ. Παπουλίδη περιλαμβάνει τρεῖς παλαιότερες μελέτας του, πολὺ διευσδυτικῆς, δημοσιευμέναι σ' ἑλληνικὰ ἐκκλησιαστικὰ περιοδικὰ. Οἱ δύο πρῶτες πρωτοεῖδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος στίς σελίδαις αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ περιοδικοῦ: α) «Ἀἰ περὶ Ἐκκλησίας γυνῶναι ρώσων θεολόγων τοῦ 19 αἰῶνος» («Ἐκκλησία» 1968) καὶ β) «Σοφιολογία καὶ Πνευμαλογία παρὰ S. Boulgakoff καὶ V. Iad. Lossky» («Ἐκκλησία», 1970). Ἡ τρίτη πρωτοδημοσιεύτηκε στὴ Θεσσαλονίκη: «Πατρικὴ παράδοσις καὶ ἀνανέωσις τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας παρὰ G. Florovsky, A. Schmemmann καὶ O. Clément» («Γρηγ. ὁ Παλαμᾶς», 1972).

Τὸ βιβλίον ἔχει, ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἀσπρόμαυρὴν τοῦ εἰκονογράφου, καὶ μιὰ πολὺ γνωστὴ εἰκόνα τοῦ Ἁ. Ρουμπλιῶφ, ἐγχρωμῆ. Πρόκειται γιὰ τὴν περίφημην Ἁγία Τριάδα, στὸν ὀρθόδοξο τύπον τῆς «Φιλοξενίας τοῦ Ἀβραάμ». Τὴ χρησιμότητα τῆς ἐκδόσεως συμπληρώνουν οἱ δύο πίνακες—εὐρετήρια στὸ τέλος, γιὰ τὰ ἑλληνικὰ καὶ ξενόγλωσσα ὀνόματα, τοῦ χρησιμοῦ καὶ ὠραίου αὐτοῦ βιβλίου. Τελειώνοντας θὰ ἤθελα νὰ ὑπογραμμίσω κ' ἐγώ, ἐκεῖνο ποὺ ὁ σ. σημειώνει στὸν Πρόλογόν του. «Ὅτι δηλ. κ' ἐδῶ ἡ Ἐκκλησία βοήθησε στὴν ἐκδοσὴν αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἐκδίδονταν χωρὶς τὴν γενναῖον ἡρωισμόν τοῦ μητροπολίτου Ν. Σμύρνης κ. Ἀγαθαγγέλου.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

«ΥΔΩΡ ΕΚ ΠΕΤΡΑΣ» Περιοδικὴ Ἐκδοσις Κέντρου Μελέτης Ὀρθοδόξου Προβληματισμοῦ. Συμβολὴ στὴν Πολιτιστικὴ Ἱστορία τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ στὴν Ἐρευνα τοῦ Νεοελληνικοῦ Πολιτισμοῦ. Ἔτος Ε'—ΣΤ', τεύχος 6-8, Ἰανουάριος 1982 — Δεκ. 1984. Ἁγιος Νικόλαος Κρήτης.

Ὁ τόμος αὐτός ποὺ κυκλοφόρησε μετὰ κάποιαν καθυστέρησιν περιέχει, ἐκτὸς ἀπ' τὰ εὐρετήρια καὶ λοιπὰ βοηθητικὰ στοιχεῖα, τίς ἐξῆς ἀξιόλογες μελέται: Π. Α. Σινοπούλου, Ἡ μεταφραστικὴ σιγὴ στὴν ἐκκλη-

σιαστική ὕμνογραφία (Β' μέρος). Παύλου Ν. Εὐδοκίμου, Ὁ Χριστὸς στὴ ρωσικὴ σκέψη. Γεωργ. Ν. Ἀμιραλῆ, Τὸ θρησκευτικὸ βίωμα στὴν Τῆνο. Ν. Β. Τυπάλδου, Ὁ Ν' Ψαλμός. Μ. Ἴ. Κανάβη, Δυτικὴ Γερμανία, νέος χώρος ἐργασίας γιὰ τοὺς Ἕλληνες ἐκπαιδευτικούς. Θ. Ε. Δετοράκη, Ἡ λαϊκὴ λατρεία τοῦ Ἁγίου Μάμα Κρήτης. Ἀλ. Κνιάεφ, Λόγος στὴν ἐσπρτὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. (Μελετίου Μητροπ. Γαλλίας — Ν. Λόσκυ — Ολ. Κλεμάν), Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐν Εὐρώπῃ. G. Marnellos, L' Influence de Saint Nicodème l' Hagiorite dans l' histoire de l' éducation en Grèce (1749-1809). Am. Kyriotakis, Die Elementarschule in Byzanz. Στ. Ν. Μαδερράκη, Γεώργιος Προβατόπουλος, ἓνας λαϊκὸς κρητικὸς ἀγιογράφος τοῦ 15ου αἰώνα. Νεκταρίου, μητροπολίτου Λέρου, Ὁρθοδοξία, Χριστούγεννα καὶ εἰρήνη.

Ἡ προσπάθεια τοῦ Κέντρου αὐτοῦ γιὰ τὴ μελέτη τῆς Πολιτιστικῆς Ἱστορίας τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ἀξιοπρόσεκτη. Σὲ μιὰ ἐπαρχιακὴ πόλη: Ἅγιος Νικόλαος Κρήτης νὰ ὑπάρχουν τόσα ἐνδιαφέροντα ὥστε νὰ ἐκδίδει περιοδικό, δὲν εἶναι μικρὸ πράγμα. Καὶ μόνον τὸ γεγονός πὼς μᾶς προβληματίζει σὲ θέματα Ὁρθοδοξίας μᾶς ἀναγκάζει νὰ σκεφθοῦμε τὸ καθήκον ὄλων μας γιὰ τὴν προβολὴ τοῦ Νεοελληνικοῦ Ὁρθόδοξου πολιτισμοῦ μέσα στὸν ἑλληνικὸν χῶρο, ἀλλὰ καὶ στίς χῶρες τῆς ΕΟΚ καὶ γενικὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Μὲ τέτοια ἔργα πρῶτοι ἐμεῖς θὰ συνειδητοποιήσουμε τὴν ἀξία τῆς Ὁρθοδοξίας. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ συγχαροῦμε τὴν ἐκδοσὴ καὶ προβολὴ τοῦ περιοδικοῦ «Ἰδὼρ ἐκ Πέτρας».

Ν. Θ. ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ

Εὐαγγέλου Κ. Μαντζουνέα, Πρωτοπρεσβυτέρου, «Σύγχρονον Πανάριον τῶν αἰρέσεων», Ἀθήναι 1985, σελ. 192.

«Ὡς γνωστὸν κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετίαν παρατηρεῖται αὐξησις τῆς μεταναστεύσεως τῶν Ἑλλήνων Ὁρθόδοξων ἀπὸ τὸν κόσμον, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ξένων ὑπηκόων εἰς τὴν χῶραν μας μὴ ἀνηκόντων εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν. Ὡς εἰκόσ, ἡ ἐπαφὴ τῶν Ὁρθόδοξων Ἑλλήνων μὲ ὁπαδοὺς ἑτεροδόξων Ὁμολογιῶν, ἐτι δὲ καὶ ὁπαδοὺς μὴ χριστιανικῶν θρησκειῶν, ἐδημιούργησαν διάφορα προβλήματα, τὰ ὅποια ἀπτονται τῆς Ὁρθόδοξου ἡμῶν πίστεως». Αὐτὰ γράφει ἀρχὴ-ἀρχὴ σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον τοῦ ὁ π. Εὐάγγελος, καὶ προσπαθεῖ σὲ τέσσερα κεφάλαια νὰ δώσει ἓνα ἀτλαντα τῶν ὑφισταμένων αἰρέσεων καὶ νὰ διατυπώσει, στὸ τελευταῖον κεφάλαιον, τίς ἀποφύεις του περὶ τοῦ «ποία δέον νὰ εἶναι ἡ ἀρμόζουσα θέσις τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐναντι τῶν διαφόρων αἰρέσεων». Στὶς σελίδες 168-185 περιέχεται ἓνα χρήσιμο ὅσο καὶ εὐσύνοπτο «περιληπτικὸν εὐρετήριον τῶν διαφόρων αἰρέσεων καὶ ἡ θέσις των ἐναντι τῆς Ὁρθοδοξίας». Ἀριθμοῦνται 62 αἰρέσεις. Τὸ βιβλίον εἶναι κομψὰ ἐκτυπωμένον καὶ βιβλιοδετημένον.

Γεωργίου Νικ. Λιλαίου, εἰδικοῦ Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «Νομοκανονικά, τόμος Α' Γνωμοδοτήσεις», Ἀθήναι 1985, σελ. 256.

Σ' ἓνα κομψὸ τόμο στοιχειοθετήθηκαν, μὲ καλὴ ἐκδοτικὴ ἐπιμέλεια, καὶ περιέχονται 36 γνωμοδοτήσεις, πού ἀναφέρονται σ' ἓνα εὐρὺ φάσμα τῶν νομικῶν καὶ νομοκανονικῶν πράξεων τῆς Ἐκκλησίας.

«Αἱ πράξεις τῆς Ἐκκλησίας, γράφει ὁ συγγραφεὺς, πού ἐκδίδονται μὲ τὴν ἐπίκληση τοῦ πολιτειακοῦ νόμου, δημιουργοῦν ἔννομες σχέσεις καὶ ὑπόκεινται στὸν ἀκρωτικὸν ἔλεγχον. Ὑποχρέωση τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ διαφύλαξη

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Θ Ε Ν

Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους, Μοναχοὺς καὶ Μοναχὰς Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, συνελθὼν εἰς Συνεδρίαν τὴν 5ην Ὀκτωβρίου 1988, ἵνα κρίνῃ καὶ δικάσῃ τὸν Ἀρχιμ. Μακάριον Μάτσον, κατὰ κόσμον Μιχαὴλ τοῦ Πολυκάρπου καὶ τῆς Φωτεινῆς, Κληρικὸν τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας, κατηγορούμενον ἐπὶ ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι, ἐπέθετα ἐν αὐτῷ τὴν ποινὴν τῆς καθαίρεσεως ἐκ τοῦ ὕψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης Ὑπουργήματος, μετ' ἀφαίρεσεως τοῦ Μοναχικοῦ αὐτοῦ Σχήματος καὶ ἐπαναφοράς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν.

Ὁ Πρόεδρος
τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου
† Ὁ Σιδηροκάστρον ἸΩΑΝΝΗΣ

Ὁ Γραμματεὺς
Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελόπουλος

τοῦ συναγματικοῦ αὐτοδιοικήτου της. Αὐτὸ ἐπιβάλλει αἱ πράξεις αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἔχουν πειθουσα Κανονικὴ, Συναγματικὴ καὶ Νομικὴ αἰτιολογία».

Αὐτὴ ἡ «πειθουσα αἰτιολογία» τῶν γνωμοδοτήσεων τοῦ Γ. Λιλαίου εἶναι χρησιμώτατη καὶ προσδιορίζει τὸ βᾶρος καὶ τὸ κύρος τοῦ βιβλίου.

Βασ. Μουστάκη, «Ἰώβ, ἡ ζωὴ καὶ τὰ πάθη του», (ἔκδοσις Ἀποστολικῆς Διακονίας) Ἀθήνα 1984, τόμος Β', σελ. 300.

Ὁ β' αὐτὸς τόμος συμπληρῶνει τὸ ὅλο ἔργο τοῦ μακαρίτου Βασιλείου Μουστάκη περιλαμβάνοντας τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κεφαλαίων εἰκοστοῦ τρίτου μέχρι τεσσαρακοστοῦ δευτέρου. Μιὰ γλαφυρὴ καὶ φιλοσοφημένη ἀνάπλαση τοῦ βίου τοῦ πολύπαθου Ἰώβ.

Τίτου Ἐμμ. Ματθαϊάκη, Μητροπολίτου πρώην Παραιμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου, «Α' Ἐπικὴ δεῖοι καὶ Ἐπιμνημόσυνοι Λόγοι — Β' Νεκρολογία», Ἀθήναι 1988, σελ. 96.

Γοῦ ἰδίου, «Προσφωνήσεις καὶ Λόγοι», Ἀθήναι 1988, σελ. 134.

Στὰ δύο αὐτὰ βιβλία, πού ἐκδόθηκαν πρόσφατα, συγκεντρώθηκαν καὶ περιέχονται τὰ σκόρπια γραπτὰ τοῦ πρ. Παραιμυθίας Τίτου, κείμενα περιστασιακά, πού ἔχουν τὴν φρεσκάδα τους καὶ τὴν ἀξία τους στὴν σύγχρονον ἑκκλησιαστικὴν ἱστοριογραφίαν.

«ORIENTALIA CHRISTIANA PERIODIKA» (ἔκδοσις τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀνατολικῶν Σπουδῶν τῆς Ρώμης) Ρώμη 1987 (τόμος LIII, τεῦχος II) σελ. 257-504.

Μὲ πέντε ἐνδιαφέροντα ἄρθρα καὶ πολλὰς βιβλιοκρισίας ἀναφερόμενες σὲ βιβλία καὶ μελετήματα σχετικὰ μὲ θέματα Αἰθιοπικὰ, Χριστιανικὰ, Ἀραβικὰ, Ἀρχαιολογικὰ καὶ Φιλολογικὰ, Ἀρμενικὰ, Ἀσκητικὰ καὶ Μυστικὰ, Βυζαντινὰ, Κινδυνολογικὰ, Κοπτικὰ, Ἐγκυκλοπαιδικὰ, Γνωστικὰ-Μανιχαϊκὰ, Ἰσλαμικὰ, Πατρολογικὰ, Μεσανατολικὰ, Συριακὰ, Θεολογικὰ (γενικὰ) καὶ Οὐκρανικὰ, προσφέρεται ὁ 53ος τόμος αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ, χρήσιμος γιὰ γενικώτερη ἐπιστημονικὴ καὶ ἑκκλησιαστικὴ ἐνημέρωσις.

ZEITSCHRIFT FÜR KATOLISCHE THEOLOGIE (ἔκδοσις τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἰνσμπουργκ) τόμος 109, τεῦχος 4, 1987, σελ. 385-512.

Μιὰ προσεγμένη ἔκδοσις μὲ ἐπιμελημένα κύρια ἄρθρα καὶ βιβλιοκρισίες. Ἀναγράφεται ἐδῶ, μέσα στὰ πλαίσια τῆς παρουσιάσεως τῶν ξένων περιοδικῶν ἐκδόσεων πού ἀνταλλάσσονται μὲ τὸ δικὸ μας περιοδικὸ «Θεολογία».

ΓΡ. Θ. ΣΤΑΘΗΣ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 37, παράγρ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977, «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ Κοιμησεως Θεοτόκου - Κυνοσάργους, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσιν τὴν Ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 34)1α τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28ῃ Σεπτεμβρίου 1988

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 37, παράγρ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977, «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῶ Ἁγίου Γερασίμου - Ἄνω Ἰλισίων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσιν τὴν Ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 34)1α τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12ῃ Ὀκτωβρίου 1988

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερά Μητρόπολις Θηβῶν καὶ Λεβαδείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Λεβαδείας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Λεβαδείᾳ τῇ 8ῃ Σεπτεμβρίου 1988

† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Πατρῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἁγ. Γεωργίου Πετροχωρίου, 2) Ἁγ. Δημητρίου Σκοῦρας, 3) Ζωοδόχου Πηγῆς Πηγαδίων (Τζαίλον), 4) Ἁγίας Παρασκευῆς Καρυᾶς (Κασσεσείκα), 5) Ἁγίας Τριάδος - Καρυᾶς Πατρῶν, 6) Ἁγίου Γεωργίου

Φράγκας, 7) Κοιμ. Θεοτόκου Ἀποστόλου - Ράχης καὶ 8) Ἁγίου Γεωργίου Ἄλσους, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Πάτραις τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου 1988

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμησεως τῆς Θεοτόκου Πηλαλίστρας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Καλαμάτᾳ τῇ 5ῃ Ὀκτωβρίου 1988

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Τρίκκης καὶ Σταγῶν

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως λαϊκοῦ ὑπαλλήλου, ἥτοι ὀδηγοῦ αὐτοκινήτου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως Τρίκκης καὶ Σταγῶν κλάδου ΔΕ, παραχωρηθείσης ταύτης διὰ τοῦ ἀρθροῦ 20 τοῦ Ν. 1476)84 καὶ τῆς ὑπ' ἀριθμ. Φ. 031)259)Α1)31)18.1.85 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἱεροσχευμάτων καὶ ἔχοντας ὑπ' ὄψιν: 1) Τὸν ὑπ' ἀριθ. 34)1986 Κανονισμὸν τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Φ.Ε.Κ. 60)30.4.86 τεύχος Α' καὶ 2) τὴν ὑπ' ἀριθμ. 70)388)16.2.88 Ὑπουργικὴν ἀπόφασιν, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας: α) ὑγιᾶς καὶ ὀρθῶς περὶ τὴν πίστιν τῆς Ἁγιοπάτης τοῦ Χριστοῦ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, β) θίον ἀδιάθλητον ὡς ὁ Εὐαγγελικὸς Νόμος ἐπιτάττει καὶ γ) τὰ ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων καὶ κανονισμῶν προβλεπόμενα οὐσιαστικά καὶ τυπικὰ προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως ὑποβάλωσιν σχετικὴν αἴτησιν προκειμένου νὰ καταλάβωσιν τὴν ὡς ἄνω θέσιν.

Ἐν Τρικάλαις τῇ 10ῃ Ὀκτωβρίου 1988

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Νέας Σμύρνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν α) Μεταμορφώσεως Σωτήρος (Ἁγίου Σώστην) Λ. Συγγροῦ, β) Ἁγίας Κυριακῆς Ἀμφιθέας, γ) Ἁγίου Ἀλεξάνδρου Π. Φαλήρου, δ) Ἁγίας Τριάδος Ἀργυρουπόλεως, ε) Ἁγίας Βαρβάρας Ἀργυρουπόλεως, στ) Ἁγίου Τρύφωνος Τερψιθέας Ἄνω Γλυφάδας καὶ ζ) Ἁγίου Γεωργίου Βουλαγαμένης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ν. Σμύρνη τῆ 13ῃ Ὀκτωβρίου 1988
† Ὁ Ν. Σμύρνης ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις α) τῶν ἀρθρῶν 38, παραγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398)1973, γ) τοῦ Ν. 673)1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἰ. ναῶ

Ἁγίας Παρασκευῆς Ν. Σμύρνης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 34)ἰβ' τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ν. Σμύρνη τῆ 13ῃ Ὀκτωβρίου 1988
† Ὁ Ν. Σμύρνης ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 40)1988 Πράξεως ἡμῶν προκρυσσομεν τὰς Ἐφημεριακὰς θέσεις (Α' καὶ Β') τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Ἀναργύρων Χανίων καὶ προσκαλοῦμε τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα νὰ καταλάβωσιν αὐτὰς ὅπως ἐνεργήσωσιν κατὰ Νόμον διὰ τὰ περαιτέρω.

Χανιά, 5 Ὀκτωβρίου 1988

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν: α) τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)77 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», β) τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33 παρ. 1, 37 παρ. 1-2, καὶ 52 παρ. 1-2 (ΦΕΚ Α', 193/70) τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν, γ) τὸ ἀρθρον 2 παρ. 1-2 τοῦ Ν. Δ. 1399)1973 (ΦΕΚ Α' 112) καὶ δ) τὴν ὑπ' ἀριθμ. 87)15.11.1979 ἡμετέραν ἀπόφασιν περὶ ἀνακατανομῆς τῶν ὁργανικῶν θέσεων Διακόνων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὰς κενὰς ὁργανικὰς θέσεις τακτικῶν Διακόνων τῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1) Παναγίας Ἀχειροποιήτου, 2) Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, 3) Ἁγίου Μηνᾶ, 4) Παναγίας τῆς Δεξιᾶς, 5) Νέας Παναγίας, 6) Τιμίου Προδρόμου καὶ 7) Ἁγίας Τριάδος, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν, διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Θεσσαλονίκη τῆ 11ῃ Ὀκτωβρίου 1988

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Γυθείου καὶ Οἰτύλου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὁργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἁγίου Στυλιανοῦ Καλυθίων Λακωνίας καὶ 2) Ἁγίου Χαραλάμπους Κότρωνα Λακωνίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Γυθείῳ τῆ 11ῃ Ὀκτωβρίου 1988

† Ὁ Γυθείου καὶ Οἰτύλου ΣΩΤΗΡΙΟΣ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἑλασσῶνος ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

† Ὁ Θήρας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἑσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, *Εὐχαὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας.*

Ἱερᾶς Συνόδου, *Ἐργονύχιος 2472, παραινετική, κατὰ τῆς ταινίας «ὁ τελευταῖος πειρασμός».*

Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, *Ἡ πολιτεία ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀποκαλύψει Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.*

Μητροπ. Γρεβενῶν Σεργίου, *Ἡ Ἱ. Μονὴ τοῦ Ὁσίου Νικάνορος καὶ τὸ πειλημοφυλάκιον αὐτῆς.*

Μητροπ. Σηλυβρίας Ἀμιλιανοῦ, *Ἠφελοῦν σχίσματα καὶ αἰρέσεις;*

Μητροπ. Σταυρουπόλεως Μαξίμου, *Ἐπικήδειος λόγος εἰς τὸν ἀείμνηστον καθηγητὴν Ἐμμανουὴλ Φωτιάδην.*

Μητροπ. Λεοντοπόλεως Τίτου, *Πατριαρχικὸς ὕμνος τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας.*

Γ. Ν. Αιμοπούλου, *«Γεννηθῆτο τὸ θέλημά σου: Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ὀρθοδοξίας σήμερον».*

Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Μουστακά, *Σκιαγραφία μιᾶς μορφῆς: Δωρόθεος Σχολάριος, ὁ Θεοτάλος.*

Ἀναστασίου Τίγκα, *Αἱ ἀναστάσεις νεκρῶν εἰς τὸν Βιβλικὸν καὶ Ἑλλαδικὸν χῶρον.*

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰασίου 1 — Τηλ. 721.0734

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179, 112 51 Ἀθῆναι.